

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Syntaktické a diskurzní funkce zájmena „se“ ve španělské větě

Vedoucí práce: Mgr. Jana Pešková, Ph.D.

Autor práce: Petra Sobotková

Studijní obor: Učitelství španělského jazyka pro 2. stupeň ZŠ

Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň ZŠ

Ročník: 7.

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 17. 11. 2010

.....

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Janě Peškové, Ph.D. za odborné vedení, rady, pomoc a průběžné konzultace, poskytnuté během vypracování diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá zájmem „se“ ve španělské větě. V teoretické části je vysvětleno použití prvku „se“ ve španělském jazyce. Teoretická část se zabývá touto problematikou z hlediska několika zdrojů. Jedná se o španělsky psané gramatiky, česky psané gramatiky a česky a španělsky psané učebnice. Teoretická část je zakončena shrnutím daných zdrojů. Následuje část praktická, ve které jsou dosažené poznatky aplikované na rozbor španělských vět. K rozboru bylo použito textů zastupující tři funkční styly. Jedná se o umělecký, publicistický a odborný styl. Závěr práce je věnován rozboru daných výsledků.

Annotation

The concern of the thesis is a pronoun „se“ in Spanish language. In the theoretical part the use of „se“ is explained. The theoretical part deals with this issue from different points of view – grammars written in Spanish language, grammars written in Czech language and textbooks written in Czech and Spanish language as well. The theoretical part ends up with the summary of these resources. Then the practical part follows, where the reached findings are applied on analysis of Spanish sentences. For the analysis texts of three functional styles were use. These were the belles, journalistic functional style and professional functional style. The conclusion summarizes given results.

Úvod	3
I. Teoretická část	
1. Problematika zájmena „se“ ve španělsky psaných gramatikách	4
1.1. Usos de „se“: cuestiones sintácticas y léxicas	5
1.2. Gramática didáctica del español	8
1.3. Valores gramaticales de SE	10
1.4. Gramática descriptiva de la lengua española.....	14
1.5. Esbozo de una nueva gramática de la lengua española	24
1.6. Gramática de la lengua española	26
1.7. Gramática del español, lengua extranjera	26
1.8. Morfología española	27
1.9. Curso intensivo del español	29
1.10. Shrnutí problematiky zájmena „se“ ve španělsky psaných gramatikách a učebnicích	31
2. Problematika zájmena „se“ v česky psaných gramatikách	34
2.1. Moderní gramatika španělštiny.....	34
2.2. Stručná mluvnice španělštiny	34
2.3. Stručná gramatika španělštiny	35
2.4. Španělská gramatika, základní přehled.....	35
2.5. Shrnutí problematiky zájmena „se“ v česky psaných gramatikách	35
3. Problematika zájmena „se“ v českých a španělských učebnicích	36
3.1. Fiesta! 1.....	36
3.2. Fiesta! 3.....	36
3.3. Ven 1 – pracovní sešit.....	36
3.4. Nuevo ven 2 – praktická příručka.....	37
3.5. Aventura 1.....	37
3.6. Abanico	37
3.7. Eco 3 – libro del alumno.....	38
3.8. Shrnutí problematiky zájmena „se“ v českých a španělských učebnicích.....	38
Celkové shrnutí teoretické části	39

II. Praktická část	
4. Korpus CREA	41
4.1. Práce s korpusem CREA.....	42
5. Umělecký styl.....	44
5.1. Postup při zkoumání uměleckého stylu	44
5.2. Prozkoumané věty uměleckého stylu	45
5.3. Shrnutí výsledků uměleckého stylu	53
6. Publicistický styl	54
6.1. Postup při zkoumání publicistického stylu	54
6.2. Prozkoumané věty publicistického stylu	55
6.3. Shrnutí výsledků publicistického stylu	65
7. Odborný styl.....	67
7.1. Postup při zkoumání odborného stylu	68
7.2. Prozkoumané věty odborného stylu.....	68
7.3. Shrnutí výsledků odborného stylu	77
Celkové shrnutí praktické části	78
Závěr	80
Resumen.....	83
Seznam literatury.....	86

Úvod

Tématem diplomové práce jsou syntaktické a diskurzní funkce zájmena „se“ ve španělské větě. Syntax je lingvistická disciplína, která se zabývá vztahy mezi slovy ve větě, slovosledem a tvořením větných konstrukcí. Je tedy dané, jak vypadá struktura jednotlivých typ vět a jaké je v ní uspořádání slov. Diskurz je možné chápat jako rozhovor, promluvu. Znamená to tedy, že nezáleží pouze na samotné struktuře vět, ale také na tom, jak jsou vzájemně jednotlivé věty propojovány a jak na sebe navazují. Jde tedy o celkový kontext určitého textu. Zájmena pak představují plnovýznamový ohebný slovní druh. Z názvu práce tedy vyplývá, že zájmeno „se“, které má vždy stejný tvar, může ve španělském jazyce zastávat různé významy a funkce nebo poukazovat na různé typy vět.

Touto problematikou se zabývají španělští i čeští gramatikové a je projednávána i v učebnicích pro studenty španělského jazyka. Některé zdroje se problematice věnují komplexně a jiné se tímto tématem zabývají okrajově. I názory některých gramatiků se liší. Cílem této práce je proto prozkoumat a shrnout danou problematiku na základě prostudované literatury a daných textů. Práce je rozdělena na dva velké celky a to na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se diplomová práce bude zabývat zájmenem „se“ v rámci prostudované odborné literatury. Tato teoretická kapitola bude rozdělena na tři podkapitoly. První se bude zabývat zájmenem „se“ ve španělsky psaných gramatikách, druhá kapitola se bude věnovat studiu česky psaných gramatik a třetí kapitola bude věnována českým a španělským učebnicím. Závěr teoretické části bude věnován shrnutí a přehledu používání zájmena „se“ ve španělské větě.

Na teoretickou část bude navazovat část praktická. V praktické části budou podrobeny rozboru texty, které budou zastupovat tři funkční styly. Jedná se o styl umělecký, publicistický a odborný. Získané poznatky a rozdělení funkcí zájmena „se“ z teoretické části budou aplikovány na jednotlivé věty, zastupující dané funkční styly. Dané výsledky budou porovnány a shrnuty v závěru praktické části.

Diplomová práce by měla přispět k ucelení a zpřehlednění jednotlivých funkcí zájmena „se“ a stanovit v jakých funkcích je jeho nejčastější použití ve španělské větě.

I. Teoretická část

Teoretická část diplomové práce se bude věnovat rozboru zájmena „se“ z hlediska jednotlivých gramatik a učebnic. Vychází ze španělsky i česky psaných zdrojů, které se používají k výuce španělského jazyka v České republice.

V první kapitole teoretické části bude problematika zkoumána ze španělsky psaných gramatik, ve druhé kapitole budeme vycházet z česky psaných zdrojů a třetí kapitola se bude zabývat pojednáním problematiky zájmena „se“ v českých a španělských učebnicích.

Cílem této části je určit jednotlivé funkce zájmena „se“ a získané poznatky pak prozkoumat na třech funkčních stylech španělského jazyka v praktické části.

1. Problematika „se“ ve španělsky psaných gramatikách

Tato kapitola se zabývá studiem španělsky psaných gramatik. Ke studiu bylo použito následujících zdrojů: Molina Redondo (1997); Gómez Torrego (1995, 1998: 114 – 119); Mendikoetxea (2000: 1631 – 1719); RAE (1991: 202 – 433); Alarcos Llorach (2002: 255 – 265); González Hermoso, Cuenot, Sánchez Alfaro (1996: 56, 111); Spitzová (2001: 56 – 59); Fernández, Fente, Siles (1990: 99 – 103).

Podle RAE (1991: 202) jsou zájmena ve španělském jazyce velmi rozšířeným slovním druhem, která mají gramatické i syntaktické vlastnosti. Určitá zájmena mají mužský a ženský rod (género masculino y femenino: *él, ella*), jednotné a množné číslo (*él, ellos*). To znamená, že mají společné vlastnosti s podstatnými a přídavnými jmény nebo je mohou ve větě zastupovat (*Él canta, mi casa*). Avšak jsou zájmena, která tyto vlastnosti nemají (*que, cual*) a zájmena, která mají i střední rod (género neutro: *ello, esto*). Další vlastností zájmen je ta, že mohou mít funkci doplňku (*Los culpables son ellos*). Různé použití zájmen a jejich kombinace umožňuje rozdělení tohoto slovního druhu do určitých skupin: osobní, přivlastňovací, ukazovací, vztažná, tázací, neurčitá a počítatelná.

U některých zájmen naopak nevíme, co znamenají, protože nevyjadřují žádný sémantický obsah, není možné si je reálně představit (*esto* – nevíme, co znamená, ale víme, že se používá pro označení něčeho, co je před našima očima a nebo pro označení toho, co jsme právě řekli nebo napsali). Z toho vyplývá, že zájmeno má buď funkci deiktickou (ukazovací – ukazuje na určitou osobu nebo věc, kterou vidíme nebo si pamatujeme) nebo anaforickou (odkazovací – odkazuje k něčemu, o čem se mluvilo nebo bude mluvit). Zájmeno *yo* deikticky ukazuje na toho, kdo říká *já*, kdežto vztažné *que* anaforicky odkazuje na to, co bude v kontextu následovat.

Mezi daný slovní druh patří i zájmeno „se“, které má vždy stejný tvar, ale ve větě může mít různé funkce a významy, kterými se bude zabývat teoretická část.

1.1. Usos de „se“: cuestiones sintácticas y léxicas

Tato gramatika je celá věnována problematice zájmena „se“. Molina Redondo (1997) se zde věnuje rozboru zájmena „se“ v jednotlivých typech vět a jednotlivých funkcích, které jsou rozděleny následovně:

- „se“ v neosobních větách („se“ en oraciones impersonales)
- „se“ v pasivních větách („se“ en oraciones pasivas)
- „se“ ve větách se středním rodem („se“ en oraciones „medias“)
- „se“ ve zvrtných větách („se“ en oraciones reflexivas)

„Se“ v neosobních větách („se en oraciones impersonales)

Pro vyjádření neosobnosti (impersonalidad) používá španělština několik možností, mezi které patří i konstrukce se „se“. V těchto neosobních větách (oraciones impersonales) z hlediska syntaktického musí být přísudek ve větě vždy v jednotném čísle (*Se vende pan*) a podmět věty není vyjádřen. Dalo by se říci, že podmět ve větě představuje právě „se“ (*uno, alguien: Uno vende pan*). Ve větě dále stojí přímý předmět (complemento directo), který může být jak životný (*Se auxilió a los heridos en el accidente*) tak i neživotný (*Se compra hierro viejo*). Neosobní konstrukcí může být i souvětí s větou podřadnou (*Se espera que mejore el tiempo*). Slovesa v neosobních

větech se „se“ mohou být tranzitivní (*Se vende pan*) i netranzitivní (*Se trabaja mucho aquí*), ale není možné použití zvrtných sloves, protože vedle sebe nemohou stát dvě „se“ (**se se*).

„Se“ v pasivních větách („se“ en oraciones pasivas)

Další použití zájmena „se“ je podle Molina Redonda (1997: 19 – 27) ve větách pasivních. Tyto věty jsou ve španělském jazyce tradičně pojmenovány pasivní zvrtné (*pasivas reflejas*), ale jak autor sám uvádí, pro zjednodušení pracuje pouze s termínem věty pasivní (*oraciones pasivas*). Autor uvádí, že pasivní věty na rozdíl od neosobních mají pouze neživotné podstatné jméno (*Se recibió el giro ayer*), větný přísudek může být v jednotném i v množném čísle a je v nich vyjádřen podmět (*Se venden objetos usados /SUJ./*).

Z toho vyplývá, že není žádný formální rozdíl mezi neosobními a pasivními větami, pokud neznáme bližší kontext (*Se vende chatarra* – > věta neosobní: *Alguien vende la chatarra /OBJ./*; věta pasivní: *La chatarra /SUJ./ es vendida*). Rozdíl je tedy v syntaxi. Zatímco věty neosobní nemají gramatický podmět, věty pasivní se „se“ ho mají, jedná se o přímý předmět z neosobního vyjádření (*Juan vende objetos usados* – > věta neosobní: *Se vende objetos usados* – > věta pasivní: *Se venden objetos usados*).

„Se“ ve větách se středním rodem („se“ en oraciones „medias“)

Věty se středním rodem jsou podle Molina Redonda (1997: 29 – 35) ty, ve kterých je podmět zároveň předmětem a je neživotného rodu (*La gripe /SUJ./ se cura con estas pastillas/ Estas pastillas curan la gripe /OBJ./*). Na rozdíl od pasivních vět, které nemají vyjádřeného činitele děje (*agente*), věty se středním rodem ho mají (*La gripe se cura con estas pastillas*). Ovšem existují i případy, kdy vyjádřen není (*La gripe se cura muy lentamente*).

Rozdíl je pak v tom, že v pasivních větách je nevyjádřený činitel děje vždy životný, kdežto ve větách se středním rodem je vždy neživotný a může být vyjádřen (*estas pastillas*). Tranzitivní slovesa s užitím ve větách se středním rodem jsou ve španělštině velmi rozšířená (*abrir, cerrar, curar, enfriar, estirar, mejorar, recrudescer: La ventana se cerró con el viento/ El viento cerró la ventana*). Věty se středním rodem jsou takové, ve kterých je slovesný děj působící na podmět nedobrovolný. V těchto

větech jsou často používána slovesa, která vyjadřují určitou změnu objevující se v opisných větech (*Se hizo rico en menos de dos años*).

„Se“ ve zvrtných větech („se“ en oraciones reflexivas)

Věty, které Molina Redondo (1997: 37 – 44) nazývá zvrtné, jsou takové, které mají podmět, jež je zároveň předmětem (stejně jako věty se středním rodem) a ve kterých je činitel děje (agente) zároveň trpítelem děje (paciente). Zvrtné zájmeno „se“ zde může být jak přímým předmětem (objeto directo: *Juan se lava*) tak i nepřímým předmětem (objeto indirecto: *Juan se lava la cara*). Některá slovesa ovšem nemohou mít nepřímý předmět (*acostarse, vestirse: Juan se vistió; *Juan se vistió la chaqueta*) a jiná je nemožné bez nepřímého předmětu používat, pokud je zájmeno zvrtné (*ponerse, quitarse: Juan se quitó la corbata; *Juan se quitó*). V tomto případě není ukazatelem zvrtnosti pouze zájmeno „se“, ale i další zvrtná zájmena, patřící do stejného paradigmatu (*me, te, se, nos, os, se: Nos enfriamos en el camino*).

Mezi zvrtné věty pak patří ty, které jsou tvořeny tranzitivními slovesy vyjadřující pohyb (*acercar, alejar, apostar: Apostó a tres hombres en lo alto del cerro/ Se apostó en lo alto del cerro*), slovesy vyjadřující změnu těla (*acostarse, levantarse, ponerse, ...*) a slovesy vyjadřující péči o tělo (*afeitarse, peinarse, ...*). Dalším typem sloves jsou ta, která vyjadřují dobrovolné a nedobrovolné činy (*cortarse, matarse, quemarse, ...*), jež poukazují na rozdíl mezi reflexním užitím a středním rodem. Dobrovolné činy jsou podle autora chápány ve smyslu zvrtném (*Juan se cortó un dedo para no ir al servicio militar*) a nedobrovolné představují střední rod (*Juan se cortó un dedo cuando intentaba abrir la ventana*).

V návaznosti na zvrtné věty se autor zabývá i větami recipročními (oraciones recíprocas), které řadí do podskupiny zvrtných vět. Věty reciproční jsou takové, které mají mnohonásobný podmět a každý jeho člen je vykonavatelem děje (*Antonio y Luisa se besaron efusivamente – > Antonio besó a Luisa y Luisa besó a Antonio*). Tyto věty dovolují zesílení pomocí určitých výrazů (*mutuamente, uno a otro, entre sí: Los portavoces no se entendieron entre sí*).

Podle Molina Redonda (1997: 43) popsané typy vět se „se“: neosobní (impersonales), pasivní (pasivas), se středním rodem („medias“) a zvrtné (reflexivas), se ve skutečnosti dají zredukovat pouze na dva typy vzhledem k funkci „se“. První

typem je neosobní věta, protože v pasivních větách není ukazatelem pasivity „se“, ale shoda mezi slovesem a podstatným jménem. A druhým typem je věta se středním rodem, protože věta zvrtná je pouze podskupinou této věty se středním rodem.

Autor nakonec podle tradičního užití uvádí rozdíl mezi neosobními větami, větami se středním rodem a větami zvrtnými: reálný činitel děje je vyjádřen pouze ve zvrtných konstrukcích, ale není v neosobních a se středním rodem. Životný činitel děje je v neosobních a zvrtných větách, ale není ve větách se středním rodem. Činitel děje je zároveň podmět ve zvrtných větách, ale není v neosobních větách a větách se středním rodem. Podmět je zároveň předmět ve větách se středním rodem, ale není v neosobních.

Poslední čemu se Molina Redondo (1997: 47 – 74) ve své gramatice věnuje je užití zájmena „se“ s různými typy sloves. Jedná se o slovesa vyjadřující pohyb (*ir, venir, salir, marchar,...*), o tranzitivní slovesa (*conocer, temer, ganar, jugar, ...*) a o netranzitivní slovesa (*dormir, estar, morir, quedar, ...*). Připojením „se“ k nezvrtnému slovesu může změnit jeho původní význam (*conocer – znát, conocerse – poznat se: Nadie se conoce*). V některých případech se připojením zájmena „se“ původní význam slovesa zcela změní (*ir – jít, irse – odejít: Se va de aquí*) nebo se jedná o emfatickou funkci (*morir – morirse: Se murió el año pasado*).

1.2. Gramática didáctica del español

V této gramatice vytváří Gómez Torrego (1998: 114 – 119) základní přehled pro používání „se“ z hlediska gramatického. Zabývá se jím z hlediska následujících čtyř funkcí:

- „se“ jako zástupce za *le, les* („se“ variante de *le, les*)
- „se“ se zvrtným a recipročním významem („se“ con valor reflexivo y recíproco)
- „se“ jako součást zvrtného slovesa („se“ como componente de un verbo pronominal)
- „se“ jako součást pasivních zvrtných a neosobních vět („se“ como partícula de pasivas reflejas y de oraciones impersonales)

„Se“ jako zástupce za le, les („se“ variante de le, les)

Zájmeno „se“ podle Gómeze Torrega (1998: 114) nahrazuje ve větě nepřímý předmět vyjádřený nepřízvučnými zájmeny *le, les*, pokud se v jedné větě objeví vedle sebe s přímým předmětem v nepřízvučné formě (*lo, la, los, las*: *Escribí una carta a María*. – > *Le escribí una carta*. – > *Se la escribí*, nedá se říci: **le la escribí*). V tomto případě je „se“ osobním zájmenem (*pronombre personal*).

„Se“ se zvratným a recipročním významem („se“ con valor reflexivo y recíproco)

V případě kdy je „se“ užito ve funkci zvratného zájmena, pak stejně jako další zvratná zájmena (*me, te, nos, os*) vyjadřuje buď přímý předmět (*complemento directo*: *Juan se /CD/ entregó a la policía*. – *Yo me /CD/ entregué...*) a nebo nepřímý předmět (*complemento indirecto*), pokud již je ve větě přímý předmět (*María se /CI/ lavó la cabeza /CD/*).

Gómez Torrego (1998: 114) se dále ve své gramatice zabývá etickým dativem. Ve větě, která má zvratné zájmeno vyjadřující nepřímý předmět, se toto zájmeno může vypustit, aniž by daná věta ztratila svůj význam (*Ella se comió toda la tarta*). Zájmeno „se“ má v tomto případě emfatický charakter.

„Se“ jako součást zvratného slovesa („se“ como componente de un verbo pronominal)

Stejně jako Molina Redondo (1997: 67 – 74), tak i Gómez Torrego (1998: 115) se ve své publikaci věnuje zájmenu „se“ jako součásti zvratného slovesa (*quejarse, marcharse, ...*). V tomto případě „se“ nemá žádnou nominální funkci, pouze tvoří součást přísudku.

„Se“ jako součást pasivních zvratných a neosobních vět („se“ como partícula de pasivas reflejas y de oraciones impersonales)

A na nakonec stejně jako předchozí autor, tak i Gómez Torrego (1998: 115 – 116) uvádí, že zájmeno „se“ je součástí pasivních zvratných (*pasivas reflejas*: *Se cometieron*

varios atendados) a neosobních vět (impersonales: *Se recibió con alegría al embajador*). V těchto případech „se“ není zvrtné zájmeno, ve větě nemá žádnou syntaktickou funkci, ale jedná se pouze o ukazatele těchto vět a nedá se nahradit za *me, te, nos, os*.

1.3. Valores gramaticales de SE

Jedná se o další gramatiku Gómeze Torrega (1995), která je celá věnována „se“. Autor zde uvádí, že ve skutečnosti jsou pouze tři funkce, které zastává „se“:

- „se“ osobní zájmeno („se“ pronombre personal)
- „se“ zvrtné zájmeno a jeho varianty („se“ reflexivo con sus variantes)
- „se“ nezájmené a jeho varianty neosobnosti a pasivní zvrtné („se“ no pronominal con sus variantes de impersonalidad y pasiva refleja)

„Se“ osobní zájmeno („se“ pronombre personal)

Osobní zájmeno „se“ v této gramatice Gómez Torrego (1995: 9 – 10) chápe v tom smyslu, jak již bylo řečeno v jeho předchozí gramatice, že se jedná o zástupce za *le, les*. Navíc zde uvádí, že zájmeno „se“ může být buď kataforické (předmět stojí za „se“: *Se lo di a tu hija*) nebo anaforické (předmět stojí před „se“: *A tu hija se lo di*).

„Se“ zvrtné zájmeno a jeho varianty („se“ reflexivo con sus variantes)

Pokud jde o zvrtnou funkci zájmena „se“, autor tuto skupinu dělí na další tři podskupiny: zvrtné zájmeno se jmennou funkcí (pronombre reflexivo con función nominal), reciproční zájmeno se jmennou funkcí (pronombre recíproco con función nominal) a zvrtné zájmeno bez jmenné funkce (pronombre reflexivo sin función nominal).

„Se“ jako zvrtné zájmeno se jmennou funkcí vyjadřuje buď přímý nebo nepřímý předmět. Je součástí paradigmatu zvrtných zájmen (*me, te, se, nos, os, se: Juan se lavó*).

Přímý předmět je možné nahradit tvary (*lo, la, los, las*). Do těchto vět je možné vložit spojení *a sí mismo* (*Juan se lavó a sí mismo*). Ovšem není to možné ve všech větách, a to tehdy pokud podmět není vykonavatel děje (agente), protože daný slovesný děj podmět nevykonává, ale pouze na něj spadá, podmět je trpitelem děje (paciente: *Juan se afeitó en la barbería, Juan se golpeó en la cabeza al salir del coche*). Přímý předmět se také může pojít s přívlastkem nebo volným doplňkem (*Juan se considera culpable*).

Nepřímý předmět pak vychází ze stejného paradigmatu o zvratných zájmenech (*me, te, se, nos, os, se*), ale s tím rozdílem, že zvratné zájmeno se dá nahradit nepřízvučným zájmenem *le* (*Juan se lavó la cara – Juan le lavó la cara*). Stejně jako u přímého předmětu, tak i u nepřímého je možná intenzifikace pomocí *a sí mismo* (*Juan se muerde las uñas a sí mismo*), ale ne u vět, kde podmět není vykonavatelem děje (*Juan se hizo una herida al salir por la puerta*). V případech, kdy jsou přímým předmětem části lidského těla (*cara, pierna, ...*) je možné nahradit nepřímý předmět „se“ za přívlastňovací zájmeno (*Juan se lava la cara – > Juan lava su cara*).

Gómez Torrego (1995: 15 – 16) se v této gramatice opět zabývá dativem. Jak již bylo uvedeno v jeho předchozí publikaci, zájmeno „se“ slouží pouze k zintenzivnění věty (*Juan se comió todo el pastel*). Ale nyní se setkáváme s větami, kde „se“ je jejich nutnou součástí (*Juan se gana la vida como puede*). Jedná se o obrazné použití nebo ustálené vazby (*saltarse un semáforo, ganarse la vida*). Do těchto vět není možné vložit vazbu *a sí mismo* (**Juan se saltó a sí mismo un semáforo*). Rozdíl od zvratného použití je v tom, že zájmeno „se“ v těchto typech vět není možné nahradit za *le* (*Juan se sabe la lección – > *Juan le sabe la lección*). Existují věty, ve kterých je „se“ možné nahradit za *le*, ale tyto věty pak mají jiný význam, podmět nevztahuje slovesný děj sám na sebe (*Juan se comió el pastel – > Juan le comió el pastel=quitarle a alguien el pastel para comérselo*).

V souvislosti s tímto užitím se autor zabývá slovesy dvojnásobně zvratnými (doblemente pronominales: *arreglárselas, apañárselas: Juan se las arregla como puede*) a slovesy polozvratnými (semipronominales), která vyjadřují obrazné použití (*saltarse: Juan se saltó un semáforo*).

Zvratné zájmeno „se“ má podle autora i reciproční význam. To znamená, že podmět ve větě je několikanásobný a každý jeho člen je vykonavatelem děje (*Juan y*

Pedro se odian – Juan odia a Pedro y Pedro odia a Juan). Zájmeno „se“ může být ve funkci přímého (*Juan y Pedro se /CD/ odian*) i nepřímého předmětu (*Juan y Pedro se /CI/ pegaron una paliza*). Existují i zvrtná slovesa, ze kterých reciprocita již vyplývá (*casarse, enemistarse, acostarse, enamorarse: Juan y María se han enamorado*). U těchto vět je důležitý i celkový kontext, bez něj nedokážeme vždy určit, zda se jedná o reciproční nebo reflexivní větu (*Juan y Pedro se peinan*: reflexivní: *Juan se peina y Pedro se peina*, reciproční: *Juan peina a Pedro y Pedro peina a Juan*). Jak již uvádí Molina Redondo (1997: 42), mohou být tyto věty zesíleny určitými výrazy vyjadřující reciproční význam (*mutuamente, entre sí, el uno y el otro, ...*). Ukazatelem recipročního významu věty ovšem není zájmeno „se“, ale vlastní význam zvrtných sloves, protože věta může být reciproční, aniž by obsahovala „se“ (*Juan y María discuten a menudo*).

Zvrtné zájmeno „se“ bez jmenné funkce představuje podle Gómeze Torrega (1995: 20 – 25) opět nepřízvučné zájmeno, které ovšem nevykonává ve větě žádnou syntaktickou funkci, jedná se o morfém zvrtného slovesa. Jedná se o intransitivní slovesa nebo slovesa, která se intransitivními stala (*dormirse, levantarse, separarse: Juan se durmió en la conferencia*). Dalším typem jsou věty, ve kterých se tranzitivní slovesa přidáním „se“ přeměnily v netranzitivní. V tomto případě je podmět neživotný nebo životný a není činitelem děje (*La piedra se movió – >alguien movió la piedra; Juan se accidentó con el coche*). Podle autora se pak jedná o věty se středním rodem.

Dalším typem jsou nezvrtná slovesa, která přidáním morfému „se“ změni svůj význam (*ir – irse: Juan se fue de casa*). Na druhou stranu existují zvrtná slovesa, která nemají svůj nezvrtný ekvivalent (*quejarse, arrepentirse: Juan se queja de todo*), proto bychom ve španělských slovnících měli najít, zda jsou daná slovesa nezvrtná či zvrtná, nebo označení *U. c. prnl. (úsase como pronominal)*.

„Se“ nezájmenné a jeho varianty neosobnosti a pasivní zvrtné („se“ no pronominal con sus variantes de impersonalidad y pasiva refleja)

Poslední čemu se Gómez Torrego (1995: 25 – 32) ve své gramatice věnuje je „se“ nezájmenné („se“ no pronominal). V těchto typech vět „se“ není součástí paradigmatu o nepřízvučných zájmenech, proto se nejedná o zájmeno.

Do této skupiny patří slovesa, která jsou dvojnásobně zvrtná (*doblemente pronominales*), která vedle nepřízvučného zájmena potřebují i „se“ (*Se me/ te/ os/ nos antojó*).

Zvláštním typem je sloveso *olvidar*, které může mít několik použití: nezvratné sloveso (*Olvidé decírselo*), zvrtné sloveso (*Se olvidó de decírmelo*), dvojnásobně zvrtné (*Se me/ te/ nos/ os olvidó decírselo*) a dativní funkci (*Juan se olvidó la cartera en la clase*).

Na pomezí pasivních zvrtných vět a zvrtných sloves stojí konstrukce „skoro zvrtné“ („cuasi-pasivas“), ve kterých není možné pasivní opisné užití se slovesem *ser* (*originarse, producirse, desencadenarse: Se produjo una explosión – > *Fue producida una explosión*).

Nezájmenné „se“ netvoří pouze součást slovesa, ale i součást pasivních zvrtných (oraciones pasivas reflejas) a neosobních vět (oraciones impersonales). Na rozdíl od předchozího použití, v těchto typech vět má „se“ sémantické použití, jedná se buď o činitele děje (actor) nebo trpitele děje (experimentador). Z hlediska diskurzu jsou tyto typy vět používány hlavně v administrativně právním stylu a také v publicistickém stylu. V těchto větách totiž často není znám vykonavatel děje.

Pasivní zvrtné věty jsou podle Gómeze Torregy (1995: 28 – 30) takové, které mají podmět shodující se v osobě a čísle s přísudkem věty (*Se venden pisos*). Gramatický podmět může být v tomto případě jedno slovo (*Se dice eso*), slovní spojení (*Se dicen esas cosas*) nebo vedlejší věta (*Se dice que va a llover*). Tyto pasivní zvrtné věty je možné převést na pasivní opisné s použitím slovesa *ser* (*Se solicitó permiso – > Fue solicitado permiso*).

Neosobní věty jsou takové, které nemají gramatický podmět. Někteří gramatikové uvádějí, že tímto podmětem je právě „se“, ovšem Gómez Torrego (1995: 31) se proti tomu staví a uvádí pár argumentů: v normální záporné větě je zápor *no* až za podmětem (*Juan no vive bien aquí*), ale v neosobní je tomu naopak (*No se vive bien aquí – > *Se no vive bien aquí*); ve větě s doplňkem je možné ho nahradit za *lo* (*Juan es listo – > Juan lo es*), ale ne ve větě neosobní (*Se es listo – > *Se lo es*) a poslední argument je ten, že nepřízvučné prvky ve španělském jazyce nemají funkci podmětu. Neosobní věta má strukturu: *Se* + sloveso 3. osoba singuláru + přímý předmět (*Se vende pisos*). Pokud

je přímý předmět životný, je potřeba před něj vložit předložku *a*, aby nedošlo k záměně s pasivní zvrtnou větou (pasivní zvrtná: *Se aplaudieron los jugadores*; neosobní: *Se aplaudió a los jugadores*).

Pokud je přímý předmět věty neosobní v množném čísle (*Se vende pisos*) a podmět věty pasivní zvrtné také v množném čísle (*Se venden pisos*) je tu jasný rozdíl mezi těmito větami. Problém nastává, pokud je věta v čísle jednotném (*Se vende piso*). V tomto případě může být věta považována jak za neosobní („*Uno*“ *vende piso*), tak za pasivní (*El piso es vendido*). Autor uvádí, že tyto věty se dají rozlišit tím, že v neosobních větách přímý předmět nemůže stát před „se“ (**Pisos se los vende*), ale pokud máme určitý podmět pasivně zvrtných vět, pak tento může stát před „se“ (*Las noticias se dieron ayer*). Věty neosobní jsou pak rozděleny na věty s tranzitivním slovesem, přímým předmětem a předložkou *a* (*Se recibió a los turistas*), dále na věty neosobní s netranzitivním slovesem (*Se vive bien en Madrid*) a věty neosobní s kopulativním slovesem (*Se es feliz siempre que uno quiere*).

1.4. Gramática descriptiva de la lengua española

V této rozsáhlé gramatice najdeme jednu část, která se velmi podrobně zabývá zájmenem „se“. Autorkou této části je Amaya Mendikoetxea (2000: 1631 – 1719). Daná část nazvaná Konstrukce se „se“ (Construcciones con „se“) je dále rozdělena na několik podkapitol, podobně jako u Molina Redonda (1997). Rozdělení je tedy následující:

- konstrukce se středním rodem se „se“ (construcciones medias con „se“)
- pasivní konstrukce se „se“ (construcciones pasivas con „se“)
- neosobní konstrukce se „se“ (construcciones impersonales con „se“)
- konstrukce se „se“ v neukončených kontextech (las construcciones con „se“ en contextos no finitos)

Abychom se mohli zabývat jednotlivými typy vět, uvádí Mendikoetxea (2000: 1635 – 1953) nejprve definici a klasifikaci těchto konstrukcí se „se“. Jedná se o věty, jejichž použití je ve španělském jazyce velice rozšířené. Na tyto věty je možné pohlížet z hlediska sémanticko-formálního, které souvisí se slovesným rodem; dále pak

z hlediska sémantického a pragmatického ve vztahu k podmětu; a nakonec z hlediska funkce a statusu prvku „se“.

Ve španělském jazyce existují podle autorky tři slovesné rody: činný (voz activa: alguien /o algo/ opera sobre alguien /o algo/), pasivní (voz pasiva: alguien /o algo/ sufre lo que ha hecho alguien /o algo/) a střední (voz media: la acción que denota el verbo afecta, en mayor o menor grado, al sujeto).

Pro vyjádření pasivního rodu španělština používá několik prostředků, jako je věta pasivní opisná (pasiva perifrástica: *Los trabajos fueron pasados a ordenador ayer*) a pasivní zvrtná (pasiva refleja: *Se pasaron los trabajos al ordenador*). Mezi těmito typy vět není žádný formální rozdíl. Rozdíl spočívá v tom, že ne všechny pasivní opisné věty mají svůj pasivně zvrtný ekvivalent (*Una periodista de TVE fue agredida por un futbolista* – > **Una periodista de TVE se agredió* – v tomto případě jde o zvrtný charakter slovesa). Dále v tom, že v prvním případě můžeme uvést činitele děje pomocí předložky *por*, ale nelze tomu tak v druhém případě (**Se pasaron los trabajos a ordenador por Sandra*).

Věty neosobní jsou považovány za aktivní konstrukce s neurčitým podmětem, slovesem 3. osoby singuláru a přímým předmětem, který pokud je životný, je uvozen předložkou *a* (*Se agredió a una periodista*). Ovšem sémanticky nemusí být rozdíl mezi pasivním a aktivním použitím, což znamená, že není rozdíl mezi pasivní zvrtnou a neosobní konstrukcí, pokud neznáme bližší kontext (*Durante el transcurso de la manifestación se paralizó el tráfico y se agredió a los periodistas*). Rozdíl je pak syntaktický, s tranzitivními slovesy je věcný předmět slovesa gramatickým podmětem pasivních vět se „se“. V neosobních větách je věcný předmět zároveň gramatickým předmětem věty a kromě toho v nich mohou být i netranzitivní slovesa.

Pro určení středního rodu je potřeba prozkoumat věcnou i formální stránku slovesa, protože střední rod vyjadřuje ve španělštině slovesný děj nebo proces, který působí na podmět (la acción o proceso verbal afecta el sujeto). To by znamenalo, že by sem byly zahrnuty i věty zvrtné (oraciones reflexivas: *El niño se lava*), věty pseudozvrtné (pseudo-reflexivas: *El muchacho se desmayó*) a věty inchoativní (oraciones incoativas: *El bosque se quemó*), které sem někteří autoři řadí, jak uvádí autorka (2000: 1641 – 1642). Do této skupiny vět se středním rodem řadí autorka i věty pasivní střední (medias-pasivas: *Las luces reflectantes se ven fácilmente*) a pasivní neosobní (medias-impersonales: *A estos niños se les asusta fácilmente*), které mají navíc příslovečný modifikátor.

Podmětem se autorka zabývá v tom smyslu, zda je ve větě vyjádřen nebo není, v jaké míře a zda je podstatný. Implicitní podmět vyjadřuje sémantický vztah k přísudku. Věta inchoativní popisuje proces (*Se quemó el bosque*), věta středního rodu se „se“ vyjadřuje stav (*En épocas de sequía, los bosques se queman fácilmente*), věta pasivní se „se“ (*Se quemó el bosque para acabar con la plaga de orugas*) a neosobní se „se“ (*En los tiempos de la inquisición se quemaba a los herejes*) vyjadřují úkon nebo aktivitu. Tyto věty mají společné to, že v nich není explicitně vyjádřen činitel děje (agente) a autorka dále uvádí, že ve větě inchoativní je nulový, ve větě se středním rodem minimální a povinný v pasivní a neosobní větě se „se“.

Pokud máme v souvětí se „se“ dvě slovesa, pak i implicitní podmínky mohou být dva (*Se aprobaría más en los exámenes si se organizaran las clases de la forma distinta*).

Z hlediska funkce a statusu „se“ Mendikoetxea (2000: 1649 – 1652) uvádí, že podle tradičního pojmenování je „se“ afixem (afijo) nebo částicí (partícula), která funguje jako ukazatel pasivity nebo neosobnosti. Prvek „se“ je slovesný afix, který se shoduje s předmětem nebo afix s podmětovou shodou, jako je tomu ve větách bez vyjádřeného podmětu (*Se critica a los jueces*). Vedle těchto funkcí, kdy se jedná o ukazatele neosobnosti a pasivity, je i ukazatelem reflexivnosti. Autorka se ve své publikaci dále zabývá „se“ jako součástí vět se středním rodem, pasivních vět a neosobních vět.

Konstrukce se středním rodem se „se“ (construcciones medias con „se“)

K tomu abychom se mohli zabývat „se“ ve větách se středním rodem Mendikoetxea (2000: 1653 – 1656) nejprve uvádí, jak je na samotný střední rod (voz media) ve španělském jazyce pohlíženo. Střední rod slouží k vyjádření slovesného děje, který působí na gramatický podmět, jež odpovídá věcnému (sémantickému) předmětu. Střední rod se dále charakterizuje přítomností zájmených afixů *me, te, nos, os, se*. Věty se středním rodem jsou věty obecného charakteru, které vyjadřují vnitřní vlastnost podmětu (*Las camisas de algodón se lavan fácilmente*). S větami pasivními a neosobními se „se“ jsou úzce spojené, proto jsou považovány za jejich podtřídy, nazvané jako věty střední pasivní (medias-pasivas: *Las camisas de algodón se lavan fácilmente*) a střední neosobní (medias-impersonales: *A los niños se les asusta fácilmente*).

Autorka se dále zabývá tím, jaký je rozdíl mezi větami středními pasivními a samotnými pasivními z hlediska typu slovesa ve větě. Jedno a to samé sloveso se může vyskytovat ve třech typech vět, např. sloveso *quemar* ve větách inchoativních (*El bosque se quemó*), ve větách středních pasivních (*En verano los bosques se queman fácilmente*) a v pasivních (*Se quemaron los bosques para acabar con la plaga*). Také existuje souvislost mezi slovesy vyskytujícími se ve větách středních pasivních a pasivních se „se“. Slovesa, která se vyskytují ve větách pasivních se „se“ a ve větách se středním rodem, ale nenalezneme ve větách inchoativních. Jedná se o slovesa, která vyjadřují určitou realizaci něčeho (*construir, comprar, vender, lavar, pintar, leer, limpiar, comer*). Ve větách aktivních s těmito slovesy je činitel děje podmětem, který vykonává danou činnost, ale ve větách pasivních je tento činitel děje nevyjádřený (*Las casas prefabricadas se construyen con mucha rapidez*).

Co se týče podmětu, je ve větách pasivních a středních pasivních nevyjádřený a navíc ve větách středních pasivních nijak specifický.

Předmět slovesa ve větách středních pasivních odpovídá gramatickému podmětu věty stejně jako ve větách pasivních s tím rozdílem, že ve větách středních pasivních stojí před slovesem (*Estos libros no se pueden leer*). Podle autorky (2000: 1658 – 1659) mnoho gramatik toto uvádí jako výjimky pro větu pasivní, ale ve skutečnosti se jedná právě o větu střední pasivní. Další rozdíl je v tom, že ve větách středních pasivních je podmět určitý a to díky určitým členům, ukazovacím zájmenům, atd. (*Las camisas de algodón se lavan fácilmente*). Ve větách pasivních je podmět neurčitý, proto následuje až za slovesem (*Se hacen retratos*). Proč ve větách středních pasivních stojí podmět před slovesem, vysvětluje autorka z hlediska diskurzního významu. Záleží na aktuálním větném členění věty, kdy je třeba rozlišit mezi hlavním tématem (tema) a rématem (foco) věty. Rématem věty je jádro, které nás zajímá, jedná se o novou informaci, která stojí na konci věty. Kdežto téma věty je již známé, a proto stojí na začátku věty (*Las camisas blancas /tema/ se lavan con lejía /foco/*). Réma věty je to důležité, co nás zajímá. Tyto věty jsou důkazem toho, že ve španělském jazyce existuje vztah mezi diskurzí a syntaktickou funkcí vět.

Věcný předmět (gramatický podmět) ve větách středních pasivních je neživotná věc v jednotném nebo množném čísle. Množné číslo vyjadřuje obecnou vlastnost společnou určité skupině věcí (*las camisas blancas, estos libros*), proto věty se středním

rodem něco označují, klasifikují. Jednotné číslo ukazuje na vlastnost konkrétní věci, nejedná se o reprezentanta určité skupiny (*Esta lavadora plana se transporta muy fácilmente*).

Podmět ve větě střední pasivní může být i životný, ale pouze v množném čísle, kdy opět vyjadřuje obecnou vlastnost určité skupiny (*Los maridos no se encuentran fácilmente*).

Rozdíl je také mezi větami středními pasivními (medias-pasivas) a středními neosobními (medias-impersonales) se „se“. Ve větě střední pasivní je věcný předmět zároveň gramatickým podmětem věty (*Las mujeres /SUJ./ no se conocen nunca bien*), zatímco ve větě střední neosobní je věcný předmět i předmětem gramatickým (*A las mujeres /OBJ./ no se las conoce nunca bien*). V těchto větách je z diskursivního hlediska věcný předmět tématem věty a stojí na začátku. Pokud by ovšem následoval až za slovesem, pak by se jednalo o větu neosobní se „se“ (impersonal con se: *No se conoce nunca bien a las mujeres*). Díky tomuto je možné ve větách středních neosobních předpokládat určitou vlastnost konkrétní životné osoby (*A Ricardo no se le conoce bien*).

Mendikoetxea (2000: 1661 – 1663) se také zabývá tím, jaké typy sloves se objevují ve větách se středním rodem a jaký charakter má věcný předmět v těchto konstrukcích. V tomto případě to, jaké sloveso se ve větě bude vyskytovat, závisí právě na charakteru předmětu. Věcný předmět vět se středním rodem je určitý jmenný větný člen stojící před slovesem a je tématem věty. Věcný předmět vět středních pasivních je neživotná věc, zatímco ve větách středních neosobních se jedná o bytost životnou, což umožňuje použití sloves vyjadřující vnitřní pocity (*La gente teme a los ogros*).

Další vlastností vět se středním rodem je podle autorky ta, že se v nich tranzitivní sloveso inherentně perfektivní (verbo transitivo perfectivo) mění ve sloveso inherentně imperfektivní (aspecto verbal imperfectivo), proto jsou tyto věty buď v přítomném (presente) nebo souminulém čase (pretérito imperfecto). Jedná se o věty statického charakteru (interpretación estativa). Ve větách přítomného času se vyskytují slovesa, která značí obecnou charakteristiku nebo vlastnost větného členu (*Estas tejas se colocan rápidamente y se tratan sólo con un barriz especial*). Pokud je věta v souminulém čase, pak sloveso vyjadřuje také typickou vlastnost s tím rozdílem, že k dané události v minulosti nemuselo vůbec dojít. Nejde tedy o to, zda byl děj vykonán, ale o vlastnost

daného objektu (*Antes de inventarse los portátiles, los ordenadores se transportaban con dificultad*). Z toho vyplývá, že ve větách se středním rodem nemůže být rozkaz, ani postupující čas (**El griego se está conociendo fácilmente*) a ani přítomný opakující se čas (**Las peras se comen con piel cada día a las tres*).

V těchto větách středního rodu mohou stát i prvky vyjadřující všeobecnost jako jsou modální slovesa (*Estas frutas se pueden comer*), příslovce, příslovečné výrazy (*Estas frutas tan duras se comen con dificultad*) a počítatelné výrazy (*Estas frutas se comen a veces*). Tyto věty jsou také ekvivalenty k perifrázím se slovesem *ser* a přídavným jménem s příponou *-ble* (*El fruto de este árbol no se come = no es comestible*).

Pasivní konstrukce se „se“ (construcciones pasivas con „se“)

Věta pasivní se „se“ (pasiva con se) je podle autorky (2000: 1667 – 1686) ta, která je v gramatikách označována jako pasivní zvrtná se „se“ (pasiva refleja con se). Tato věta je charakteristická tím, že podmět stojí za slovesem a na rozdíl od střední pasivní (media-pasiva) v ní může být sloveso jakéhokoliv typu. Jedná se o věty s neživotným předmětem vyjadřující určitý děj.

Věta pasivní se „se“ (pasiva con se: *Se solucionaron los problemas*) je ve vztahu k větě pasivní opisné (pasiva perifrástica: *Los problemas fueron solucionados*), a to tím způsobem, že existují slovesa, která je možné použít jak ve větě pasivní se „se“, ale není to možné ve větě pasivní opisné. Ve větě pasivní se „se“ mohou být tranzitivní slovesa s neživotným předmětem (*Se han recibido varias quejas de los propietarios de pisos*). Slovesa ditranzitivní, která se pojí s dvěma předměty (*dar, prestar, entregar: Se entregaron los diplomas a los participantes*), se mohou vyskytovat v obou typech vět, i když u vět pasivních opisných je důležitý kontext.

Dalším typem sloves, která se vyskytují v těchto konstrukcích, jsou taková, která se mohou použít jako tranzitivní nebo netranzitivní, mezi nimiž jsou taková, která svůj význam zopakují v předmětu (*cantar canciones, vivir la vida: Se vive la vida alegremente*). Tento typ sloves nemůže stát ve větě pasivní opisné (**Fue vivida la vida alegremente*). Mezi netranzitivními slovesy s tranzitivním použitím jsou i ta, která vyjadřují pohyb (*andar, correr, nadar, bajar, ...*). Je možné je použít ve větě pasivní se „se“ (*Ayer se corrieron unos 100 metros*), ale ne ve větě pasivní opisné (**Fueron*

corridos unos 100 metros). Stejné použití mají i slovesa, která se vyskytují v ustálených spojeních (*dar – una patada, un consejo, buenos días: Se dan los buenos días al cruzarse con un vecino; tener – hambre, celos, ganas*), není možné použít je ve větě pasivní opisné. To, co charakterizuje slovesa používaná ve větách pasivních se „se“ je to, že předmět slovesa je „vnitřní“ slovesnému ději (*Ayer se hicieron muchas visitas a los hospitales*), na rozdíl od pasivních opisných, kde je předmět „vnější“ slovesnému ději (*El año pasado fueron hechas muchas obras de mejora en los hospitales*).

Odlišnost mezi větou pasivní opisnou a pasivní se „se“ je i podle toho, jaký vyjadřuje věta záměr. V obou typech vět má své postavení činitel děje. Zatímco ve větě pasivní opisné je činitel děje konkrétní a působí na předmět (*En la reunión fueron solucionados los problemas*), ve větě pasivní se „se“ činitel děje není tolik jasný (*En la reunión se solucionaron todos los problemas*). Toto rozlišení není ovšem tak důležité a záleží na konkrétní interpretaci věty.

Pro srovnání věty pasivní opisné a věty pasivní se „se“ slouží i aspekt a dynamika věty. Pro vyjádření obecných a nedynamických vět se používá pasivní konstrukce se „se“. Pokud jde o slovesný aspekt, pak v pasivní větě se „se“ mohou být slovesa inherentně perfektivní (*Se vendieron todas las entradas*), tak i inherentně imperfektivní (*Se oyeron unos ruidos extraños*). V případě věty pasivní opisné je možné pouze užití inherentně imperfektivních sloves a zároveň minulého času. Ale i zde existují výjimky, kdy je možné použít v pasivní opisné větě inherentně perfektivní sloveso a zároveň předložku pro činitele děje (*La puerta fue abierta por el portero*). Obecně platí, že pasivní konstrukce se „se“ je více používaná než pasivní opisná.

To, co od sebe odlišuje jednotlivé typy vět se „se“, je podle autorky (2000: 1673 – 1676) i gramatický podmět věty. Ve větě pasivní se „se“ je obvyklá pozice podmětu za slovesem (*Se venden pisos*) a vychází to z toho, že v těchto typech vět není důležité téma věty. Pokud se ovšem podmět stane důležitým tématem věty, pak může stát před slovesem, aniž by měl konkrétní determinant (*¡Pisos, y no chalets, se vendieron!*).

Podměty bez determinantů mohou být i rodu životného (*Se buscan camareros*). Pokud má podmět determinant, pak už se ale nejedná o větu pasivní (**Se buscan estas personas*). V tomto případě je nutné přidat k přímému předmětu předložku *a*, která se pojí s určitými slovesy (*avisar, llamar, ayudar, saludar, ...*), čímž ale vznikne věta neosobní se „se“ (*Se busca a estas personas*). Problém nastává u sloves, která mohou mít dva významy (*querer, distinguir, despreciar, ...*). V jednom případě se jedná o větu

pasivní se „se“ (*querer= desear, procurar: Si se quiere esposa, hay que salir a buscarla*) a v druhém o větu neosobní se „se“ (*querer= amar: Si se quiere a una esposa se hace cualquier cosa por ella*).

Mendikoetxea (2000: 1676 – 1682) se také zabývá otázkou shody přísudku s podmětem. S předchozími autory se přiklání k názoru, že ve větě pasivní se „se“ by měl být podmět ve shodě s přísudkem. Autorka ale na rozdíl od nich uvádí, že vždy tomu tak být nemusí. Je proto velmi těžké určit, zda se jedná o větu neosobní se „se“ nebo o větu pasivní se „se“, ve které se neshoduje podmět s přísudkem. Dochází k tomu ve větách, ve kterých stojí mezi přísudkem a jmenným větným členem jiný větný člen. V případě věty pasivní se „se“ se jedná o příslovečný výraz. V tomto případě jde o větu, ve které se neshoduje podmět s přísudkem (*Se veía a un lado y a otro del camino las mansiones señoriales de familias venidas a menos; Se conoce en la mayoría de los casos los nombres de los culpables*).

Věta pasivní se „se“ může mít místo podmětu infinitiv (*Se prohíbe fumar*). Jedná se o slovesa ditranzitivní, slovesa která mají dvojitý předmět (*permitir, mandar, pedir, recomendar algo a alguien*). V těchto větách je na předmět pohlíženo jako na podmět infinitivní věty (*Se prohíbe fumar – > Se le prohíbe fumar al hijo de Juan*).

Neosobní konstrukce se „se“ (construcciones impersonales con „se“)

Dalším typem vět se „se“, jak uvádí Mendikoetxea (2000: 1686 – 1705), jsou věty neosobní se „se“ (construcciones impersonales con se). Od vět pasivních se „se“ se odlišují tím, že věcný předmět závislý na slovesu je zároveň gramatickým předmětem věty. V neosobních větách se „se“ se vyskytují netranzitivní slovesa (*Se trabaja mucho aquí*). Pokud je ve větě sloveso tranzitivní a životný předmět, pak je tento předmět uvozený předložkou *a* (*Se ve a los niños desde aquí*). Tím, že věcný předmět je zároveň gramatickým předmětem, jako je tomu ve větě tranzitivní s vyjádřeným podmětem, se věty neosobní se „se“ považují za věty aktivní (*Alguien/ la gente ... vive bien aquí*).

V neosobních větách se „se“ s tranzitivním slovesem, ve kterých je předmět životný a určitý, se uvozuje předložkou *a*. Jedná se o slovesa, která předložku mají vždy (*amenazar, proteger, avisar: Se avisó a los bomberos*). Existují i slovesa, u kterých není předložka nutná (*nombrar, elegir, reclutar*). V případě, že je předmět neurčitý a

nepředchází mu předložka, může být věta považována buď za neosobní se „se“ nebo za pasivní se „se“ bez shody přísudku s podmětem (*Se reclutó soldados*).

Nejen slovesa s předložkou *a* určují větu neosobní se „se“, ale jedná se i o další předložková slovesa (*hablar de, soñar con, creer en: Se cree en milagros*). V případech, kdy sloveso může mít místo předložky jmenný větný člen, dá se věta neosobní se „se“ (*Se discutió sobre varios asuntos*) zaměnit za větu pasivní se „se“ (*Se discutieron varios asuntos*). K tomuto dochází s určitými typy sloves (*querer, despreciar, pensar*), která pokud jsou používána s jmenným větným členem, vyjadřují děj vyplývající ze samotného slovesa a předmět je uskutečněný (*Se pensaron muy bien todas las ventajas y desventajas*); zatímco s předložkou je předmět postihnutý (*Sólo se piensa en los problemas cuando surgen*).

Předmětem věty neosobní se „se“ může být i věta v infinitivu. Sloveso hlavní věty vyjadřuje buď příčinu (*hacer, dejar*) nebo vjem (*ver*). Pokud je životný předmět závislý na slovesu hlavní věty, pak se jedná o větu neosobní se „se“ (*Se ve a los ancianos sufrir*), ale v případě, kdy ten samý větný člen je považován za podmět věty v infinitivu, tak se dá věta považovat buď za neosobní se „se“ nebo pasivní se „se“ (*Se ve a los ancianos sufrir*). Pokud je ve větě neživotný jmenný člen (*Desde mi ventana veía las gotas de agua caer*), není uvozen předložkou *a*. Věta je neosobní se „se“ tehdy, když je větný jmenný člen předmětem závislým na slovesu (*Desde mi ventana se ve caer las gotas de agua /OBJ./*) a pasivní se „se“, pokud je ten samý větný člen podmětem věty v infinitivu (*Desde mi ventana se ven caer las gotas de agua /SUJ./*). Stejným způsobem se chovají i slovesa vyjadřující příčinu (*hacer, dejar*). Ve větě neosobní se „se“ je předmětem věta vedlejší v infinitivu (*Se hizo destruir los documentos /OBJ./*), ve větě pasivní se „se“ se předmět mění v podmět vedlejší věty v infinitivu (*Se hicieron destruir los documentos /SUJ./*).

Do této kategorie se řadí i zkrácené vedlejší věty bez sloves, ve kterých je předmět věty doprovázen přívlaskem (*llamar, nombrar, considerar: El juez considera inválidas las pruebas*). Pokud je předmětem zkrácená vedlejší věta, pak se jedná o větu neosobní se „se“ (*Se considera inválidas las pruebas /OBJ./*). O větu pasivní se „se“ jde v případě, kdy je jmenný větný člen této vedlejší zkrácené věty považován za její podmět (*Se consideran inválidas las pruebas /SUJ./*).

Mendikoetxea (2000: 1694 – 1700) se věnuje i tématu užití klitických zájmen (pronombres clíticos) ve větách neosobních se „se“. Ve větách s tranzitivními slovesy a vyjádřeným podmětem se pro vyjádření akusativu používá pro ženský rod *la(s)* a pro mužský *lo(s)* (*Carlos adora a los niños* – > *Carlos los adora*). V případě věty neosobní se „se“ s životným předmětem se pro ženský rod používají tvary *se la(s)*, *se le(s)* a pro mužský rod tvary *se le(s)*. Vychází to z toho, že předmět je uvozen předložkou *a*, ze které vznikly právě tyto tvary (*Se adora a los niños* – > *Se les adora*). Pokud jde o neživotný předmět a užití klitických zájmen, dává se přednost použití pasivní konstrukce (*El pescado se fríe*) před neosobní větou se „se“ (*El pescado se lo fríe*).

Ve větách s dativem záleží na tom, zda je ve větě přítomno klitické zájmeno či nikoliv. Když tomu tak je, jedná se o větu neosobní se „se“ (*Se les entrega los premios a los ganadores*). Ve větě pasivní se „se“ klitické zájmeno přítomno není a jmenný větný člen, který v neosobní větě se „se“ představoval přímý předmět, se stává podmětem věty (*Se entregan los premios a los ganadores*).

V neosobních větách se „se“ se vyskytují různé druhy sloves. Jednou z možností jsou intransitivní slovesa vyjadřující pohyb (*descender, bajar, salir, llegar, ...*). Proto aby byla věta považována za neosobní se „se“, musí v ní být označeno konkrétní místo, začátek nebo cíl pohybu (*Se salió de la sala después del concierto*). Další slovesy jsou intransitivní slovesa vyjadřující bytí (*quedar, faltar, vivir, existir, ...*). K tomu, aby byla věta neosobní se „se“, je potřeba použít příslovečné určení a zároveň vidu nedokonavého (*Se vive feliz= Se tiene una vida feliz*). Tato netranzitivní slovesa není možné použít samostatně v holé větě (**Se llega; *Se existe*).

Mezi netranzitivní slovesa patří i zvrtná slovesa (*ablandarse, ahogarse, congelarse, ...*). Z morfologického a syntaktického hlediska není možné, jak uvádí i Molina Redondo (1997: 16) mít vedle sebe dvě „se“ (**Se se ahoga*), proto u těchto sloves je neosobnost vyjadřována pomocí zájmena *uno* (*Uno se congela con este frío*).

Stejným způsobem jako intransitivní slovesa se chovají i kopulativní slovesa. Není možné je použít ve větách s nedokonavým videm (**Se fue un buen amigo*), ale jenom s videm dokonavým (*Se es o no se es*). Je tomu tak i u sloves použitých v pasivní formě, ve kterých není znám ani činitel děje a ani cíl děje (*Se ha sido invitado a la fiesta*).

Konstrukce se „se“ v neukončených kontextech (las construcciones con „se“ en contextos no finitos)

Mendikoetxea (2000: 1705 – 1715) se také věnuje použití „se“ v infinitivních konstrukcích (contextos infinitivos). Existují určité skladby vět, které nedovolují použití „se“. Jedná se o věty, které začínají ustálenými výrazy (*es posible, sería mejor*: **Sería mejor convocarse elecciones*), dále pak o věty, které mají v hlavní větě sloveso, jenž není ve shodě s nevyjádřeným podmětem věty v infinitivu (*odiar, saber, desear*: **La gente desea trabajarse menos*). Také jde o věty s ditranzitivními slovesy (*impedir, mandar, prohibir*: **La policía prohibió entrarse al juzgado*). Jediné možné použití je to, že místo věty v infinitivu je věta převedena na větu vedlejší se subjuntivem (*Sería mejor que se convocasen elecciones*).

Ve větách se „se“ v infinitivních konstrukcích je možné i použití modálních sloves (verbos modales: *parecer, querer, deber, soler, poder*). Tyto konstrukce ovšem mají svá pravidla. Není možné připojit „se“ k infinitivu a to s intranzitivními slovesy a ani s kopulativními slovesy (**Parece trabajarse mucho aquí*). Pokud ale „se“ stojí na začátku hlavní věty, pak toto použití je možné (*Se debe llegar pronto*). S tranzitivními slovesy může být „se“ připojeno k infinitivu (*Parece verse el mar desde aquí*). V případě, kdy je předmět v množném čísle, pak modální sloveso může a nemusí být ve shodě (*Puede/n/ desmentirse noticias*).

V příslovečných větách s gerundiem a infinitivem (oraciones de gerundio e infinitivo) dochází ke stejné situaci. Ve větách s infinitivem je možné použití pouze tranzitivních sloves a nejčastěji v minulém čase (*Después de convocarse la reunión, se comunicó la noticia a la prensa*). Při použití gerundia se dává přednost také minulému času a pomocnému slovesu (*Habiéndose jugado la primera vuelta, la liga estaba decidida*).

1.5. Esbozo de una nueva gramática de la lengua española

Ve své gramatice se RAE (1991) mimo jiné věnuje i zájmenům. V gramatice nenajdeme kapitolu, která by se přímo věnovala zájmenu „se“, ale jednotlivá vysvětlení najdeme, jak v morfologii u zájmen, tak i v syntaxi u vět.

Zvratné „se“ má podle autorů stejné funkce, které uvádí Gómez Torrego (1998: 114 – 119). Čili jedná se o osobní zájmeno, které zastupuje *le, les* (*Se la oí cantar*). Také jde o zvratné zájmeno, které má funkci přímého (*María se peina*) nebo nepřímého předmětu (*María se lava las manos*). Také může mít funkci reciproční (*Los novios se conocieron en un viaje*) a nebo etického dativu. Autoři ovšem nepoužívají pojmenování etický dativ, ale místo něj používají pro tuto funkci výrazu expresivní (*Juan se merece un premio*). Poslední funkcí zájmena „se“ je ta, že je opět morfémem zvratného slovesa u vlastních zvratných sloves (pronominales: *arrepentirse, quejarse, ...*) nebo u sloves pseudozvratných (seudorreflejas: *acordarse, irse*)

Dále se RAE (1991: 378 – 383) zabývá zájmenem „se“ ve větách neosobních a pasivních stejně jako předchozí autoři.

Věty neosobní se „se“ (oraciones impersonales con se) jsou takové, které nemají gramatický podmět a sloveso je vždy ve 3. osobě singuláru. Stejně jako Mendikoetxea (2000: 1688 – 1693) uvádějí, že slovesa v těchto větách mohou být intransitivní (*Se trabaja mejor en equipo*), kopulativní (*Se es más feliz sin responsabilidades*) a tranzitivní, která se spojují s životným přímým předmětem, uvozeným předložkou (*Entre los gitanos se respeta mucho a los ancianos*). Pro vyjádření dativu se používá zkrácená forma *se /le/* (*A Juan se le vio contento en la fiesta*).

Věty pasivní zvratné (oraciones de pasiva refleja) jsou takové, ve kterých jsou věci (*Se hacen fotocopias*), činy (*Se supone que ibas a venir*) nebo neurčité osoby (*Se necesitan secretarias bilingües*) považovány za gramatický podmět věty. Sloveso v tomto typu vět je tranzitivní a podmět je ve shodě s přísudkem (*En los comercios especializados se vende la pasta de sésamo*).

Věty pasivní zvratné vyjadřují stejný význam jako pasivní opisné (*En la reunión se discutieron todos los temas pendientes*= *En la reunión fueron discutidos todos los temas pendientes*). Rozdíl je ale v tom, že ve větě pasivní zvratné je znám vykonavatel děje (*Los apartamentos fueron vendidos en poco tiempo por agentes inmobiliarios*). Vykonavatele děje ve větách pasivních zvratných se používá pouze v administrativně právních textech (*Los recursos se presentaron por el sector crítico y aún no ha habido respuesta*).

1.6. Gramática de la lengua española

Alarcos Llorach (2002: 255 – 265) se ve své gramatice zaměřuje na rozbor zájmena „se“ jako osobního zájmena, zvrtného zájmena a dále se zabývá zájmenem „se“ ve větách pasivních zvrtných (pasiva refleja) a ve větách neosobních (impersonal).

Zájmeno „se“ ve větě zastupuje zájmena *le, les*, pokud vedle sebe stojí dvě nepřízvučná zájmena vyjadřující přímý a nepřímý předmět. (*Se la quieren echar en los brazos /a él*). Pokud není věta v kontextu s dalšími větami, nedá se zcela přesně určit, jaký rod a jaké číslo „se“ zastupuje (*Se lo dijimos a él, a ella, a ellos, a ellas*).

O zvrtné zájmeno „se“ se jedná v případech, kdy „se“ je ve větě přímým (*Se lava*) nebo nepřímým předmětem (*Se lava las manos*).

Věty pasivní zvrtné (pasiva refleja) a neosobní (impersonal) mají společné to, že se v nich nevyskytuje vykonavatel slovesného děje. Rozdíl je pak v tom, že ve větě pasivní zvrtné je možné z podmětu, který je v jednotném čísle udělat množné číslo a tím zároveň i z přísudku (*Se espera el premio – > Se esperan los premios*). Ve větách neosobních se přísudek nemění (*Se espera al delegado – > Se espera a los delegados*).

Pokud je ve větě podstatné jméno životné, pak ve větě pasivní zvrtné se „se“ je podmětem (*Se buscan secretarias*). Ve větě neosobní se „se“ podstatné jméno představuje předmět a je vždy uvozen předložkou (*Se busca a las secretarias*). Problém nastává, pokud je podstatné jméno neživotné. Alarcos Llorach (2002: 264) uvádí, že rozdíl mezi těmito větami je právě v tom, že ve větách pasivních zvrtných je možné změnit jednotné číslo podmětu i přísudku v množné číslo (*Se corta el pino – > Se cortan los pinos*). Ve větách neosobních je zase možné před předmět přidat předložku (*Al pino se le corta – > A los pinos se le corta*).

S touto tematikou také okrajově souvisí tzv. leísmo. Jedná se o nesprávné použití *le, les*, protože jím nemůžeme vyjádřit přímý předmět, pro který máme tvary *lo, la, los, las* (**Se le enseñé*, namísto *Se lo enseñé*). Ale ve větách neosobních se „se“ je použití *le, les* běžné a vyjadřuje jak mužský, tak i ženský rod, zároveň životný i neživotný (*A las mujeres se les debe tratar con mucho respeto y consideración*).

1.7. Gramática de español, lengua extranjera

Ve své gramatice se autoři González Hermoso, Cuenot a Sánchez Alfaro (1996: 56, 111) také zabývají zájmenem „se“ jako součástí zvratných sloves, jeho postavením ve větě a jeho funkcemi.

Uvádějí, že ve větě vedle sebe může stát více zájmen, ale zájmeno „se“ je vždy na prvním místě (*Se me ha caído*). Dále uvádějí funkci zájmena „se“ jako zástupce za zájmena *le, les* v nepřímém předmětu (*Señores, los documentos se los mandaré*).

A nakonec se zájmenem „se“ opět zabývají ve vztahu k pasivním větám. Podle autorů záleží na tom, zda podmět věty je životný nebo neživotný. Pokud je podmět neživotný, tak zájmeno „se“ vždy stojí na prvním místě a sloveso je v jednotném nebo množném čísle (*Se vendió mucho ese libro el año pasado; Se alquilaron muchas habitaciones durante el verano*). Dále pak uvádějí, že toto spojení se zájmenem „se“ je možno nahradit pasivní větou se slovesem *ser* (*Ese libro fue muy vendido el año pasado*). Pokud jde o životný podmět, tak je potřeba před něj přidat předložku *a*, aby se věta nepletla s reciproční, tím se ale věta mění v neosobní se „se“ a z podmětu se stává předmět (*En este colegio se quiere mucho a los profesores*).

1.8. Morfología española

V této gramatice se Spitzová (2001: 56 – 59) zabývá různými možnostmi použití „se“ jako předchozí autoři:

- „se“ v pasivních zvratných větách (pasivas reflejas)
- „se“ v neosobních zvratných větách (impersonales reflejas)
- „se“ ve větách se středním rodem (voz media)

„Se“ v pasivních zvratných větách

Podle Spitzové (2001: 56 – 59) se slovesný děj ve španělském jazyce dá vyjádřit buď aktivně nebo pasivně. Znamená to tedy, že existuje rod činný (voz activa) a rod trpný (voz pasiva). U činného rodu je podmět zároveň činitelem děje (agens), u trpného

rodu je činitel děje vnější. Pasivní rod se vyjadřuje analyticky, to znamená, že přísudek je tvořen pomocným slovesem *ser* a jeho gramatickými kategoriemi a k tomuto slovesu je přidáno přičestí významového slovesa (*José es admirado*). Tento pasivní tvar je možno vytvořit pouze z aktivní věty, která má přímý předmět (*objeto directo*). Přímý předmět se přemění na podmět pasivní věty, a pokud je v původní aktivní větě vyjádřen podmět, tak ten se v pasivní větě změní v doplněk (věta aktivní: *Todos representaron la decisión* – > věta pasivní: *La decisión fue respetada por todos*). V aktivní větě je podmět činitelem děje (*agens*) a předmět je podřízen ději (*patiens*).

Dalším možným vyjádřením pasivity jsou věty pasivní zvrtné (*pasivas reflejas*), ve kterých činitel děje (*agens*) není vyjádřen. Tato věta má pasivní význam a zvrtnou formu. V těchto pasivních zvrtných větách stojí podmět za slovesem (*Se venden pisos*). Utvoření pasivní zvrtné věty je možné pouze z tranzitivních nezvrtných sloves. Pokud z pasivní věty, která má přísudek v první nebo ve druhé osobě, chceme utvořit pasivní zvrtnou, pak je přísudek ve třetí osobě (věta pasivní: *Fui invitado a cenar* – > věta pasivní zvrtná: *Se me invitó a cenar*).

„Se“ ve větách neosobních zvrtných (*impersonales reflejas*)

Ve své publikaci se Spitzová (2001: 56 – 59) také zabývá větami neosobními zvrtnými (*impersonales reflejas*), které podle ní vycházejí právě z vět pasivních zvrtných. Následující věta, proto může mít několik významů: *Se admiran los héroes*. Může mít význam zvrtný (*se admiran a sí mismos*), reciproční (*se admiran unos a otros*) a pasivní (*son admirados*). Ale pokud jde o větu neosobní zvrtnou, tak se jedná o větu aktivní, kdy je trpitel děje vyjádřen přímým předmětem, ale věta nemá činitele děje. Španělská norma dovoluje pouze konstrukci s neživotnými předměty, ale v lidovém jazyce se tvoří tyto formy i s životnými objekty (*Se vende frutas del país*). Neosobní věty jsou tvořeny zájmenem „se“ a nezvrtným slovesem ve 3. osobě jednotného čísla (*Se vive bien en Madrid*).

„Se“ ve větách se středním rodem (*voz media*)

Stejně jako Molina Redondo (1997: 29 – 35) a Mendikoetxea (2000: 1653 – 1667), tak i Spitzová se ve své práci zabývá středním rodem (*voz media*) neboli reflexním

rodem (voz reflexiva). Jsou tak nazývány věty, ve kterých je podmět věty zároveň činitelem děje (agente) i trpítel děje (paciente). K tomuto vyjádření slouží zvrtná zájmena (*me, te, se, nos, os: Me lavo*). Ale existuje spousta námitek, proč tato zvrtnost není ve španělštině považována za slovesný rod. První je ta, že reflexivitu vyjadřují pouze zvrtná slovesa (*peinarse, afeitarse, ...*), která jsou omezená. Tato slovesa mohou být i tranzitivní. To znamená, že funkci předmětu může zastávat nejen zvrtné zájmeno, ale i jiné zájmeno nebo podmět (*me lavo, te lavo, lavo la vajilla*). Dále pak existují slovesa formálně zvrtná, která nemají svůj vlastní význam (*reírse, quejarse, ...*). Podmětem věty je činitelem děje (agente), ale už mu není podřízen (paciente). V těchto větách zvrtné zájmeno neplní žádnou gramatickou funkci. Poslední námitkou proč se reflexivita nepovažuje za slovesný rod je ta, že do této kategorie patří slovesa, která mají jenom zvrtnou formu (*arrepentirse, quejarse, ...*) a slovesa, která přidáním zvrtného zájmena mění svůj význam (*ir – irse*). Existují také slovesa, která nejsou ani zvrtná, ani vlastní, ani formální, ale mohou být reflexivně vyjádřena v neformálním jazyce nebo v afektu (*Se lo comió todo; ¡Déjate de tonterías!*). Zvrtné zájmeno také vyjadřuje funkci reciproční (*Nos miramos*).

1.9. Curso intensivo del español

V této gramatice se autoři Fernández, Fente a Siles (1990: 99 – 103) stejně jako předchozí autoři zabývají „se“ následovně:

- „se“ ve větě pasivní zvrtné (pasiva refleja) a pasivní neosobní (pasiva impersonal)
- „se“ ve větě neosobní (impersonal)
- „se“ zvrtné zájmeno (pronombre reflexivo)

„Se“ ve větě pasivní zvrtné (pasiva refleja) a pasivní neosobní (pasiva impersonal)

Jednou z možností pro vyjádření trpného rodu je „se“ ve větě pasivní zvrtné (pasiva refleja). Sloveso v tomto typu věty může být buď v jednotném nebo množném čísle (*Se escribió el libro en 1954; Se vendieron los pisos en el otoño*). Toto pasivní zvrtné vyjádření nahrazuje pasivní větu se *ser*, ve které není vyjádřen životný

vykonavatel děje a trpítelem děje je věc (pasivní věta se ser: *Los pisos fueron vendidos en el otoño* –> pasivní zvrtná věta: *Se vendieron los pisos en el otoño*).

Dalším typem pro vyjádření trpného rodu je věta pasivní neosobní (pasiva impersonal). Od pasivní zvrtné se liší tím, že činitel děje je neurčitý, nejasný nebo obecný (*Se venden coches usados*).

„Se“ ve větě neosobní (impersonal)

Podle autorů Fernández, Fente a Siles (1990: 99 – 103) pro vyjádření neosobnosti (impersonalidad) se používá také „se“. Na rozdíl od pasivní věty je ve větě neosobní sloveso vždy ve 3. osobě jednotného čísla a vedle něj může stát buď příslovce nebo jiný slovesný doplněk (*Allí se leía mucho; Se vive bien aquí*) a nebo neživotný přímý předmět (*Se compra ropa vieja*).

Rozdíl mezi neosobní větou a neosobní pasivní je ten, že v prvním případě se vždy jedná o větu aktivní, ve které „se“ plní funkci podmětu věty. Je možné nahradit ho za *gente, alguien, uno* a sloveso je vždy ve 3. osobě jednotného čísla, zatímco u věty pasivní neosobní je činitel děje neurčitý, a proto sloveso může být jak ve tvaru jednotného tak i množného čísla 3. osoby.

V neosobní větě může být vyjádřen i životný přímý předmět, ten pak ale vyžaduje předložku *a* (*Se ayudó a los pobres*). Věta neosobní může mít i schéma *Se + tranzitivní sloveso 3. osoby jednotného čísla + vedlejší věta* (*Se ve que todavía lo quieres*), ve kterých je časté použití určitých typů neosobních vět (*se ve que ...; se supone que ...; se dice que ...; se oye que ...*).

„Se“ zvrtné zájmeno (pronombre reflexivo)

Autoři Fernández, Fente a Siles (1990: 99 – 103) se ve své gramatice také zabývají samotným zvrtným zájmenem (pronombre reflexivo). Zvrtné zájmeno se vždy vztahuje k podmětu věty (*él/ ella/ usted/ ellos/ ellas/ ustedes se lava/ lavan*). S tímto souvisí užití vlastních zvrtných (reflexivos propios) a ne vlastních zvrtných sloves (reflexivos no propios).

Vlastní zvrtná slovesa jsou velmi rozšířená a slovesný děj vždy spadá na podmět věty. Jedná se o slovesa tranzitivní (*Se puso el traje gris*). Mezi tyto slovesa patří taková, která vyjadřují očistu, péči o sebe sama, domácí práce, psychické stavy (*¿Se*

enfadó conmigo?). Do této skupiny patří i „se“ ve funkci reciproční (*Los chicos se pegaron*).

Velká skupina zvratných sloves nejsou primárně zvratná. Přidáním zvratného slovesa mění svůj význam (*creerse, enfadarse, irse: Se fue a casa*).

1.10. Shrnutí problematiky „se“ ve španělsky psaných gramatikách

Z předchozího studia španělsky psaných gramatik vyplývá, že „se“ má ve španělském jazyce velmi rozmanité použití a ve větě může zastávat několik funkcí. Někteří z uvedených autorů se popisem této problematiky zabývají velmi podrobně a snaží se poukázat na všechny funkce, jiní ve svých gramatikách popisují jenom vybrané funkce. Ze studia této problematiky tedy vyplývá, že „se“ může mít syntaktickou funkci, ale také nemusí. Z diskursivního hlediska pak záleží na celkovém kontextu určitého textu a na tom, která informace je ve větě nebo textu důležitá a také na tom o jaký typ textu se jedná. Tuto problematiku ovšem většina autorů v souvislosti se zájmenem „se“ neprobírá. Pokud je například ve větě „se“ + sloveso ve 3. osobě jednotného čísla, pak bez kontextu je těžké určit, zda se jedná o větu neosobní nebo pasivní zvratnou.

Ze studia daných španělsky psaných gramatik se dají funkce zájmena „se“ shrnout následujícím způsobem:

- Zájmeno „se“ ve funkci osobního zájmena, zástupce za *le, les*

V případě, kdy má „se“ syntaktickou funkci, může být ve větě různým větným členem. Ve větě plní funkci osobního zájmena (*pronombre personal*), když nahrazuje *le, les*, pokud vedle sebe stojí přímý a nepřímý předmět nahrazený zájmenem (*Le escribí la carta a María – > Se /CI/ la /CD/ escribí: „Napsal jsem Marii dopis – > Napsal jsem jí ho“*).

- Zájmeno „se“ ve funkci zvratného zájmena

Další syntaktická funkce zájmena „se“ je ta, kdy se jedná o zvratné zájmeno (*pronombre reflexivo*). V tomto případě plní funkci přímého předmětu (*María se /CD/*

peina: „*Marie se češe*“) a nepřímého předmětu, pokud již ve větě stojí přímý předmět (*María se /CI/ lava las manos /CD/*: „*Marie si myje ruce*“). Zvratné zájmeno může zastávat i funkci reciproční, což znamená, že podmět věty je mnohonásobný a všechny členy podmětu jsou vykonavatelé stejného děje (*Juan y María se han enamorado* : „*Juan a Marie se zamilovali*“). V těchto větách se používají tranzitivní slovesa vyjadřující pohyb, změnu polohy těla, slovesa vyjadřující péči o tělo. Subjekt danou činnost vztahuje sám na sebe, znamená to, že podmět je zároveň předmětem (*María se peina*: „*Marie se češe, češe koho, co – sebe*“ – > *María peina a María*; *Juan se sirvió un vaso*: „*Jan si naservíroval sklenici, naservíroval koho, co – sklenici, komu, čemu – sobě*“ – > *Juan sirvió un vaso a Juan*).

- Zájmeno „se“ ve funkci etického dativu

Zájmeno „se“ může mít i funkci etického dativu (*Ella se comió toda la tarta*). Jedná se také o vyjádření nepřímého předmětu, ale „se“ je možné vypustit, aniž by ztratila svůj význam (*Ella comió toda la tarta*).

- Zájmeno „se“ v neosobní větě

V případě, kdy „se“ ve větě nemá žádnou syntaktickou funkci, poukazuje na určité typy vět nebo na určité typy sloves. Jedná se o věty neosobní (impersonales: *Se vende pan*: „*Prodává se chléb*“), které mají jasně danou konstrukci. Na prvním místě vždy stojí „se“ a následuje sloveso ve 3. osobě jednotného čísla a za ním předmět. Podmět v těchto větách není znám, někteří gramatikové uvádějí, že jím je právě „se“, ale jiní jako je Mendikoetxea s tímto nesouhlasí. Předmětem může být i životná věc, která je uvozena předložkou (*Se busca a los camareros*). Slovesa v těchto větách mohou být netranzitivní, tranzitivní a kopulativní.

- Zájmeno „se“ v pasivní zvratné větě

Žádnou syntaktickou funkci nemá zájmeno „se“ ani ve větách pasivních zvratných (pasivas reflejas: *Se venden objetos usados*: „*Použité věci se prodávají*“), kterými se také zabývají všichni daní autoři. Někteří autoři sem řadí i věty se středním rodem. Jedná se o autory Molina Redondo, který je považuje za samostatnou skupinu; Gómez

Torrego, podle kterého „se“ v těchto větách nemá žádnou jmennou funkci; Mendikoetxea, která je spíše považuje za podtřídy neosobních a pasivních vět. V těchto větách je vyjádřen podmět, který ale není vykonavatelem děje. Podmět se vždy shoduje v čísle a rodě s přísudkem. Mendikoetxea ale také uvádí, že podmět s přísudkem ve shodě být nemusejí. Ovšem ostatní gramatikové se o tomto nevyjadřují.

- Zájmeno „se“ jako zvrtný morfém slovesa

Zájmeno „se“ stejně jako další zájmena (*me, te, nos, os*) tvoří morfém slovesa. Jedná se o vlastní zvrtná slovesa (*verbos pronominales: Se quejaba continuamente*), o slovesa, která nejsou primárně zvrtná (*Se fue a casa*) a o tranzitivní slovesa, která se stávají netranzitivními, ve větách kdy podmět není vykonavatelem děje (*La puerta se abrió/ Juan abrió la puerta*). Na rozdíl od „se“, které má funkci zvrtného zájmena, v těchto větách subjekt nevztahuje vykonávanou činnost sám na sebe (**La puerta abrió la puerta*). Proto ani v těchto případech „se“ nemá syntaktickou funkci, ale jedná se pouze o morfém slovesa, které se přidáním „se“ stává zvrtné.

V tabulce č. 1 je pak základní přehled použití „se“ ve španělském jazyce.

Syntaktická funkce zájmena „se“	Zájmeno „se“ bez syntaktické funkce
Osobní zájmeno (<i>pronombre personal</i>) – zástupce za <i>le, les</i>	Neosobní věty (<i>oraciones impersonales</i>)
Zvrtné zájmeno (<i>pronombre reflexivo</i>) – přímý předmět (<i>complemento directo</i>) – nepřímý předmět (<i>complemento indirecto</i>) – ve funkci reciproční (<i>recíproco</i>)	Pasivní zvrtné věty (<i>oraciones pasivas reflejas</i>)
Etický dativ (<i>dativo ético</i>)	Zvrtný morfém (<i>morfema pronominal</i>)

Tabulka č. 1: shrnutí základních funkcí zájmena „se“

2. Problematika „se“ v česky psaných gramatikách

Tato kapitola se zabývá studiem „se“ a jeho problematikou v souvislosti s tím, jak je na něj pohlíženo v česky psaných gramatikách. Ke studiu bylo použito následujících zdrojů: Baéz San José, Dubský, Králová (1994: 54 – 55, 174); Hamplová (1996: 103 – 104, 189 – 193); Mateos Ortega (2005: 77 – 78) Loessin, Lopéz (2007: 60 – 61, 78 – 79).

2.1. Moderní gramatika španělštiny

Autoři této gramatiky Baéz San José, Dubský, Králová (1994: 54 – 55, 174) se zabývají zájmenem „se“ jako zástupcem za *le, les* (*No creo que nadie se lo fuese a reprochar*) a použití „se“ v pasivní větě (*Quizá se ha silenciado a Martí porque fue un escritor subversivo*). Nabízejí nám konkrétní příklady, ale bez vysvětlení.

Je zde nově uvedeno, že pokud má „se“ funkci zástupce za *le, les*, tak se předmět ve větě znovu vyjádří, aby bylo patrné, zda ve větě zastupuje jednotné či množné číslo, nebo mužský či ženský rod (*Y si no que se le pregunten a los padres de familia ...*).

2.2. Stručná mluvnice španělštiny

Hamplová (1996: 103 – 104, 189 – 193) se ve své mluvnici zaměřila opět na použití zájmena „se“ jako zástupce za *le, les* a na to, jak je to s vyjádřením trpného rodu ve španělském jazyce. Tím, čím se odlišuje od ostatních autorů, je to, že španělskou gramatiku srovnává s českou pro lepší pochopení problematiky.

Pokud jde o vyjádření trpného rodu, jako jednu z možností uvádí použití zájmena „se“, především v hovorové španělštině, ale také nenabízí podrobnější popis (*Se ha/n presentado muchos proyectos*), nevíme tak, zda se jedná o pasivní nebo neosobní větu.

2.3. Stručná gramatika španělštiny

Stejně jako v ostatních českých gramatikách, tak i v této se Mateos Ortega (2005: 77 – 78) věnuje zájmenu „se“ jako zástupci za *le, les* a užití v trpném rodě. Ani zde nenalezneme žádné nové nebo detailní informace.

Přináší však jeden nový termín, který se doposud v předchozích gramatikách neobjevil a tím je bezrodé sloveso. Má tím na mysli, že nevíme, o jaký rod ve větě se jedná. Docílíme tím tak, že do věty přidáme výraz *uno se (Uno se preocupa)*.

2.4. Španělská gramatika, základní přehled

Autorky dané gramatiky Loessin, Sánchez Lopéz (2007: 60 – 61, 78 – 79) řeší stejné použití „se“ jako v předešlých gramatikách. Domnívají se ovšem, že se trpný rod ve španělském jazyce téměř nepoužívá a upřednostňuje se aktivní vyjádření.

V otázce zvrtného pasiva uvádějí, že se tvoří pomocí zvrtného slovesného tvaru ve 3. osobě jednotného nebo množného čísla (*Se venden manzanas*). Žádné jiné poznatky k dané tématice neuvádějí.

2.5. Shrnutí problematiky „se“ v česky psaných gramatikách

Z předchozího studia česky psaných gramatik vyplývá, že se problematikou „se“ čeští autoři příliš nezabývají. Stejně jako autoři španělských gramatik uvádějí, že se „se“ používá jako osobní zájmeno zastupující *le, les* a pro vyjádření trpného rodu. Ostatní funkce ovšem nezmiňují a ani to, jak je možné od sebe jednotlivé typy vět se „se“ rozlišit. Je to způsobeno tím, že dané česky psané gramatiky jsou určeny zejména studentům španělského jazyka na středních školách. Pro tyto studenty je důležité osvojit si cizí jazyk pro běžné použití a dorozumění a není pro ně důležité znát detailní rozlišení funkcí zájmena „se“.

3. Problematika „se“ v českých a španělských učebnicích

Poslední kapitola teoretické části se zabývá zájmenem „se“ v českých a španělských učebnicích španělského jazyka. Ke studiu byly použity následující učebnice: Králová, Krbcová, Dekanová, Chacón Gil (2000: 91, 131); Králová, Krbcová, Chacón Gil, Hrubá (2003: 223); Castro, Marín, Morales, Rosa (1995: 91); Castro, Marín, Morales (2006: 40); Brožová, Ferrer Penaranda (2009: 45, 125); Chamorro Guerrero, Lozano Lopéz, Martínez Gila (1995: 57); Romero Dueñas a González Hermoso (2006: 138 – 139).

3.1. Fiesta! 1

Jedná se o učebnici španělštiny, ve které autoři Králová, Krbcová, Dekanová, Chacón Gil (2000: 91, 131) vysvětlují studentům základní použití zájmena „se“, o tom jak je ve větě postaveno, že zastupuje *le, les* a o tom, že se používá k tvoření trpného rodu.

3.2. Fiesta! 3

V této učebnici se autoři Králová, Krbcová, Chacón Gil, Hrubá (2003: 223) zmiňují o dalším použití zájmena „se“. Jedná se o užití pro vyjádření trpného rodu. Stejně jako ve španělsky psaných gramatikách nabízejí dvě možnosti. První je zvrtné pasivum, kdy se sloveso shoduje v čísle s podmětem věty. A druhé je neosobní pasivum, kdy je sloveso tvořeno pouze jednotným číslem. Nevýhodou pro studenty ovšem je, že to následně nevysvětlují na žádném příkladě.

3.3. Ven 1 – pracovní sešit

Autoři této učebnice Castro, Marín, Morales, Rosa (1995: 91) vysvětlují studentům španělštiny pouze to, jaké je uspořádání osobních zájmen ve větě, mezi něž patří i

zájmeno „se“. Zároveň se zde mluví i o náhradě za tvary *le, les*, kdy tyto tvary zastupují i formy *usted, ustedes* a věty jsou překládány do češtiny (*¿Cuándo se lo han robado? – kdy vám ho ukradli?*).

3.4. Nuevo ven 2 – praktická příručka

V této praktické příručce, která je součástí učebnice *Nuevo ven 2* autorky Castro, Marín, Morales (2006: 40) zmiňují funkci zájmena „se“, které se používá v neosobních větách. Do těchto vět ale zahrnují i věty, které jsou ve španělsky psaných gramatikách považovány za pasivní, protože sloveso je v množném čísle (*En España se hablan varios idiomas – Ve Španělsku se mluví několika jazyky*).

3.5. Aventura 1

Tato česká učebnice španělštiny, jejímiž autory jsou Brožová, Ferrer Penaranda (2009: 45, 125) se ve stručnosti zmiňuje o zájmenu „se“ jako o zvrtném zájmenu a jeho postavení ve větě. Dále pak o jeho použití při tvoření trpného rodu, který je podle autorů tvořen zájmenem „se“ a slovesem ve 3. osobě jednotného nebo množného čísla. Jiné funkce v této učebnici zmíněny nejsou.

3.6. Abanico

Jedná se o učebnici určenou pro pokročilé studenty španělštiny. Chamorro Guerrero M. D., Lozano Lopéz G., Martínez Gila P. (1995: 57) v ní stručně a přehledně vypisuje všechny základní funkce zájmena „se“, které již ve svých gramatikách popsali předchozí autoři. Jedná se o funkci „se“ jako zástupce za nepřízvučné zájmeno *le, les* (*Se lo he dado*). Dále pak „se“ vyjadřuje neosobní věty (*Se habla español*). Vyjadřuje nedobrovolný děj vedle nepřízvučných zájmen (*Esta mañana todo se me cae de las manos*). Autoři také uvádějí, že „se“ může mít zvrtnou funkci (*Se mira mucho al espejo*) nebo reciproční funkci (*Pepe y Pepa se besaron*). A na závěr uvádějí, že

přidáním „se“ k nezvratnému slovesu může částečně nebo úplně změnit jeho význam (*quedar con un amigo – quedarse con un amigo*).

3.7. Eco 3 – libro del alumno

Jedná se o španělskou učebnici určenou studentům, kteří mají úroveň B2+. V poslední lekci se autoři Romero Dueñas a González Hermoso (2006: 138 – 139) věnují problematice zájmena „se“. Věnují se užití zájmena ve větách pasivních zvrtných (*pasivas reflejas*), neosobním konstrukcím (*construcciones impersonales*) a dalšímu použití.

Uvádějí, že pasivní zvrtná věta se tvoří z věty aktivní s přímým předmětem bez předložky a v nově vzniklé větě stojí zájmeno „se“ před slovesem ve třetí osobě jednotného nebo množného čísla (aktivní věta: *La ONG mejora las escuelas – > pasivní zvrtná věta: Se mejoran las escuelas*).

Neosobní konstrukce jsou pak tvořeny z aktivních vět s přímým předmětem s předložkou (*La ONG forma a los profesores – > Se forma a los profesores*) a z aktivních vět bez přímého předmětu (*Los habitantes de este país viven muy bien – > Se vive muy bien en este país*).

Další užití zájmena „se“ je ve funkci zvrtné (*reflexivo*) a reciproční (*recíproco*). Zmiňují také jeho užití ve středním rodě, kdy se děje něco s podmětem, aniž by za to mohl (*El país se ha convertido en uno de los enfermos de la región*). Další užití jako součást zvrtného slovesa (*Julia se despidió de Luis porque se iba de voluntaria*) a varianta za *le, les* (*Tengo un regalo para se lo lles*).

3.8. Shrnutí problematiky zájmena „se“ v česky psaných gramatikách a učebnicích

Ze studia uvedených českých a španělských učebnic vyplývá, že stejně jako v česky psaných gramatikách je kladen důraz na jednu konkrétní funkci zájmena „se“ a tou je funkce, kdy ve větě zastupuje zájmeno *le, les*. Jedná se hlavně o česky psané učebnice. Další jeho použití je v neosobních a pasivních větách. Zejména v česky psaných učebnicích. Ve španělsky psaných učebnicích uvádějí i to, že se může jednat o

osobní zájmeno, zvrtné zájmeno a také to, že může mít funkci reciproční. Zabývají se i trpným rodem.

Celkové shrnutí teoretické části

Teoretická část, která byla rozdělena na tři velké části, se zabývala studiem zájmena „se“ ve španělsky psaných gramatikách, v česky psaných gramatikách a v česky a španělsky psaných učebnicích. Z tohoto studia vyplývá, že v případě, kdy se jedná o zájmeno „se“ osobní, zvrtné nebo reciproční, tak ve větě zastupuje podstatné jméno. V těchto případech má zájmeno „se“ své dané místo ve větě, plní syntaktickou funkci a tvoří paradigma s ostatními zájmeny (*me, te, se, nos, os*). Ale to samé nelze říci o větách, ve kterých není zájmeno „se“ možné zaměnit za ostatní zájmena. V těchto typech vět tedy zájmeno „se“ nemá žádnou syntaktickou funkci, ale jedná se o ukazatele buď neosobních nebo pasivních zvrtných vět. I když v těchto větách zájmeno „se“ neplní syntaktickou funkci, tak i přesto je důležitý slovosled. Ze studia také vyplývá, že ne vždy je jasné, o jakou větu se jedná, proto je potřeba na věty pohlížet v rámci celkového kontextu daného textu. Také v případech, kdy zájmeno „se“ nezastupuje ve větě žádný jmenný prvek, ale tvoří paradigma s ostatními zájmeny (*me, te, se, nos, os, se*) neplní syntaktickou funkci. Je chápáno jako morfém vlastních zvrtných sloves nebo dělá zvrtnými určitá slovesa.

Ze studia také vyplývá, že největší pozornost tomuto tématu věnují hlavně španělsky psané gramatiky a to z toho důvodu, že většina daných publikací je určena pro lingvisty, kteří analyzují původ, strukturu a vývoj jednotlivých jazyků. V česky psaných gramatikách je o zájmenu „se“ projednáváno velmi stručně. To samé lze říci i o učebnicích. Ve španělských učebnicích je toto téma studentům více přiblíženo než v učebnicích českých. Daný jev je možné vysvětlit tím, že české gramatiky a učebnice jsou používány k výuce španělského jazyka na základních, středních nebo jazykových školách, kde se samotný jazyk nestuduje tolik do hloubky, např. z hlediska morfologie nebo syntaxe, a protože učebnice nejsou určené pro vědecké účely. Pro tyto studenty je nejdůležitější to, aby si osvojili španělský jazyk pro běžné použití a porozumění.

Celkové použití zájmena „se“ je možné znázornit graficky následovně:

Zájmeno „se“ plní syntaktickou funkci

- zájmeno „se“ osobní
 - zástupce za *le, les* (*Le di el libro a María – > Se lo di*)
- zájmeno „se“ zvrtné
 - přímý předmět (*Juan se lava*)
 - nepřímý předmět (*Juan se lava las manos*)
 - reciproční (*Juan y María se besan*)
- „se“ etický dativ (*Se leyó el libro*)

Zájmeno „se“ neplní syntaktickou funkci

- „se“ součást neosobních vět (*Se habla mucho*)
- „se“ součást pasivních vět (*Se venden pisos*)
- „se“ zvrtný morfém slovesa (*arrepentirse, ir – irse, quedar – quedarse*)

II. Praktická část

Praktická část diplomové práce navazuje na poznatky z části teoretické a je věnována výskytu zájmena „se“ ve třech funkčních stylech. Za funkční styly byl zvolen umělecký, publicistický a odborný styl. K tomuto účelu a k rozboru vět byl ve většině případů použit španělský korpus CREA.

Cílem praktické části bude stanovit jaké je použití a funkce zájmena „se“ v jednotlivých stylech a jak se od sebe vzájemně liší nebo v čem jsou podobné.

4. Korpus CREA

Korpus CREA (Corpus de Referencia del Español actual) je všeobecný korpus, obsahující ukázky španělského psaného i mluveného jazyka. Korpus je volně dostupný na webových stránkách (www.rae.es) a jeho autorem je RAE (Real Academia Española).

Jedná se o korpus, ve kterém můžeme najít španělské texty různých témat a z různého časového období. Je možné takto studovat slovíčka, jejich významy a jejich užití v různých kontextech. Jedná se jak o texty psané, tak i mluvené pocházející ze všech španělsky mluvících zemí mezi lety 1975 – 2004.

Psané texty pocházejí z knih, novin, časopisů a dalších tištěných materiálů. Mluvené texty pocházejí hlavně z televize a novin, ale i dalších nahrávek.

Celý korpus je časově rozdělen na následující pětiletá období: 1975 – 1979, 1980 – 1984, 1985 – 1989, 1990 – 1994, 1995 – 1999, 2000 – 2004. Pokud jde o novinové texty z Latinské Ameriky v korpusu, jsou nově přidány až do roku 2008.

Stylově korpus obsahuje 90% psaných textů a 10% mluvených textů. Geograficky pak polovina pochází ze Španělska a druhá polovina z Ameriky.

Tématicky je korpus rozdělen takto:

1. věda a technika
2. společenské vědy, náboženství, myšlení
3. politika, ekonomie, obchod a finance
4. umění
5. volný čas a každodenní život

6. zdraví
7. krásná literatura

K samotnému vyhledávání se pak používá různých kritérií. Do vyhledávače si zadáme hledaný výraz a pak si vybereme, v jaké oblasti, v jakém časovém období, v jakém funkčním stylu, v jaké zemi, v jaké knize a u jakého autora ho chceme najít. Pokud ovšem hledáme velmi často používané slovo, v korpusu někdy bývá problém, že není schopen tolik případů zobrazit, proto musíme pak zadat blíže určující kritéria. V případě, že si nejsme jisti, můžeme použít nápovědu (ayuda) nebo seznam autorů a jejich děl, která v korpusu najdeme (nómina de autores y obras). Ovšem v případě novin a časopisů je to horší, protože pokud chceme zadat do vyhledávače název určitého titulu, tak to není možné (např. El País). Jde to pouze v případě knih nebo jejich autorů.

4.1. Práce s korpusem CREA

Ke zkoumání užití zájmena „se“ ve třech funkčních stylech, kterým je již zmíněný umělecký, publicistický a odborný bylo použito třech zdrojů. Za umělecký styl byl zvolen román, za publicistický noviny a za odborný zákon. Dále pak byla zvolena konkrétní země a tou bylo Španělsko a nejnovější možné časové období, což bylo rozmezí mezi lety 2000 – 2004. Z tohoto pak byl vybrán zástupce za každý styl, a tím byla kniha La mirada de la muñeca hinchable od Javiera Tomea a noviny El País. Pro zkoumání odborného stylu není možné pracovat s korpusem CREA, protože nenabízí přímo publikace odborných administrativně právních textů. Pro tento účel byla vybrána nejvyšší právní norma státu, kterým je ústava, na internetových stránkách španělské vlády.

Podle korpusu CREA (1. 6. 20010) je zájmeno „se“ na devátém místě v hojnosti používání slov ve španělsky psaných textech, proto i k samotnému zkoumání musely být zadány bližší kritéria.

V praktické části budeme pracovat s konceptem použití zájmena „se“, který je syntézou španělsky psaných gramatik.

Syntaktické funkce:

Zájmeno „se“ má ve větě syntaktickou funkci, pokud se jedná o zájmeno „se“ nepřízvučné osobní zájmeno třetí osoby. V tomto případě se jedná o zástupce za nepřímý předmět ve větě, nepřízvučné zájmeno *le, les* (*Le di el libro – > Se lo di*).

Syntaktickou funkci ve větě má zájmeno „se“ i v případě pokud se jedná o zvrtné zájmeno. „Se“ zvrtné zájmeno má ve větě funkci přímého (*Carlos se /CD/ peina*) a nebo nepřímého předmětu, pokud je již ve větě přímý předmět (*Carlos se /CI/ peina el pelo /CD/*). Je zde možné zesílení pomocí *a sí mismo* (*Carlos se peina a sí mismo*). Pokud se větě vyskytuje mnohonásobný podmět a každý jeho člen je vykonavatelem děje, pak se jedná o funkci reciproční. Zájmeno „se“ pak může být ve větě přímým předmětem (*María y Carmen se /CD/ vieron*), tak i nepřímým předmětem (*Los jugadores se /CI/ cambiaron las camisetas*). I v tomto případě je možné zesílení pomocí vazeb *mutuamente, el uno al otro, los unos a los otros* (*María y Carmen se vieron la una a la otra*).

Syntaktickou funkci plní zájmeno „se“ i ve větách, ve kterých má „se“ ve funkci etického dativu, jedná se pouze o subjektivní zesílení, které je možné z věty vypustit (*Se leyó el libro sin rechistar*).

Bez syntaktické funkce:

V případě, kdy je „se“ pouhý morfém zvrtného slovesa, pak ve větě neplní žádnou syntaktickou funkci a analyzuje se jedině s tímto slovesem (*El niño se ha dormido*). Jedná se o vlastní zvrtná slovesa nebo o slovesa, která se připojením morfému „se“ k infinitivu zvrtnými stávají. Rozdíl od zvrtného zájmena „se“ je pak ten, že ve větě nemá funkci přímého ani nepřímého předmětu, subjekt vykonávanou činnost nevztahuje sám na sebe.

Pokud je „se“ pasivní zvrtné, pak plní funkci ukazatele pasivní zvrtné věty, podmět věty není vykonavatelem slovesné děje, ale naopak tento děj na něj doléhá (*Los perfumes se extraen de las plantas*).

Poslední skupinou je „se“ neosobní, které ve větě také neplní žádnou syntaktickou funkci, pouze je ukazatelem neosobní věty (*Se habló de todo un poco*).

5. Umělecký styl

Umělecký styl je podle Chloupek a kol. (1990: 227 – 234) stylem, ve kterém je komunikativní funkce spojena s funkcí estetickou. Jedná se tedy o všechny díla krásné literatury. Funkce umělecké literatury je esteticky sdělná, což znamená, že dílo vypovídá o určité informaci, která je umělecky zpracována. Ve čtenáři má vyvolávat určité představy, působit na citovou stránku a obohacovat jeho vnitřní život.

Umělecký styl lze rozdělit na následující žánry: poezie, próza a drama. Z hlediska slohového záleží na autorovi, jak text zpracuje, může použít vyprávění dynamické i statické, popisy, úvahy, dialog nebo monolog a různé dějové linie.

Z hlediska jazykového používá umělecký diskurz ve španělském jazyce specifické prostředky, kterými jsou: poetismy, neologismy, přímá a nepřímá řeč, kombinace různých časových linií, zvláštní kombinace slov (*queso paternal*), opakování slov, které vyjadřuje určitý autorův záměr (*una rosa es una rosa*). V podstatě využívá všech jazykových prostředků.

5.1. Postup při zkoumání uměleckého stylu

Při zkoumání výskytu zájmena „se“ v knihách bylo do vyhledávače zadáno téma krásná literatura a z ní vybrán jako zástupce román v časovém rozmezí 2000 – 2004 ve Španělsku. Vyhledávač vygeneroval 27 989 případů ve 21 dokumentech. Z nabízených dokumentů byl pak vybrán zástupce, a to kniha *La mirada de la muñeca hinchable* od Javierera Tomea z roku 2003, která obsahuje 473 případů „se“, a z nich pak bylo vybráno k samotnému rozboru 100 vět, ve kterých se vyskytuje zájmeno „se“.

Důvodem tohoto výběru bylo to, že se zkoumání chtělo co nejvíce přiblížit současnosti. V rámci zvolených příkladů, byl vybrán daný titul s nejmenším počtem vět, v nichž se zájmeno „se“ vyskytuje. Diplomová práce nemá za úkol prozkoumat všechny případy výskytu zájmena „se“, nebylo by to ani možné, ale slouží pro ilustraci tohoto problému, proto se pracuje právě s tímto titulem, ve kterém je zájmeno „se“ nejméně zastoupeno.

5.2. Prozkoumané věty uměleckého stylu

Jak již bylo uvedeno, kniha *La mirada de la muñeca hinchable* od Javiera Tomea nabízí 473 vět, v nichž se samostatně vyskytuje zájmeno „se“ a pro účely této práce bylo podrobena rozboru 100 vět. Případy, kdy je „se“ součástí infinitivu, korpusem vygenerovány nebyly a pro práci by v podstatě význam neměly, protože nás zajímá samostatné „se“. Následují příklady jednotlivých typů užití „se“, které jsou rozděleny podle přehledu funkcí zájmena „se“ ze syntaktického hlediska.

„Se“ ve funkci osobního nepřízvučného zájmena třetí osoby (syntaktická funkce)

V tomto případě ze 100 příkladů vět uměleckého stylu se „se“ bylo 7 označeno za ty, ve kterých „se“ představuje osobní nepřízvučné zájmeno. Zastupuje v nich nepřízvučné zájmeno *le, les* (*Le di el libro* /CD/ *a Juan* /CI/ – > **Le lo di* – > *Se* /CI/ *lo* /CD/ *di*). V těchto větách „se“ zastává syntaktickou funkci, protože plní funkci nepřímého předmětu (*complemento indirecto*). Postavení zájmena „se“ je vždy před přímým předmětem (*complemento directo*).

Ve všech následujících nalezených příkladech zájmeno „se“ zastupuje pouze jednotné číslo *le*, jak vyplývá z daného kontextu.

Příklady:

- Me pregunta por fin dónde está Torcuato y se lo digo sin rodeos.
- No sabe de qué va la cosa, pero no me pide que se lo aclare.
- Alega que, si se lo propone, puede escribir también con la mano derecha.
- No sabe de qué chimeneas le estoy hablando y se lo explico, pero luego ya no volvemos a intercambiar palabra hasta que llegamos a Casa Leonor.
- - Se lo diré a mi madre, se lo diré a mi madre - gimotea el gordito, a punto de echarse a llorar.
- - Tiene un hijo ilegítimo, pero eso no se lo dice a nadie – le digo bajando el tono de voz.
- ¿Hacerme el tonto y preguntarle cómo se las ha compuesto para recuperar la carne que perdió hace miles de años?

„Se“ ve funkci zvratného zájmena (syntaktická funkce)

Ze 100 příkladů vět uměleckého stylu bylo 33 vět označeno za ty, ve kterých „se“ také plní syntaktickou funkci a to proto, že je zde zvratným zájmenem buď ve funkci

přímého (complemento directo) nebo nepřímého předmětu (complemento indirecto). Funkci přímého předmětu má tehdy, pokud ve větě není jiný předmět (*Juan se /CD/ lava*). Podmět vztahuje děj sám na sebe (*a sí mismo*). Když jsou ve větě dva předměty, pak zájmeno „se“ má funkci nepřímého předmětu (*Juan se /CI/ lava la cara /CD/*). Podskupinou této skupiny je i ta, ve které „se“ má funkci reciproční. Zájmeno „se“ je také zvrtné, ale podmět v těchto větách je mnohonásobný a každý jeho člen je vykonavatelem dané činnosti.

Většina sloves v nalezených větách jsou slovesa, která vyjadřují určitou činnost související se změnou těla (*mover, poner, meter*) nebo s psychickým stavem či změnou (*sentir, dejar*). Do této skupiny patří i zájmeno „se“ ve funkci reciproční s určitými typy sloves (*separar, encontrar*). V závorce je u jednotlivých příkladů uveden syntaktický test, který by měl zdůvodnit, proč je daná věta zařazena právě do této skupiny.

Příklady:

- La madrugada se ha vuelto de terciopelo. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *La madrugada ha vuelto a sí misma*)
- Maldigo el instante en que se le ocurrió acercarse tanto a la costa. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Lo ocurrió a él*)
- Continúo con la historia del pulpo y le digo que se metió por el ojo de buey de un barco hundido y que al cabo de un momento regresó con el violín del contramaestre. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Él se metió a sí mismo*)
- Creo que es la misma que pasaron la semana pasada. justo en el instante en que la protagonista se pone un antifaz, Torcuato me llama para decirme que se le ha llenado la casa de lechuzas. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *La protagonista pone el antifaz a la protagonista*)
- Torcuato ni siquiera se toma la molestia de abrir la suya. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Torcuato toma la molestia a Torcuato*)
- El maître se acerca de puntillas. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El maître se acerca a sí mismo*)
- Torcuato se deja arrastrar sin problemas. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Torcuato deja arrastrar a Torcuato*)
- Salgo a la calle - me parece que ese monstruo se ha metido en la panadería- y acudo a reunirme con Torcuato. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El monstruo se ha metido a sí mismo*)
- Me revienta que haya gente que se divierta trabajando. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *La gente divierte a la gente*)
- La calle está llena de guardias y los peatones se agolpan por detrás de la barrera de la policía. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Los peatones agolpan a los peatones*)

- Tiene el pelo ensortijado y con la mano derecha se protege de los rayos del sol. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Él protege a él*)
- Podría ser, de todos modos, que esa madre, en lugar de aceptar mis consejos, se pusiese del bando de su hijo. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *La madre se pusiese a sí misma*)
- Creo que es la misma que pasaron la semana pasada. justo en el instante en que la protagonista se pone un antifaz, Torcuato me llama para decirme que se le ha llenado la casa de lechuzas. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *La protagonista pone un antifaz a la protagonista*)
- Para suicidarse se ha puesto el traje de paño verde. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Él ha puesto el traje a él*)
- Llegaron la semana pasada, se dieron un garbeo y al ver lo que se cocía por aquí abajo prefirieron darse la vuelta. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Ellos dieron un garbeo a ellos*)
- He aquí a la pantera que se aproxima silenciosamente a su presa. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *La pantera aproxima a la pantera*)
- Yo he recurrido un día más a mi corbata amarilla con topos rojos y Torcuato se ha puesto una corbata roja con topos amarillos. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Torcuato ha puesto una corbata a Torcuato*)
- Cuando se despierte tendrá las ideas más claras, las lechuzas se habrán largado y todo volverá a ser como siempre. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Las lechuzas se habrán largado a sí mismas*)
- - Hay días en los que me parece incluso que las chimeneas se mueven solas -añado. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu, personifikace neživotného předmětu: *Las chimeneas se mueven a sí mismas*)
- Replico diciéndole que ni siquiera yo lo distingo muy bien y a continuación, picado en mi amor propio, añado que no es el único que tiene problemas y que si todos los relojes de su casa se paran al mismo tiempo, los míos hacen la guerra por su cuenta. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Los relojes paran a los relojes*)
- Parece que tanto el gallo como las gallinas se hayan vuelto locos. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El gallo y las gallinas se hayan vuelto locos a sí mismos*)
- Cuarto: Salir por pies y esperar que sea el niño gordo quien salga de su casa y, al encontrarse con que el ascensor no funciona, se lance escaleras abajo en busca del paquete. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Él se lanza escaleras a sí mismo*)
- Alguien se llevó a la pobre Dorotea, pero el gato continuará dando vueltas. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Alguien llevó a alguien*)
- Me siento en el diván y acaricio otra vez con la mano el lugar donde se sentaba Dorotea. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Dorotea sentaba a Dorotea*)
- Quiere hacer creer a los espectadores que se siente feliz porque ha renunciado a la gran ciudad. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Él siente feliz a sí mismo*)
- Suben por la calle del Patriarca Pimentel y se dirigen arrastrando los pies hacia la Plaza Elíptica. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Ellos dirigen los pies a ellos*)

- Ha desplegado las alas, pero una enorme serpiente se le enrosca por la cintura y no le deja remontar el vuelo. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *La serpiente se enrosca a sí misma*)
- Podría también darse el caso de que los cuatro vecinos del rellano se hubiesen confabulado para hacerme la vida imposible. („se“ zvrtné zájmeno recipročního charakteru ve funkci přímého předmětu: *Los cuatro vecino del rellano se hubiesen confabulado entre sí*)
- También Torcuato y yo somos dos amigos que cada día se separan para volverse a encontrar. („se“ zvrtné zájmeno recipročního charakteru ve funkci přímého předmětu: *Dos amigos se separan mutuamente*)
- También hubiera podido responder que eran como dos amigos que se encuentran para separarse después. („se“ zvrtné zájmeno recipročního charakteru ve funkci přímého předmětu: *Dos amigos se encuentran mutuamente*)
- - Las saetas de un reloj -le contestó- son dos amigos que se separan para encontrarse después. („se“ zvrtné zájmeno recipročního charakteru ve funkci přímého předmětu: *Dos amigos se separan mutuamente*)
- Hace media hora las saetas del reloj del salón y las de mi reloj de pulsera se han puesto de acuerdo para girar en sentido inverso. („se“ zvrtné zájmeno recipročního charakteru ve funkci přímého předmětu: *Las saetas del reloj del salón y las de mi reloj de pulsera se han puesto de acuerdo entre sí*)
- Ahora no se oyen las sirenas de la policía y eso puede significar dos cosas distintas: que hayan echado el guante a los terroristas, o, simplemente, que se hayan cansado de buscarles. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Ellos hayan cansado a ellos*)

„Se“ ve funkci etického dativu (syntaktická funkce)

Ze 100 vět uměleckého stylu, byla jedna označena za větu, ve kterých je „se“ etickým dativem s emfatickou funkcí.

Podobný příklad s daným slovesem (*merecer*) uvádí RAE a řadí ho právě do skupiny, kdy „se“ zastává expresivní funkci.

Příklady:

- Nadie se merece mi amor.

„Se“ jako morfém zvrtného slovesa (bez syntaktické funkce)

Ze 100 vět uměleckého stylu bylo označeno 33 za věty, ve kterých „se“ představuje pouze morfém zvrtného slovesa. Ve větě nemá žádnou syntaktickou funkci a analyzuje se pouze ve vztahu k slovesu. V těchto případech subjekt danou činnost neobrací sám na sebe (*Se acuerda de algo*). Do této skupiny patří i slovesa, která mohou

být zvrtná i nezvrtná (*cansar, comportar*). Dále pak slovesa, která přidáním morfému „se“ mění svůj význam (*ir – irse*) a slovesa, která jsou výhradně zvrtná (*arrepentirse, quejarse*). U jednotlivých příkladů je v závorce opět uveden syntaktický test, proč je věta zařazena právě do této skupiny.

Ve většině nalezených vět stojí slovesa, která jsou nezvrtná, ale přidáním morfému „se“, se stávají zvrtnými (*quedar, reír*). V této skupině byly nalezeny i věty se slovesy, která přidání „se“ mění svůj význam (*ir – irse*). Vlastní zvrtná slovesa se ovšem v těchto příkladech nevyskytují.

Příklady:

- - Estuve un rato pensando y luego le contesté que cada cual tiene sus gustos, pero que los pulpos, al fin y al cabo, no son tan distintos de algunos hombres que también se pirran por las langostas. (*pirrarse – vlastní zvrtné sloveso: desear con vehemencia algo*)
- - Ja, ja -se ríe el maître, cerrando la libreta de notas. (*reír – sloveso je možné používat jako zvrtné reírse: manifestar regocijo*)
- Le digo que tal vez hubiera debido llevarme al médico cuando era niño para que me arreglasen la voz y se queda otra vez sin saber qué decir. (*quedar – sloveso je možné používat jako zvrtné quedarse: estar*)
- Supongo que se ha caído frito encima de la cama y que ha dejado el teléfono sin colgar. (*caer – sloveso je možné používat jako zvrtné caerse: moverse de arriba abajo por la acción de su propio peso*)
- Antes o después se irán por donde han venido. (*ir – pokud je ke slovesu přidán morfém „se“, změni svůj význam irse – salir*)
- Le aconsejo que no cierre las ventanas y que deje que las lechuzas vuelen hasta que se cansen. (*cansar – sloveso je možné používat jako zvrtné cansarse: causar cansancio*)
- - Je, je, je -se ríe. (*reír – sloveso je možné používat jako zvrtné reírse: manifestar regocijo*)
- Ese gordito -pienso- se apiada de mi soledad. (*apiadar – sloveso je možné používat jako zvrtné apiadarse: tener piedad*)
- - Ja, ja -se ríe otra vez Torcuato, sin alegrar el semblante. (*reír – sloveso je možné používat jako zvrtné reírse: manifestar regocijo*)
- - Ja, ja -se ríe Torcuato, sacando fuerzas de flaqueza, aunque seguramente no sabe qué significa cefalópodo. (*reír – sloveso je možné používat jako zvrtné reírse: manifestar regocijo*)
- "Pues se equivoca usted", me dijo el pulpo. (*equivocar – sloveso se více používá jako zvrtné equivocarse: tomar algo por otra cosa*)
- Salvadas las distancias, se está comportando como el actor-cliente de la pieza de Lucas. (*comportar – sloveso je možné používat jako zvrtné comportarse: portarse*)
- - Eres un montoncito de grasa que cada día que pasa se parece más al cornudo de su padre -le suelto. (*parecer – sloveso je možné používat jako zvrtné parecerse: asemejarse*)

- A las once y cuarto llama Elisabeth. No se va por las ramas y quiere saber qué tengo contra el doctor Orloff. (*irse por las ramas – ustálená vazba*)
- ¿No le parece que es mejor dejar que las casas se desplomen sobre todos esos pecadores? (*desplomar – sloveso je možné používat jako zvrtné desplomarse: caer*)
- Salto de la cama, saco la carabina del armario, me asomo a la ventana y empiezo a disparar contra el gato, pero los perdigones se quedan a mitad de camino. (*quedar – sloveso je možné používat jako zvrtné quedarse: estar*)
- Lanza una mirada resignada al camarero que tiene a su derecha y se encoge de hombros. (*encogerse de hombros – ustálená vazba*)
- Tiene que pasar media hora antes de que se decida a cerrar los ojos. (*dedicar – sloveso je možné používat jako zvrtné dedicarse: emplear*)
- Se acerca un perrito tuerto y se nos queda mirando. (*quedar – sloveso je možné používat jako zvrtné quedarse: estar*)
- - Si no me han engañado, usted se interesa por la pedagogía cibernética -interviene Torcuato arrancándose por fin el esparadrapo de las orejas. (*interesar – sloveso je možné používat jako zvrtné interesarse: mostrar interés por algo*)
- La pobre mujer se murió muchos años antes de que los hombres empezasen a manejar todos esos conceptos. (*morir – sloveso je možné používat jako zvrtné morirse: llegar al término de la vida*)
- - No puede ser el hombre de tu vida -le digo- un individuo que se pasa toda la vida entre huesos. (*pasar – sloveso je možné používat jako zvrtné pasarse: estar en cierta situación*)
- Se lo digo al guarda -que ya me conoce de otros días- y el muy cretino responde que el pájaro se pasó toda la noche cantando y que hace una hora, poco más o menos, se le acabaron las pilas. (*pasar – sloveso je možné používat jako zvrtné pasarse: estar en cierta situación*)
- - Mi querido amigo -continúo, pasando por alto su observación-, deberías haber visto la cara que se le quedó al pulpo cuando le dije que no hay hombre que, por mucha hambre que tenga, sea capaz de comerse su propio dedo. (*quedar – sloveso je možné používat jako zvrtné quedarse: estar*)
- ¿Por qué mis relojes se retrasan? (*retrasar – sloveso je možné používat jako zvrtné retrasarse: atrasar*)
- Por la otra ventana del noveno cuarta se escapan los gemidos de la pareja. (*escapar – sloveso je možné používat jako zvrtné escaparse: salir*)
- Cada minuto que pasa abre un poco más la boca, como si se le estuviese acabando el aire que tiene a su alrededor. (*acabar – sloveso je možné používat jako zvrtné acabarse: dar fin a algo*)
- Se lo digo al guarda -que ya me conoce de otros días- y el muy cretino responde que el pájaro se pasó toda la noche cantando y que hace una hora, poco más o menos, se le acabaron las pilas. (*acabar – sloveso je možné používat jako zvrtné acabarse: dar fin a algo*)
- No se ha acostumbrado todavía a ver a dos hombres cogidos de la mano. (*acostumbrar – sloveso je možné používat jako zvrtné acostumbrarse: hacer adquirir costumbre de algo*)
- Nos sentamos en el primer banco que encontramos libre y se queda con la boca abierta, como si le faltase aire. (*quedar – sloveso je možné používat jako zvrtné quedarse: estar*)
- El pobre piensa que nadie se da cuenta. (*darse cuenta de algo – ustálená vazba*)

- Quinto: Confiar en que, en su precipitación, pise algún garbanzo, resbale, pierda el equilibrio, caiga rodando por la escalera y se desnude. (*desnucar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *desnucarse: causar la muerte a una persona*)
- Cuando se despierte tendrá las ideas más claras, las lechuzas se habrán largado y todo volverá a ser como siempre. (*despertar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *despertarse: interrumpir el sueño*)

„Se“ v pasivní zvrtné větě (bez syntaktické funkce)

Za pasivní zvrtné bylo označeno 18 vět uměleckého stylu ze 100, ve kterých je „se“ ukazatelem pasivní zvrtné věty bez syntaktické funkce. Jako v předchozích příkladech, tak i u vět pasivních zvrtných je v závorce u každého příkladu uvedeno vysvětlení, proč je daná věta zařazena právě do této skupiny.

V těchto větách podmět není vykonavatelem děje. Vykonavatelem děje je ve většině případů vnější životný činitel. Dalším typickým znakem, který je vidět i z uvedených příkladů vět pasivních zvrtných je ten, že podmět věty stojí až za slovesem a je s ním ve shodě.

Příklady:

- - De acuerdo -le dice el gordito-, se acabó mi cuento, pero te acabaste también tú. (podmět věty *mi cuento* není vykonavatelem děje, *mi cuento fue acabado*)
- Torcuato me llama para decirme que se le ha llenado la casa de lechuzas. (podmět věty *la casa* není činitelem děje, *la casa ha sido llenada*)
- Le repito que Torcuato está con la moral por los suelos y que la casa se le ha llenado de lechuzas. (podmět věty *la casa* není vykonavatelem děje, *la casa ha sido llenada*)
- Esta vez ni siquiera se ha tomado la molestia de cortar la comunicación. (podmět věty *la molestia* není vykonavatelem děje, *la molestia ha sido tomada*)
- Y por un momento me parece que se ha tomado incluso la molestia de guiñarme el ojo. (podmět věty *la molestia* není činitelem děje, *la molestia ha sido tomada*)
- Su rostro ocupa casi toda la pantalla y se le pueden contar los pelillos del bigote. (podmět věty *los pelillos del bigote* není vykonavatelem děje, *los pelillos son contados*)
- Apunto también incluso a las chimeneas, a ver si derribo alguna y se empiezan a aclarar las cosas. (podmět věty *las cosas* není vykonavatelem děje, *las cosas son aclaradas*)
- - De vez en cuando se le cruzan los cables al más pintado -susurra. (podmět věty *los cables* není vykonavatelem děje, *los cables son cruzados*)
- No se oyen sirenas y apenas quedan ventanas iluminadas. (podmět věty *las sirenas* není vykonavatelem děje, *las sirenas son oídas*)

- Quiero suponer que en el concurso se habrán presentado otras novelas peores que la suya. (podmět věty *otras novelas* není vykonavatelem děje, *las novelas habrán sido presentadas*)
- Es un milagro que se oigan desde tan lejos. (nevyjádřený podmět není činitelem děje, „*las voces*“ *son oídos*)
- En un simple huevo de gallina se encierran tantos misterios como en todo el universo. (podmět věty *tantos misterios* není činitelem děje, *los misterios son encerrados*)
- Al cabo de cinco minutos se presentó el primer pulpo a rendirme pleitesía. (podmět věty *el primer pulpo* není vykonavatelem děje, *el pulpo fue presentado*)
- Me gustaría saber qué cara han puesto los cretinos del teatro cuando se encendieron inesperadamente las luces de la sala y aparecieron los policías apuntándoles con sus metralletas. (podmět věty *las luces* není vykonavatelem děje, *las luces fueron encendidas*)
- Ahora no se oyen las sirenas de la policía y eso puede significar dos cosas distintas: que hayan echado el guante a los terroristas, o, simplemente, que se hayan cansado de buscarles. (podmět věty *las sirenas* není vykonavatelem děje, *las sirenas no son oídas*)
- Está oscureciendo y se han encendido las primeras estrellas. (podmět věty *las primeras estrellas* není vykonavatelem děje, *las estrellas han sido encendidas*)
- Un tipo al que no se le ve la cara asegura que este país ha cambiado hasta el punto de que nadie necesita ya una cama para follar. (podmět věty *la cara* není vykonavatelem děje, *la cara es vista*)
- ¿Por qué se expone al público en un museo subvencionado por el Estado un gato al que le faltan dos vértebras lumbares? (podmět věty *un gato* není vykonavatelem děje, *un gato es expuesto*)

„Se“ v neosobní větě (bez syntaktické funkce)

Za věty uměleckého stylu, ve kterých „se“ funguje jako ukazatel neosobnosti, bylo označeno 8 vět ze 100.

V těchto větách se vyskytují tranzitivní slovesa (*hablar, escuchar, saber*), podmět není znám a jak vyplývá i z daných příkladů struktura věty je daná: Se + sloveso ve 3. osobě jednotného čísla + předmět.

Příklady:

- No me parece conveniente que por las noches se hable de arañas a gente que no puede pegar ojo.
- Se le enreda la lengua y no se entiende muy bien lo que dice.
- Llegaron la semana pasada, se dieron un garbeo y al ver lo que se cocía por aquí abajo prefirieron darse la vuelta.
- Sólo de vez en cuando se escucha alguna bocina y las risotadas de los últimos noctámbulos.
- Saca una espada de no se sabe dónde y corta el cuello del aguafiestas de un solo mandoble.
- - En fin, no se hable más -decide por fin-.
- - ¿Por qué canta ese gallo cuando se hace de noche? -pregunta a los telespectadores.

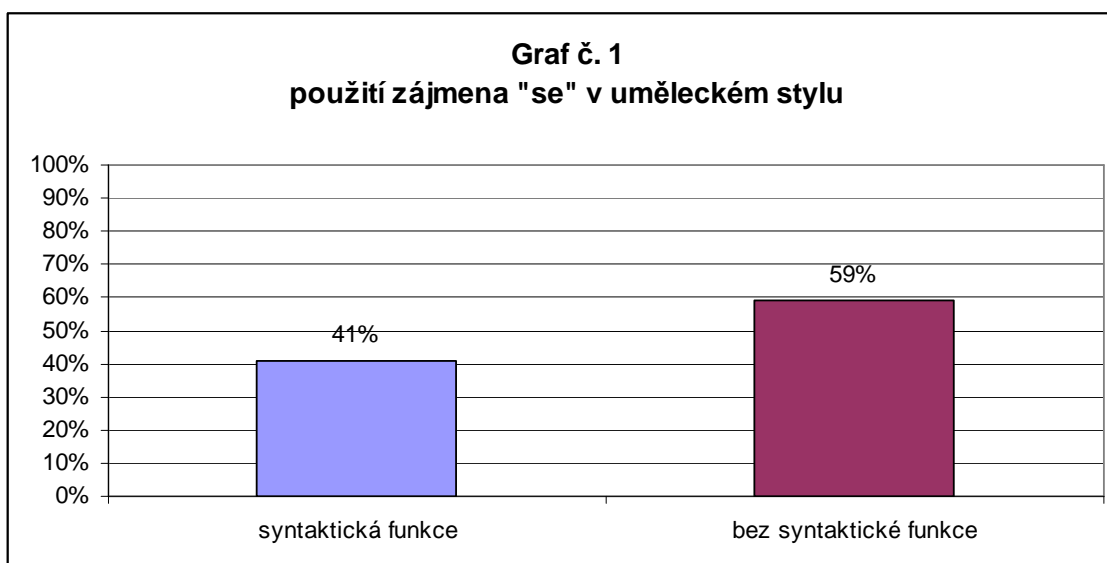
- Ahora sólo quedan diez o doce, los más jóvenes, pero han recuperado una de las banderas perdidas y se les ve un poco más animados.

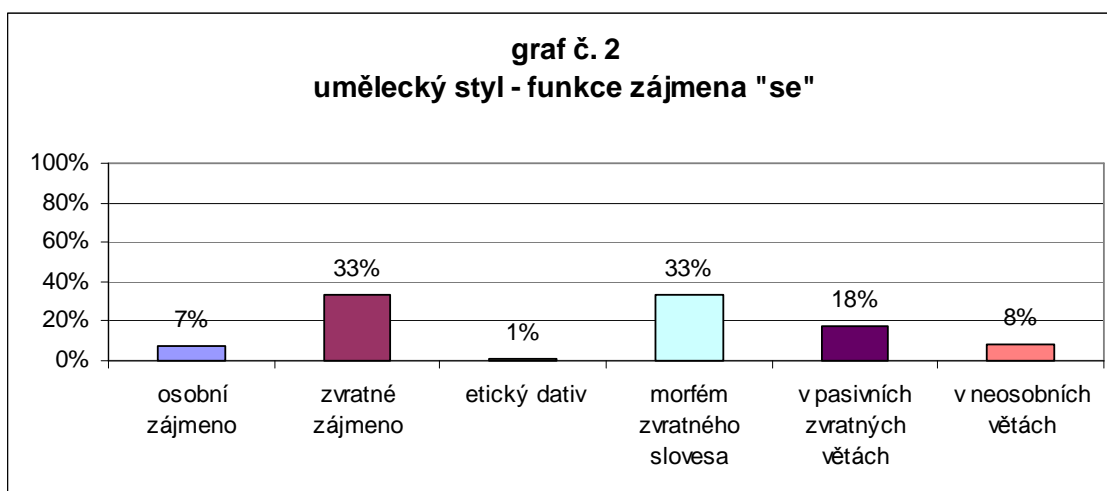
5.3. Shrnutí výsledků uměleckého stylu

Z předchozího praktického rozboru vyplývá, že ze 100 případů vět má zájmeno „se“ syntaktickou funkci v 7 větách, kde se jedná o „se“ ve funkci osobního zájmena. Syntaktickou funkci plní také ve 33 případech, kdy je „se“ zvrtným zájmenem a etický dativ představuje v jednom příkladě.

Ve zbytku prozkoumaných vět „se“ syntaktickou funkci neplní. V 33 případech se jedná o morfém zvrtného slovesa. V 18 větách pak bylo „se“ označeno za ukazatele pasivní zvrtné věty a v 8 případech ukazatelem neosobní věty. Celkem tedy „se“ plní syntaktickou funkci ve 41 případech a bez syntaktické funkce je v 59 případech. Tento fakt je zaznamenán v grafu č. 1. Jednotlivé funkce „se“ v rámci uměleckého stylu jsou graficky znázorněny v grafu č. 2.

Z rozboru vět uměleckého stylu na základě knihy *La mirada de la muñeca hinchable* od Javiera Tomea z roku 2003 vyplývá, že ve španělském jazyce při užití tohoto funkčního stylu má „se“ větší zastoupení ve větách, kde neplní syntaktickou funkci, jedná se tedy o „se“ ve funkci zvrtného morfému, etického dativu, ukazatele pasivních zvrtných a neosobních vět. Ale i případů, kdy „se“ syntaktickou funkci plní, není málo. Z hlediska diskurzního jsou v tomto stylu zastoupeny všechny typy vět.

6. Publicistický styl

Publicistický styl je podle Chloupka a kol. (1990: 201 – 208) nesmírně bohatý, protože zastává funkci informativní, ovlivňovací a získávající. Publicistický styl má za úkol rychle, výstižně a co nejučinněji informovat adresáta různého sociálního zařazení, věku a vzdělání.

Publicistický styl má psanou i mluvenou podobu. Psanou formu pak lze označit za novinářský styl, tj. styl textů periodického tisku. V publicistice je důležité ožívání textu hovorovými výrazy, slovními hříčkami, ale vliv na čtenáře má nejen obsah textu, ale i vizuální stránka textu.

Z hlediska jazykového používá publicistický diskurz ve španělském jazyce zejména publicismy, obrazná vyjádření, frazeologické obraty, neurčitá vyjádření, odborné výrazy a cizí slova (*reality show*). Španělština má sklon používat velmi dlouhé věty. Publicistický diskurz se charakterizuje i tím, že se v něm hojně používají pasivní zvrtné věty, ve kterých stojí podmět za přísudkem a vykonavatel děje není znám.

6.1. Postup při zkoumání publicistického stylu

Při zkoumání výskytu zájmena „se“ byly do vyhledávače zadány noviny ve Španělsku mezi lety 2000 – 2004. Vyhledávač vygeneroval 71 141 případů v 11 702

dokumentech. S tímto množstvím se ale dál ve vyhledávací postupovat nedá. Stejně tak pro rok 2003 a 2004 bylo vygenerováno velké množství případů, se kterými se dále nedá pracovat. Nejbližším možným rokem byl rok 2002, v němž bylo vygenerováno 11 064 případů výskytu zájmena „se“ v 1 852 dokumentech. Dané dokumenty byly seřazeny podle abecedy, a z nich byl následně vybrán deník El País s datem 24. 9. 2002, který zahrnuje různé články z oblastí jako je divadlo, sport, právo, ekologie, medicína, vojsko a politika. Pro zkoumání opět bylo vybráno 100 vět obsahujících právě zájmeno „se“. Důvodem tohoto výběru bylo to, abychom zachovali co nejbližší kritéria jako byly zadávány u literárního stylu, to znamená časová a geografická.

6.2. Prozkoumané věty publicistického stylu

Při zkoumání publicistického stylu v novinách El País bylo nalezeno 1 852 vět, ve kterých se samostatně vyskytuje „se“ a z nich bylo prozkoumáno 100 vět. Stejně jako při rozboru uměleckého stylu, tak i zde následují příklady jednotlivých typů užití „se“, které vychází z použití zájmena „se“ z hlediska syntaktického.

„Se“ ve funkci osobního nepřízvučného zájmena třetí osoby (syntaktická funkce)

V případě publicistického stylu nebyla žádná ze 100 vět označena za větu, ve které by „se“ bylo osobním nepřízvučným zájmenem třetí osoby ve funkci zástupce za nepřímý předmět, zvrtné zájmeno *le, les*.

„Se“ ve funkci zvrtného zájmena (syntaktická funkce)

Ze 100 příkladů vět publicistického stylu bylo 10 označeno za ty, ve kterých „se“ také plní syntaktickou funkci a to proto, že je zde zvrtným zájmenem buď ve funkci přímého (complemento directo) nebo nepřímého předmětu (complemento indirecto). Přímým nebo nepřímým předmětem může být, i pokud je podmět věty mnohonásobný a každý jeho člen vykonává danou činnost, jedná se pak o zájmeno „se“ ve funkci reciproční. Stejně jako u příkladů uměleckého stylu, tak i zde je v závorce uveden syntaktický test vysvětlující, proč je daná věta zařazena právě do této skupiny.

V nalezených větách se také vyskytují slovesa vyjadřující pohyb, změnu, pocity (*movilizar, limitar, definir*).

Příklady:

- El brasileño se ejercitó con el gesto serio, rematando centros junto a Portillo. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El brasileño se ejercitó a sí mismo*)
- 'La derecha más reaccionaria se ha instalado en el ministerio', aseguró la diputada Matilde Valentín. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *La derecha ha instalado a la derecha*)
- 'Estoy muy orgulloso de muchas de mis películas, de Easy rider, Terciopelo azul..., pero no he dirigido la gran película, ni he hecho el gran papel', aseguró este artista, que se define como un 'luchador que hace mucho que no lucha'. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El artista se define a sí mismo*)
- El último siniestro se produjo el domingo, cerca de la playa de Scogliotti, a unos 40 kilómetros de Ragusa (sur de Sicilia), cuando 50 jóvenes sin papeles se vieron obligados a saltar de la barca que les había traído desde Túnez y ganar la orilla a nado en medio de fuerte oleaje. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Los jóvenes vieron obligados a los jóvenes*)
- No niega que se ha drogado, que ha bebido '-llevo 20 años sin beber-', que ha vivido y se muestra orgulloso de ello. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Él ha drogado a él*)
- En declaraciones realizadas a COM Radio, este juez se alineó ayer con el cardenal Carles, al considerar que las actitudes violentas por parte de uno de los cónyuges 'ponen de relieve un trastorno de personalidad ya latente' antes de la boda. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El juez se alineó a sí mismo*)
- El portavoz se limitó a decir que el cantante tendrá que pagar el coste de su entrenamiento. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *El portavoz limitó a portavoz*)
- No niega que se ha drogado, que ha bebido '-llevo 20 años sin beber-', que ha vivido y se muestra orgulloso de ello. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *Él muestra a él*)
- Como camisas viejas se niegan a que el invento que sostuvieron durante tan larga travesía del desierto sea ahora tergiversado por alguno de los demócratacristianos ucedeos. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci nepřímého předmětu: *Las camisas viejas niegan el invento a las camisas viejas*)
- Nada más concluir, se movilizó para aclarar el origen del agravio denunciado por Marruecos. („se“ zvrtné zájmeno ve funkci přímého předmětu: *„Alguien“ movilizó a alguien*)

„Se“ ve funkci etického dativu (syntaktická funkce)

V případě „se“ etického dativu nebyla označena ani jedna věta ze 100 publicistického stylu, ve které by „se“ mělo tento význam.

„Se“ jako morfém zvratného slovesa (bez syntaktické funkce)

Ze 100 příkladů vět publicistického stylu bylo označeno 21 za věty, ve kterých „se“ nemá žádnou syntaktickou funkci, protože se jedná o morfém zvratného slovesa. Ve větě nemá žádnou syntaktickou funkci a analyzuje se pouze ve vztahu k slovesu. V těchto případech subjekt danou činnost neobrací sám na sebe (*Se acuerda de algo*). U jednotlivých příkladů je v závorce opět uvedeno vysvětlení, proč je věta zařazena právě do této skupiny.

Ve většině nalezených vět, stejně jako v příkladech uměleckého stylu, stojí slovesa, která jsou nezvratná, ale přidáním morfému „se“ se stávají zvratnými (*reunir, encontrar, referir*). V této skupině ale nebyly nalezeny věty se slovesy, která přidáním „se“ mění svůj význam (*ir – irse*). V daných příkladech byly nalezeny i vlastní zvratná slovesa (*quejarse, arrepentirse*).

Příklady:

- La 'lluvia negra' se ha repetido en los dos últimos años (*repetir – sloveso je možné používat jako zvratné *repetirse: volver a suceder regularmente**)
- Algunos lograron llegar a la playa, pero al menos 14 de ellos se ahogaron a 300 metros de la orilla. (*ahogar – sloveso je možné používat jako zvratné *ahogarse: fallecer por falta de respiración**)
- Por el momento, en el PP predomina un cierto fatalismo que disuade a quienes en otras condiciones se habrían sentido capaces de adoptar posiciones autónomas. (*sentir – sloveso je možné používat jako zvratné *sentirse: considerarse**)
- Sorpresa gozosa para los socialistas de Zapatero que hasta hace poco se empeñaban en reclamar su derecho a perder las elecciones de 2004 y calculaban su llegada al Gobierno para 2008. (*empeñar – sloveso je možné používat jako zvratné *empeñarse: obstinarse**)
- La Iglesia se opone. (*oponer – sloveso je možné používat jako zvratné *oponerse: proponer una razón contra lo que otro dice**)
- Lavagna se reunirá en Washington con Anoop Singh, el principal negociador del FMI ante el Gobierno argentino, para discutir nuevamente las condiciones de un acuerdo que permita, al menos, postergar los pagos comprometidos hasta finales de 2003, que se calcula ascienden a unos 18.000 millones de dólares. (*reunir – sloveso je možné používat jako zvratné *reunirse: juntar**)
- De los tres aviones Cessna Citation II con que cuenta la Cuarta Escuadrilla de la Flota de Aeronaves de la Armada, una se encontraba en Londres, otra en reparación y la última realizó un vuelo de vigilancia por el mar de Alborán, entre Almería y Marruecos. (*encontrar – sloveso je možné používat jako zvratné *encontrarse: hallarse**)
- Los expertos esperaban un descenso de 0,1 puntos, y los inversores se pusieron rápidamente a vender. (*poner – sloveso je možné používat jako zvratné *ponerse a: comenzar la acción**)

- 'No, es broma', se carcajea, 'coincidir aquí con Coppola y Wim Wenders, que han sido tan importantes en mi carrera, es todo un honor [trabajó a las órdenes de Coppola en Apocalypse now y La ley de la calle, y con Wenders en El amigo americano]. (*carcajear* – sloveso je možné používat jako zvrtné *carcajearse: reír a carcajadas*)
- Las células madre, que se hallan en el cordón umbilical, la placenta y los embriones, son células básicas con capacidad de convertirse en cualquier tipo de célula, y sobre ellas existe la fundada expectativa de que sirvan para curar enfermedades como la diabetes o lesiones medulares. (*hallar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *hallarse: encontrarse*)
- De lo que no se queja ni se arrepiente es de su vida. (*quejarse* – vlastní zvrtné sloveso)
- De lo que no se queja ni se arrepiente es de su vida. (*arrepentirse* – vlastní zvrtné sloveso)
- El presidente Bush se opone a la técnica y ha limitado la financiación pública a esta línea de investigación. (*oponer* – sloveso je možné používat jako zvrtné *oponerse: estar en oposición*)
- Lástima que Aznar, convertido en un meteorito sin trayectoria conocida, fuera del control del PP, empiece a ser una rémora para su pretendido sucesor en un momento en que además cambia la dirección de los vientos dominantes, como lo prueba que los aciertos del Gobierno se evaporen de modo instantáneo y los errores tiendan a impregnar el ambiente sin que haya forma de disiparlos. Sorpresa gozosa para los socialistas de Zapatero que hasta hace poco se empeñaban en reclamar su derecho a perder las elecciones de 2004 y calculaban su llegada al Gobierno para 2008. (*evaporar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *evaporarse: disipar*)
- Esa opción se corresponde, además, con momentos en que las cárceles españolas baten récords de ocupación. (*corresponder* – sloveso je možné používat jako zvrtné *corresponderse: tener proporción con otra cosa*)
- Otra cosa es, añade Llamazares, 'el que la Iglesia debe buscar una salida, la que sea, que es a lo que probablemente se refería el cardenal Carles, aunque siempre será una salida artificiosa y aparente. (*referir* – sloveso je možné používat jako zvrtné *referirse: aludir*)
- La puesta en funcionamiento del grupo segundo de la térmica ha coincidido con la aparición de manchas de color terroso y aspecto grasiento en calles del municipio de Sant Adrià, donde se halla la central, y también en algunas áreas de la localidad colindante de Badalona. (*hallar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *hallarse: encontrarse*)
- 'Se inició una averiguación previa porque se halló el vehículo, mas no por secuestro', manifestaron dichas fuentes. (*hallar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *hallarse: encontrarse*)
- Ahora se asemeja más a un estupendo y jovial jubilado americano, pero con muchas cosas todavía por decir y por hacer. (*asemejar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *asemejarse: tener semejanza*)
- Ayer los hinchas se reunieron por decenas en la Ciudad Deportiva del Madrid, sólo para ver al brasileño entrenarse. (*reunir* – sloveso je možné používat jako zvrtné *reunirse: juntar*)
- Bass, cantante del grupo NSYNC, siguió una preparación de tres meses para subir a la ISS, con lo que se iba a convertir, a los 23 años, en la persona más joven en viajar al espacio. (*convertir* – sloveso je možné používat jako zvrtné *convertirse: hacer que alguien se transforme en algo distinto*)

„Se“ v pasivní zvrtné větě (bez syntaktické funkce)

Za pasivní zvrtné bylo označeno 53 vět publicistického stylu ze 100, ve kterých je „se“ ukazatelem pasivní zvrtné věty bez syntaktické funkce. I zde je v závorce u každého příkladu uvedeno, proč je daná věta zařazena právě do skupiny pasivních zvrtných vět.

V těchto větách podmět není vykonavatelem děje. Vykonavatelem děje je ve většině případů vnější životný činitel. Dalším typickým znakem, který je vidět i z uvedených příkladů vět pasivních zvrtných je ten, že podmět věty stojí až za slovesem a je s ním ve shodě. Ale toto neplatí u všech vět. V některých větách je podmět před slovesem. Dalo by se tedy říci, že patří do jiné skupiny, ale není tomu tak, protože, i když je podmět před slovesem, tak není vykonavatelem děje. Vykonavatel děje je také nevyjádřený životný činitel. Ve větách se také vyskytují tranzitivní slovesa, která by se dala zařadit do skupiny neosobních vět, ale není to možné z toho důvodu, že podmět věty není v jednotném, ale množném čísle.

Příklady:

- 'El episodio de contaminación que ha originado el expediente sancionador', afirma el comunicado de Medio Ambiente, 'es una repetición de los que se produjeron en los años 2000 y 2001 y se ha producido pese al requerimiento efectuado a la empresa para que adoptase las medidas y prácticas de gestión adecuadas para evitar la producción de nuevos episodios de emisiones de partículas'. (nevyjádřený podmět věty není vykonavatelem děje, „*los episodios de contaminación*“ *fueron producidos*)
- Lo mismo pasa con las películas independientes americanas, que se pueden ver en los festivales, pero no en tu pueblo'. (podmět věty *las películas* není vykonavatelem děje, *las películas son vistas*)
- Milán se rindió al atractivo de una ropa moderna y barata y ya las primeras semanas el establecimiento se vio desbordado por los clientes. (podmět věty *Milán* není vykonavatelem děje, *Milán fue rendido*)
- Según dicho medio de comunicación, el plan de vuelo se comunicó a las torres de control de los aeropuertos de Málaga y Sevilla e incluía el sobrevuelo del islote Perejil, pero siempre desde su vertiente norte, sobre aguas internacionales, sin invadir nunca el espacio aéreo de Marruecos. (podmět věty *el plan de vuelo* není vykonavatelem děje, *el plan fue comunicado*)
- El festival palentino, que este año se ha dedicado a autores contemporáneos españoles, ofrecerá, hasta el próximo día 30, otros montajes como Exiliadas. (podmět věty *el festival palentino* není vykonavatel děje, *el festival ha sido dedicado*)
- El Estado de California se ha convertido en el primero de Estados Unidos que decide impulsar la investigación con células madre obtenidas de embriones humanos, según una ley suscrita el domingo por el gobernador, Gray Davis. (podmět věty *El Estado de California* není vykonavatelem děje, *El Estado ha sido convertido*)

- La única lectura positiva que ayer hacían los analistas sobre los mercados es que las caídas se están produciendo sin un excesivo volumen de contratación. (podmět věty *las caídas* není vykonavatelem děje, *las caídas son producidas*)
- Este índice se situó ayer en los 5.580 puntos, con buena parte de sus valores en mínimos del año. (podmět věty *este índice* není vykonavatelem děje, *el índice fue situado*)
- Por su parte, el índice Bovespa se movía dos horas antes del cierre en el nivel de 9.182,70 puntos, el 4,20% menos que en la sesión del pasado viernes. (podmět věty *el índice Bovespa* není vykonavatelem děje, *el índice fue movido*)
- En total, el portaviones Príncipe de Asturias, dos buques anfibios, 48 de superficie, seis submarinos, 30 aeronaves y unos 9.000 militares intervienen en un ejercicio que pone a prueba la capacidad de las Fuerzas Armadas españolas para controlar el Estrecho de Gibraltar y, este año como novedad, para evacuar población civil en un simulacro de crisis que se escenifica en Canarias. (podmět věty *un ejercicio* není vykonavatelem děje, *el ejercicio es escenificado*)
- 'El episodio de contaminación que ha originado el expediente sancionador', afirma el comunicado de Medio Ambiente, 'es una repetición de los que se produjeron en los años 2000 y 2001 y se ha producido pese al requerimiento efectuado a la empresa para que adoptase las medidas y prácticas de gestión adecuadas para evitar la producción de nuevos episodios de emisiones de partículas'. (podmět věty *el episodio de contaminación* není vykonavatelem děje, *el episodio ha sido producido*)
- El grifo de las reservas se abre probablemente por última vez luego de que los portavoces del Ejecutivo aseguraran el pasado jueves que no estaban dispuestos a comprometer esos fondos, si no se avanzaba antes en el acuerdo con el FMI, por el temor a que se desatara una hiperinflación incontrolable. (podmět věty *el grifo de las reservas* není vykonavatelem děje, *el grifo es abierto*)
- Tiene dentro un trabajo serio, pero atacado por un patetismo demasiado gritón, que podría aprender mucho de la capacidad para expresar dolor sin estruendo de All or nothing, una nueva obra maestra del británico Mike Leigh, que saltó aquí desde el festival de Cannes, donde no se llevó los premios que para ella se anunciaban, pero que salió fortalecida de aquella injusticia. (podmět věty *los premios* není vykonavatelem děje, *los premios fueron anunciados*)
- Muchos no se pueden implantar ni destruir (la ley lo prohíbe pasados cinco años). (podmět věty *muchos „óvulos“* není vykonavatelem děje, *muchos „óvulos no son implantados*)
- El último siniestro se produjo el domingo, cerca de la playa de Scogliotti, a unos 40 kilómetros de Ragusa (sur de Sicilia), cuando 50 jóvenes sin papeles se vieron obligados a saltar de la barca que les había traído desde Túnez y ganar la orilla a nado en medio de fuerte oleaje. (podmět věty *el último siniestro* není vykonavatelem děje, *el siniestro fue producido*)
- Las aguas del mar de Sicilia se están convirtiendo en un inmenso cementerio para los inmigrantes norteafricanos que pretenden alcanzar las costas de Italia en pateras. (podmět věty *las agua del mar* není vykonavatelem děje, *las agua son convertidas*)
- Y añadió: 'Lo más retrógado del PP se ha instalado en el ministerio'. (podmět věty *lo más retrógado* není vykonavatelem děje, *lo más retrógado ha sido instalado*)
- Valentín aseguró que si el método se generalizara, disminuiría el número de embriones congelados. (podmět věty *el método* není vykonavatelem děje, *el método hubiera sido generalizado*)

- La venta de entradas se dispara ante su posible convocatoria ante el Genk (podmět věty *la venta de entradas* není vykonavatelem děje: *la venta es disparada*)
- Existen medidas disuasorias o preventivas de tipo policial y otras de carácter sancionador-administrativo o alternativas a la prisión que no se ponen en práctica por desidia política o presupuestaria. (podmět věty *medidas disuasorias o preventivas* není vykonavatelem děje: *las medidas no son puestas en práctica*)
- Ataque verbal, de Elvira Lindo y Miguel Albadalejo, que nació como película en 1999, se estrenó anoche, dirigida por Miguel Muñoz como obra de teatro, dentro del XXIII Festival de Teatro Ciudad de Palencia. (podmět věty *Ataque verbal* není vykonavatelem děje, *Ataque verbal fue estrenado*)
- Compuesta por siete historias en las que la realidad se enlaza de una forma sutil con el absurdo, Ataque verbal está interpretada por Maribel Ripoll, Arantxa de Juan, Camilo Rodríguez y Miguel Ángel Prieto. (podmět věty *la realidad* není vykonavatelem děje, *la realidad es enlazada*)
- De éstos, los que no se implantan, se congelan. (podmět věty *los „óvulos“* není vykonavatelem děje, *los „óvulos“ son implantados*)
- De éstos, los que no se implantan, se congelan. (podmět věty *los „óvulos“* není vykonavatelem děje, *los „óvulos“ son congelados*)
- El montaje de Peineta Producciones, que iniciará esta semana una gira por distintas ciudades tras su estreno en el Teatro Principal de Palencia, se presentará en el Teatro Alfil, de Madrid, el próximo mes de noviembre. (podmět věty *el montaje* není vykonavatelem děje, *el montaje será sido presentado*)
- 'Con esta obra pretendemos llevar a los espectadores un teatro ágil y entretenido, con el que recuperar al público joven', dice Maribel Ripoll de esta obra, en la que se ha utilizado una de las historias como hilo conductor del montaje. (podmět věty *una de las historias* není vykonavatelem děje, *la historia ha sido utilizada*)
- A la espera de que se resuelva la incógnita, los aficionados impacientes pueden cortar por lo sano y comprar su entrada a un precio que oscila entre diez y 50 euros por barba. (podmět věty *la incógnita* není vykonavatelem děje, *la incógnita es resuelta*)
- Ayer por la tarde se habían vendido 25.000 localidades de las 40.000 disponibles para la venta -los socios que poseen euroabono ascienden a 35.000-. (podmět věty *25.000 localidades* není vykonavatelem děje, *las localidades habían sido vendidas*)
- Lo que hace unos años se concebían como partidos de trámite ahora son acontecimientos mediáticos. (podmět věty *los partidos de trámite* není vykonavatelem děje, *los partidos son concebidos*)
- En enero pasado, durante aquel XIV Congreso Nacional de la transfiguración en el monte Tabor del Parque Ferial Juan Carlos I, fueron entronizados los tres tenores -Mariano Rajoy, Rodrigo Rato y Jaime Mayor- dentro del delfinario pero, desde entonces, se han sucedido circunstancias que alteran las posiciones de salida y además otros nombres, como el de Ángel Acebes o el de Alberto Ruiz-Gallardón, regresado por sorpresa al seno de Abraham, han podido añadirse a la lista inicial. Sin embargo, todos estos cálculos son de probada inutilidad, volvemos a ser gatitos ciegos incapaces de adivinar lo que han preparado mentes superiores. (podmět věty *circunstancias* není vykonavatelem děje, *las circunstancias han sido sucedidas*)

- En una primera aproximación se impone precisar que el compromiso público, solemne y reiterado del actual titular de la presidencia consiste en rehusar la presentación de su candidatura para un nuevo mandato cuando, agotada la legislatura, se celebren elecciones en 2004. (podmět věty *elecciones* není vykonavatelem děje, *las elecciones son celebradas*)
- Convendría estudiar cómo se ha generado el proceso mediante el cual se ha llegado a impregnar el ambiente público de esa falacia de la sucesión de Aznar, como si tuviera atribuciones para dejar a otro el sitio que ocupa como presidente del Gobierno. (podmět věty *el proceso* není vykonavatelem děje, *el proceso ha sido generado*)
- En España se producen cada año 80.000 separaciones, de las que apenas 1.500 terminan en nulidad matrimonial por sentencia de tribunales católicos. (podmět věty *80.000 separaciones* není vykonavatelem děje, *separaciones son producidas*)
- El grifo de las reservas se abre probablemente por última vez luego de que los portavoces del Ejecutivo aseguraran el pasado jueves que no estaban dispuestos a comprometer esos fondos, si no se avanzaba antes en el acuerdo con el FMI, por el temor a que se desatara una hiperinflación incontrolable. (podmět věty *una hiperinflación incontrolable* není vykonavatelem děje, *la hiperinflación fuera desatada*)
- El Departamento de Medio Ambiente emitió ayer un comunicado en el que advierte de que enviará inspectores a la térmica para comprobar que se cumplan las medidas dictadas ayer, consecuencia de un tercer episodio de emisiones contaminantes en un plazo de dos años. (podmět věty *las medidas dictadas* není vykonavatelem děje, *las medidas sean cumplidas*)
- Quizá sea consecuencia de la apertura el pasado mes de abril de la primera tienda Zara -que posee más de 1.300 establecimientos en todo el mundo- en Italia, en su capital de la moda, Milán, donde se desató un entusiasmo inesperado. (podmět věty *un entusiasmo inesperado* není vykonavatelem děje, *el entusiasmo fue desatado*)
- El Departamento de Medio Ambiente de la Generalitat de Cataluña explicó que los episodios de lluvia negra han coincidido en todas las ocasiones con la puesta en funcionamiento del segundo grupo de la térmica y añadió que 'es altamente improbable' que se produzca un nuevo caso de contaminación si no se pone de nuevo en marcha este sistema. (podmět věty *este sistema* není vykonavatelem děje, *el sistema no es puesto de nuevo*)
- Las fuentes consultadas explicaron que junto al vehículo de las hermanas de la cantante se encontró una camioneta que habría sido utilizada por los presuntos secuestradores para cerrarles el paso. (podmět věty *una camioneta* není vykonavatelem děje, *la camioneta fue encontrada*; může mít i význam zvrátěného slovesa *encontrarse: hallarse*)
- Tengo la sensación de que hay países extranjeros que pierden su identidad porque no se ven sus películas. (podmět věty *sus películas* není vykonavatelem děje, *las películas son vistas*)
- Ambos presentaron ante el Congreso una proposición no de ley para que se permita el uso de óvulos congelados en reproducción asistida. (podmět věty *el uso* není vykonavatelem děje, *el uso es permitido*)

- El PSOE presentó ayer una proposición no de ley para que se autorice el uso de óvulos congelados en tratamientos de reproducción asistida. (podmět věty *el uso* není vykonavatelem děje, *el uso sea autorizado*)
- Ahora, como no se pueden congelar, se fecundan unos cuatro óvulos de cada mujer. (nevyjádřený podmět věty není vykonavatelem děje, „*los óvulos*“ *no son confelados*)
- Ahora, como no se pueden congelar, se fecundan unos cuatro óvulos de cada mujer. (podmět věty *unos cuatro óvulos* není vykonavatelem děje, *los óvulos no son fecundados*)
- El emplazamiento donde se ubica la nuclear José Cabrera en Zorita (Guadalajara) podrá quedar completamente limpio de residuos radiactivos para el 2015, cinco años después de que la planta sea entregada por la sociedad eléctrica Unión Fenosa a la empresa estatal Enresa (Empresa Nacional de Residuos Radiactivos), informó ayer el presidente de ésta, Antonio Colino, en el Congreso de los Diputados. (podmět věty *la nuclear José Cabrera* není vykonavatelem děje, *la nuclear es ubicada*)
- Puede declararse nulo porque no se celebró por defectos de forma o lo que sea, pero cuando fue celebrado válidamente no es anulable'. (nevyjádřený podmět věty není vykonavatelem děje, „*algo*“ *no fue celebrado*)
- Lo que en Los lunes al sol es calma y elegancia de esa dinamita moral y artística que no hiere sino que acaricia, se convierte en una aparatosa explosión de pólvora mojada en el tremebundo dramón familiar El mar, una hoguera de feroces pasiones desatadas procedente de la gélida Islandia. (podmět věty *lo* není vykonavatelem dějem, *lo es convertido*)
- Según el titular de la PGJDF, Bernardo Bátiz, de momento solamente se investiga el hecho porque el vehículo que apareció junto al de las desaparecidas era robado. (podmět věty *el hecho* není vykonavatelem děje, *el hecho es investigado*)
- Modificar el modelo penitenciario establecido en la Ley General Penitenciaria de 1979 como pretende el Gobierno -sobre todo, que el cómputo de los beneficios penitenciarios se haga sobre el total de las penas impuestas y no sobre la más grave y, en último término, sobre la de 30 años- no sólo puede dejar en papel mojado el objetivo constitucional de la resinserción. (podmět věty *el cómputo* není vykonavatelem děje, *el cómputo sea hecho*)
- El Departamento de Medio Ambiente de la Generalitat de Cataluña explicó que los episodios de lluvia negra han coincidido en todas las ocasiones con la puesta en funcionamiento del segundo grupo de la térmica y añadió que 'es altamente improbable' que se produzca un nuevo caso de contaminación si no se pone de nuevo en marcha este sistema. (podmět věty *un nuevo caso de contaminación* není vykonavatelem děje, *el caso sea producido*)
- Ahora pudiera sobrevenirles la victoria dentro de año y medio cuando ni ellos están preparados para ganar ni los del PP para pasar a la oposición, por lo que se impone un entrenamiento acelerado. (podmět věty *un entrenamiento acelerado* není vykonavatelem děje, *el entrenamiento es impuesto*)
- Mañana el Bernabéu se puede llenar. (podmět věty *el Bernabéu* není vykonavatelem děje, *el Bernabéu es llenado*)
- En Europa, el mercado alemán fue el más castigado, con un retroceso del 4,94% que se explica por un resultado electoral que da más protagonismo a Los Verdes en el nuevo Gobierno del socialdemócrata Schröder. (podmět věty *un retroceso* není vykonavatelem děje, *el retroceso es explicado*)

- Milán se rindió al atractivo de una ropa moderna y barata y ya las primeras semanas el establecimiento se vio desbordado por los clientes. (podmět věty *Milán* není vykonavatelem děje, *Milán fue visto*)

„Se“ v neosobní větě (bez syntaktické funkce)

Za věty publicistického stylu, ve kterých „se“ funguje jako ukazatel neosobnosti, bylo označeno 21 vět ze 100.

Stejně jako v příkladech uměleckého stylu, se i v těchto větách publicistického stylu vyskytují tranzitivní slovesa (*producir, imponer, invertir, poder*). I tyto věty mají danou strukturu: Se + sloveso ve 3. osobě jednotného čísla + předmět. Některé věty je možné považovat za pasivní zvrtné, zvláště pokud je podstatné jméno závislé na přísudku v jednotném čísle. Bez celkového kontextu je velmi těžké větu zařadit právě do skupiny pasivních zvrtných nebo neosobních vět.

Příklady:

- En la limpieza del solar se invertirá tres veces menos tiempo que en Vandellòs I, la nuclear que Hifrensa explotaba en Tarragona y cuyo cierre fue decidido tras un incendio que afectó gravemente a la sala de turbinas en 1989.
- En una primera aproximación se impone precisar que el compromiso público, solemne y reiterado del actual titular de la presidencia consiste en rehusar la presentación de su candidatura para un nuevo mandato cuando, agotada la legislatura, se celebren elecciones en 2004.
- Convendría estudiar cómo se ha generado el proceso mediante el cual se ha llegado a impregnar el ambiente público de esa falacia de la sucesión de Aznar, como si tuviera atribuciones para dejar a otro el sitio que ocupa como presidente del Gobierno.
- Jaime Lissavetzky, portavoz del PSOE en la comisión de Ciencia y Tecnología, afirmó: 'No se puede llamar irresponsables a los 24 científicos que pidieron por carta a Aznar que se permitiera la investigación con células madre'.
- La Comisión Nacional de Reproducción Humana Asistida, los expertos que asesoran a Sanidad, recomendó que se investigara con los embriones antes de destruirlos.
- Ha dicho también que se dispone a emprender una campaña electoral durante la que recorrerá España pueblo a pueblo, aunque hubiera sido más exacto anunciar que lo haría telediario a telediario, eso sí, con el candidato in pectore a cuestas.
- En los países democráticos, la cárcel debe tender siempre a ser una medida proporcional al delito, y no la panacea frente a los problemas de inseguridad ciudadana, si no se quiere caer en un tipo de sociedad represiva.

- Pero Rato, Francisco Álvarez-Cascos, Federico Trillo y Juan José Lucas, que en su día visitaron a Fraga en Perbes para avalar la candidatura de Aznar, reclaman al menos el derecho a poner bola negra, y se asegura que lo han ejercido para descartar a Jaime Mayor.
- Tiene dentro un trabajo serio, pero atacado por un patetismo demasiado gritón, que podría aprender mucho de la capacidad para expresar dolor sin estruendo de All or nothing, una nueva obra maestra del británico Mike Leigh, que saltó aquí desde el festival de Cannes, donde no se llevó los premios que para ella se anunciaban, pero que salió fortalecida de aquella injusticia.
- Lavagna se reunirá en Washington con Anoop Singh, el principal negociador del FMI ante el Gobierno argentino, para discutir nuevamente las condiciones de un acuerdo que permita, al menos, postergar los pagos comprometidos hasta finales de 2003, que se calcula ascienden a unos 18.000 millones de dólares.
- El grifo de las reservas se abre probablemente por última vez luego de que los portavoces del Ejecutivo aseguraran el pasado jueves que no estaban dispuestos a comprometer esos fondos, si no se avanzaba antes en el acuerdo con el FMI, por el temor a que se desatara una hiperinflación incontrolable.
- Las autoridades de la capital mexicana informaron ayer que encontraron abandonado el vehículo en el que viajaban dos hermanas de la cantante Thalía y señalaron que se presume que éstas fueron secuestradas.
- El escenario de un enfrentamiento bélico entre Estados Unidos e Irak pesa sobre el ánimo de los inversores, máxime cuando ayer se especulaba con que el Gobierno de Sadam Husein impedirá la vuelta de los inspectores de Naciones Unidas a sus instalaciones militares.
- Todavía se desconoce si Bass podrá subir a bordo del cohete Soyuz, que será lanzado el 28 de octubre rumbo a la estación espacial, como tenía previsto hacer inicialmente.
- Recuerdo que, cuando era joven, en mi pueblo y en otras ciudades había salas de arte y ensayo donde se podía ver cine de fuera.
- Jaime Lissavetzky, portavoz del PSOE en la comisión de Ciencia y Tecnología, afirmó: 'No se puede llamar irresponsables a los 24 científicos que pidieron por carta a Aznar que se permitiera la investigación con células madre'.

6.3. Shrnutí výsledků publicistického stylu

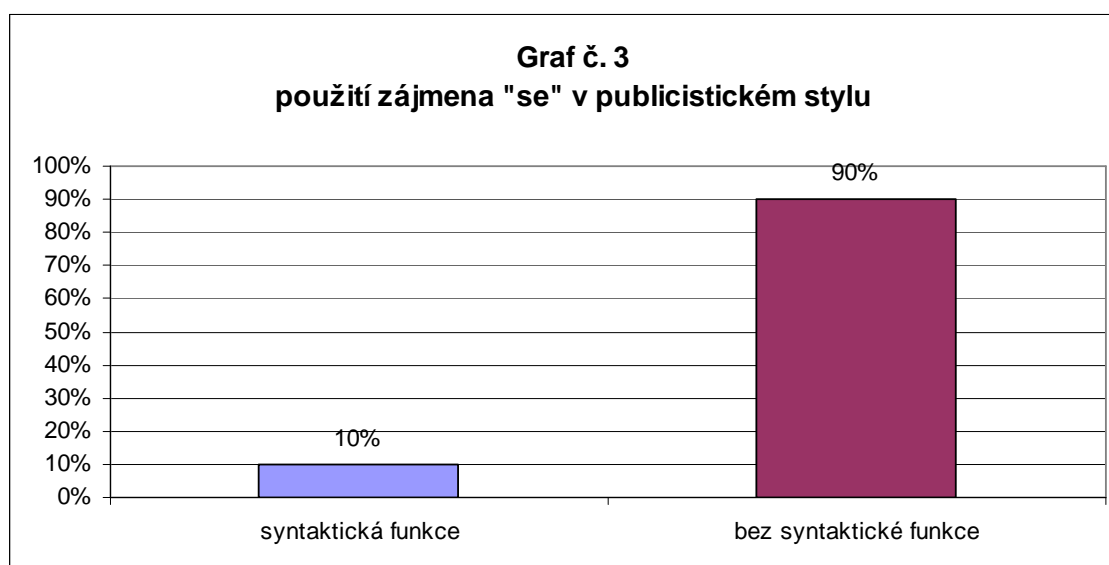
Z předchozího praktického rozboru vyplývá, že ze 100 případů vět má zájmeno „se“ syntaktickou funkci pouze v 10 větách, ve kterých je „se“ zvrtným zájmenem. Žádná věta nebyla označena za větu, ve které by „se“ bylo osobním zájmenem, stejně tak věta, ve které by „se“ bylo etickým dativem.

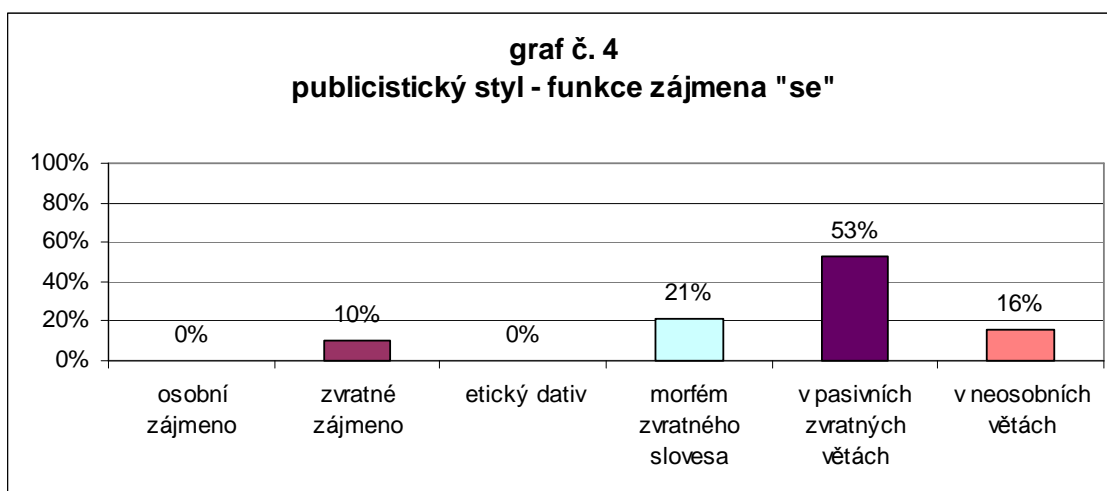
Ve zbytku rozebraných vět „se“ syntaktickou funkci neplní. V 21 případech se jedná o morfém zvrtného slovesa. V 53 větách pak bylo „se“ označeno za ukazatele

pasivní zvrtné věty a v 16 případech ukazatelem neosobní věty. Celkem tedy „se“ plní syntaktickou funkci v 10 případech a bez syntaktické funkce je v 90 případech. Daný rozbor je graficky vyjádřen v grafu č. 3 a za ním následuje graf č. 4, ve kterém jsou znázorněny jednotlivé funkce „se“ v rámci publicistického stylu.

Z rozboru vět publicistického stylu na základě novin El País z 24. 9. 2002 vyplývá, že stejně jako při použití stylu uměleckého, ve španělském jazyce při užití publicistického funkčního stylu, má „se“ větší zastoupení ve větách, kde neplní syntaktickou funkci, jedná se tedy o „se“ ve funkci zvrtného morfému, ukazatele pasivních zvrtných a neosobních vět.

Na rozdíl od uměleckého stylu se zde setkáváme s dlouhými větami a souvětími, které jsou pro španělštinu typické. Od uměleckého stylu se publicistický odlišuje i tím, že v mnoha větách není znám vykonavatel děje, proto je nejvíce vět právě pasivních zvrtných. V těchto větách je znám podmět, ale ne vždy vykonavatel děje. V některých případech je uveden, v jiných je možné si ho z kontextu věty představit. Jak již bylo uvedeno, v případech, kdy je podstatné jméno jednotného čísla závislé na tranzitivním slovesu, nelze kategoricky říci, že daná věta patří buď do skupiny pasivních zvrtných vět nebo neosobních vět. Z hlediska diskurzního z rozboru vyplývá, že v publicistickém stylu se hojně používají dlouhá souvětí a věty pasivní zvrtné, ve kterých stojí podmět za přísudkem.

7. Odborný styl

Odborný styl je podle Chaloupka a kol. (1990: 172 – 180) stylem, který je v opozici k ostatním stylům jazyka. A to díky tomu, že v textech odborného stylu je kladen důraz na pojmovost, přesnost, jednoznačnost, neomotivnost a explicitní vyjadřování. Odborný styl se dále člení na praktický odborný styl, teoretický odborný styl, esejistický styl, populárně naučný, učební a odborný funkční styl, do kterého patří i styl právní, který má blízko také k administrativnímu stylu.

Z hlediska jazykového používá odborný diskurz ve španělském jazyce jazykové šablony, má tendenci k abstraktnímu vyjadřování, objektivizaci textu. Typická je i syntaktická explicitnost, textová koherence, propracované horizontální a vertikální členění textu, použití grafických symbolů pro zpestření textu. Dále se vyznačuje používáním abstraktních podstatných jmen (*concesión*), přídavných jmen, která stojí před i za podstatným jménem (*referida ley*).

Stejně jako publicistický diskurz, tak i odborný se charakterizuje užíváním dlouhých vět, ve kterých se používá výhradně třetí osoba. Věty jsou většinou v přítomném čase, budoucí čas nebo subjuntiv mají za úkol nařizovat. Velmi typické je používání pasivních zvrtných vět s cílem skrýt vykonavatele děje. V těchto větách však být vyjádřen může pomocí předložky (*por, de*), i když v běžném použití jazyka to dovolené není (*se pretende por los recurrentes*). Stejně tak je hojně i užití neosobních vět (*contra el acuerdo de proclamación se podrá reclamar ...*), které tak vyjadřují

odosobnění textu. Použití pasivních zvrtných a neosobních vět se „se“ má za následek to, že je v anonymitě mluvčí sdělení, a tím i v ochraně. Neosobní věty se „se“ dávají textu objektivnost.

7.1. Postup při zkoumání odborného stylu

Jak již bylo uvedeno, pro zkoumání odborného stylu není možné pracovat s korpusem CREA, protože nenabízí přímo publikace odborných administrativně právních textů. Pro tento účel byla vybrána nejvyšší právní norma státu, kterou je ústava. Španělská ústava (Constitución española) z roku 1978 je volně ke stažení na různých internetových stránkách. Pro účely této práce byla zvolena stránka vlády Španělska <http://www.la-moncloa.es/home.htm>.

Důvodem tohoto výběru bylo to, že ústava je právním dokumentem a měla by v sobě zahrnovat všechny dané znaky odborného textu a také to, že mezi texty administrativně právními je na internetových stránkách nejsnáze dostupná.

7.2. Prozkoumané věty odborného stylu

Při zkoumání odborného stylu za použití španělské ústavy z roku 1978 bylo nalezeno 161 vět, ve kterých se samostatně vyskytuje „se“ a z nich bylo prozkoumáno 100 vět. Stejně jako při rozboru uměleckého a publicistického stylu, tak i zde následují příklady jednotlivých typů užití „se“, které jsou rozděleny ze syntaktického hlediska.

„Se“ ve funkci osobního nepřízvučného zájmena třetí osoby (syntaktická funkce)

V případě odborného stylu nebyla žádná věta ze 100 označena za větu, ve které by „se“ bylo osobním nepřízvučným zájmenem třetí osoby ve funkci zástupce za nepřímý předmět, zvrtné zájmeno *le, les*.

„Se“ ve funkci zvrtného zájmena (syntaktická funkce)

Ze 100 příkladů vět publicistického stylu nebyla žádná označena za větu, ve které „se“ plní syntaktickou funkci ve formě přímého (complemento directo) nebo nepřímého předmětu (complemento indirecto).

„Se“ ve funkci etického dativu (syntaktická funkce)

Ze 100 vět uměleckého stylu, nebyla také ani jedna označena za větu, ve které by „se“ opět plnilo syntaktickou funkci a bylo by etickým dativem s emfatickou funkcí.

„Se“ jako morfém zvrtného slovesa (bez syntaktické funkce)

Ze 100 vět odborného stylu bylo 7 označeno za věty, ve kterých „se“ představuje pouze morfém zvrtného slovesa. Ve větě nemá žádnou syntaktickou funkci a analyzuje se pouze ve vztahu k slovesu. Jak již bylo uvedeno u předchozích stylů, subjekt danou činnost neobrací sám na sebe (*Se acuerda de algo*). Do této skupiny patří i slovesa, která mohou být zvrtná i nezvrtná (*cansar, comportar*). Dále pak slovesa, která přidáním morfému „se“ mění svůj význam (*ir – irse*) a slovesa, která jsou výhradně zvrtná (*arrepentirse, quejarse*). U jednotlivých příkladů je v závorce opět uvedeno vysvětlení, proč je věta zařazena právě do této skupiny.

V nalezených větách stojí slovesa, která jsou nezvrtná, ale přidáním morfému „se“ se stávají zvrtnými (*encontrar, reunir, extender*). Slovesa, která přidáním morfému „se“ mění svůj význam a vlastní zvrtná slovesa při zkoumání odborného stylu nalezena nebyla.

Příklady:

- La ley reconocerá y el Estado facilitará el ejercicio del derecho de sufragio a los españoles que se encuentren fuera del territorio de España. (*encontrar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *encontrarse: estar*)
- Las Cámaras se reunirán anualmente en dos períodos ordinarios de sesiones: el primero, de septiembre a diciembre, y el segundo de febrero a junio. (*reunir* – sloveso je možné používat jako zvrtné *reunirse: juntar*)
- Las Cámaras se reunirán en sesión conjunta para ejercer las competencias no legislativas que el Título II atribuye expresamente a las Cortes Generales. (*reunir* – sloveso je možné používat jako zvrtné *reunirse: juntar*)

- La autorización para refundir textos legales determinará el ámbito normativo a que se refiere el contenido de la delegación, especificando si se circunscribe a la mera formulación de un texto único o si se incluye la de regularizar, aclarar y armonizar los textos legales que han de ser refundidos. (*referir* – sloveso je možné používat jako zvrtné *referirse: tratar de algo*)
- El decreto determinará el ámbito territorial a que se extienden los efectos de la declaración. (*extender* – sloveso je možné používat jako zvrtné *extenderse: ocupar algo*)
- La autorización y proclamación del estado de excepción deberá determinar expresamente los efectos del mismo, el ámbito territorial a que se extiende y duración, que no podrá exceder de treinta días, prorrogables por otro plazo igual, con los mismos requisitos. (*extender* – sloveso je možné používat jako zvrtné *extenderse: ocupar algo*)
- Los Jueces y Magistrados, así como los Fiscales, mientras se hallen en activo, no podrán desempeñar otros cargos públicos, ni pertenecer a partidos políticos o sindicatos. (*hallar* – sloveso je možné používat jako zvrtné *hallarse: encontrarse*)

„Se“ v pasivní zvrtné větě (bez syntaktické funkce)

Za pasivní zvrtné bylo označeno 54 vět odborného stylu ze 100, ve kterých je „se“ ukazatelem pasivní zvrtné věty bez syntaktické funkce. Jako v předchozích příkladech, tak i u vět pasivních zvrtných je v závorce u každého příkladu uvedeno, proč je daná věta zařazena právě do této skupiny.

V těchto větách podmět není vykonavatelem děje. Vykonavatelem děje je ve většině případů vnější životný činitel. Dalším typickým znakem, který je společný se skupinou vět pasivních zvrtných z publicistického stylu, je i ten, že podmět věty stojí až za slovesem a je s ním ve shodě. Ale stejně jako u stylu publicistického, toto neplatí u všech vět. V některých větách je podmět před slovesem. Vykonavatel děje je také nevyjádřený životný činitel. Ve větách se také vyskytují tranzitivní slovesa (*producir, reconocer, prohibir*), která by se dala zařadit do skupiny neosobních vět, protože podstatné jméno jednotného čísla by se dalo považovat i za předmět závislý na slovesu, ale není to možné z toho důvodu, že podmět věty není v jednotném, ale množném čísle, podmět s přísudkem není ve shodě. Mendikoetxea se tímto jevem ve své gramatice zabývá, ale zároveň uvádí, že mezi podmětem a slovesem stojí další větný člen, což v těchto příkladech není. Další autoři se tímto jevem nezabývají, proto jsou dané věty zařazeny právě do skupiny pasivních zvrtných vět.

Příklady:

- España se constituye en un Estado social y democrático de Derecho, que propugna como valores superiores de su ordenamiento jurídico la libertad, la justicia, la igualdad y el pluralismo político. (podmět věty *España* není vykonavatelem děje, *España es constituido*)
- La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas. (podmět věty *la constitución* není vykonavatelem děje, *la constitución es fundamentada*)
- Estas se utilizarán junto a la bandera de España en sus edificios públicos y en sus actos oficiales. (podmět věty *estas „enseñas propias“* není vykonavatelem děje, *estas „enseñas propias“ serán utilizadas*)
- Corresponde a los poderes públicos promover las condiciones para que la libertad y la igualdad del individuo y de los grupos en que se integra sean reales y efectivas; remover los obstáculos que impidan o dificulten su plenitud y facilitar la participación de todos los ciudadanos en la vida política, económica, cultural y social. (podmět věty *la libertad y la igualdad* není vykonavatelem děje, *la libertad y la igualdad es integrada*)
- Las normas relativas a los derechos fundamentales y a las libertades que la Constitución reconoce se interpretarán de conformidad con la Declaración Universal de Derechos Humanos los tratados y acuerdos internacionales sobre las mismas materias ratificados por España. (podmět věty *las normas relativas* není vykonavatelem děje, *las normas serán interpretadas*)
- La nacionalidad española se adquiere, se conserva y se pierde de acuerdo con lo establecido por la ley. (podmět věty *la nacionalidad española* není vykonavatelem děje, *la nacionalidad es adquirida*)
- La nacionalidad española se adquiere, se conserva y se pierde de acuerdo con lo establecido por la ley. (podmět věty *la nacionalidad española* není vykonavatelem děje, *la nacionalidad es conservada*)
- La nacionalidad española se adquiere, se conserva y se pierde de acuerdo con lo establecido por la ley. (podmět věty *la nacionalidad española* není vykonavatelem děje, *la nacionalidad es perdida*)
- Se reconocen y protegen los derechos: (podmět věty *los derechos* není vykonavatelem děje, *los derechos son reconocidos*)
- Se prohíben las asociaciones secretas y las de carácter paramilitar. (podmět věty *las asociaciones secretas* není vykonavatelem děje, *las asociaciones son prohibidas*)
- El condenado a pena de prisión que estuviere cumpliendo la misma gozará de los derechos fundamentales de este Capítulo, a excepción de los que se vean expresamente limitados por el contenido del fallo condenatorio, el sentido de la pena y la ley penitenciaria. (podmět věty *los derechos fundamentales* není vykonavatelem děje, *los derechos son vistos*)
- Se prohíben los Tribunales de Honor en el ámbito de la Administración civil y de las organizaciones profesionales. (podmět věty *los Tribunales de Honor* není vykonavatelem děje, *los Tribunales son prohibidos*)
- Para quienes violen lo dispuesto en el apartado anterior, en los términos que la ley fije se establecerán sanciones penales o, en su caso, administrativas, así como la obligación de reparar el daño causado. (podmět věty *sanciones penales* není vykonavatelem děje, *las sanciones serán establecidas*)

- Sólo por ley, que en todo caso deberá respetar su contenido esencial, podrá regularse el ejercicio de tales derechos y libertades, que se tutelarán de acuerdo con lo previsto en el artículo 161, 1, a). (podmět věty *tales derechos y libertades* není vykonavatelem děje, *los derechos y libertades serán tutelados*)
- Las abdicaciones y renunciaciones y cualquier duda de hecho o de derecho que ocurra en el orden de sucesión a la Corona se resolverán por una ley orgánica. (podmět věty *las abdicaciones y renunciaciones* není vykonavatelem děje, *las abdicaciones y renunciaciones serán resueltas*)
- Si no hubiere ninguna persona a quien corresponda la Regencia, ésta será nombrada por las Cortes Generales, y se compondrá de una, tres o cinco personas. (podmět věty *la Regencia* není vykonavatelem děje, *la Regencia será compuesta*)
- La Regencia se ejercerá por mandato constitucional y siempre en nombre del Rey. (podmět věty *la Regencia* není vykonavatelem děje, *la Regencia será ejercida*)
- Las reuniones de Parlamentarios que se celebren sin convocatoria reglamentaria no vincularán a las Cámaras, y no podrán ejercer sus funciones ni ostentar sus privilegios. (podmět věty *las reuniones de Parlamentarios* není vykonavatelem děje, *las reuniones son celebradas*)
- El Congreso se compone de un mínimo de 300 y un máximo de 400 Diputados, elegidos por sufragio universal, libre, igual, directo y secreto, en los términos que establezca la ley. (podmět věty *el Congreso* není vykonavatelem děje, *el Congreso es compuesto*)
- La elección se verificará en cada circunscripción atendiendo a criterios de representación proporcional. (podmět věty *la elección* není vykonavatelem děje, *la elección será verificada*)
- En cada provincia se elegirán cuatro Senadores por sufragio universal, libre, igual, directo y secreto por los votantes de cada una de ellas, en los términos que señale una ley orgánica. (podmět věty *cuatro Senadores* není vykonavatelem děje, *los Senadores serán elegidos*)
- Las sesiones conjuntas serán presididas por el Presidente del Congreso y se regirán por un Reglamento de las Cortes Generales aprobado por mayoría absoluta de cada Cámara. (podmět věty *las sesiones conjuntas* není vykonavatelem děje, *las sesiones serán regidas*)
- Las decisiones de las Cortes Generales previstas en los artículos 94, 1; 145, 2, y 158, 2, se adoptarán por mayoría de cada una de las Cámaras. En el primer caso, el procedimiento se iniciará por el Congreso, y en los otros dos, por el Senado. (podmět věty *las decisiones* není vykonavatelem děje, *las decisiones serán adoptadas*)
- En el primer caso, el procedimiento se iniciará por el Congreso, y en los otros dos, por el Senado. (podmět věty *el procedimiento* není vykonavatelem děje, *el procedimiento será iniciado*)
- Si no se aprueba en la forma establecida, decidirá el Congreso por mayoría absoluta. (nevyjádřený podmět věty není činitelem děje, „*el texto votado*“ *no es aprobado*)
- La autorización para refundir textos legales determinará el ámbito normativo a que se refiere el contenido de la delegación, especificando si se circunscribe a la mera formulación de un texto único o si se incluye la de regularizar, aclarar y armonizar los textos legales que han de ser refundidos. (podmět věty *el contenido de la delegación* není vykonavatelem děje, *el contenido es circunscrito*)
- La autorización para refundir textos legales determinará el ámbito normativo a que se refiere el contenido de la delegación, especificando si se circunscribe a la mera formulación de un texto único o

si se incluye la de regularizar, aclarar y armonizar los textos legales que han de ser refundidos. (podmět věty *la autorización* není vykonavatelem děje, *la autorización es incluida*)

- En todo caso, se exigirán no menos de 500.000 firmas acreditadas. (podmět věty *500.000 firmas acreditadas* není vykonavatelem děje, *las firmas serán exigidas*)
- La tramitación de las proposiciones de ley se regulará por los Reglamentos de las Cámaras, sin que la prioridad debida a los proyectos de ley impida el ejercicio de la iniciativa legislativa en los términos regulados por el artículo 87.
- Las proposiciones de ley que, de acuerdo con el artículo 87, tome en consideración el Senado, se remitirán al Congreso para su trámite en éste como tal proposición. (podmět věty *la tramitación* není vykonavatelem děje, *la tramitación será regulada*)
- El proyecto no podrá ser sometido al Rey para sanción sin que el Congreso ratifique por mayoría absoluta, en caso de veto, el texto inicial, o por mayoría simple, una vez transcurridos dos meses desde la interposición del mismo, o se pronuncie sobre las enmiendas, aceptándolas o no por mayoría simple. (podmět věty *el texto inicial* není vykonavatelem děje, *el texto sea pronunciado*)
- El plazo de dos meses de que el Senado dispone para vetar o enmendar el proyectos se reducirá al de veinte días naturales en los proyectos declarados urgentes por el Gobierno o por el Congreso de los Diputados. (podmět věty *el plazo* není vykonavatelem děje, *el plazo será reducido*)
- De no alcanzarse dicha mayoría, se someterá la misma propuesta a nueva votación cuarenta y ocho horas después de la anterior, y la confianza se entenderá otorgada si obtuviere la mayoría simple. (podmět věty *la confianza* není vykonavatelem děje, *la confianza será entendida*)
- Si efectuadas las citadas votaciones no se otorgase la confianza para la investidura, se tramitarán sucesivas propuestas en la forma prevista en los apartados anteriores. (podmět věty *sucesivas propuestas* není vykonavatelem děje, *las propuestas serán tramitadas*)
- El Gobierno y cada uno de sus miembros están sometidos a las interpelaciones y preguntas que se le formulen en las Cámaras. (podmět věty *las interpelaciones y preguntas* není vykonavatelem děje, *las interpelaciones y preguntas son formuladas*)
- La confianza se entenderá otorgada cuando vote a favor de la misma la mayoría simple de los Diputados. (podmět věty *la confianza* není vykonavatelem děje, *la confianza será entendida*)
- Si el Congreso adopta una moción de censura, el Gobierno presentará su dimisión al Rey y el candidato incluido en aquélla se entenderá investido de la confianza de la Cámara a los efectos previstos en el artículo 99. (podmět věty *el candidato incluido* není vykonavatelem děje, *el candidato será entendido*)
- La justicia emana del pueblo y se administra en nombre del Rey por Jueces y Magistrados integrantes del Poder Judicial, independientes, inamovibles, responsables y sometidos únicamente al imperio de la ley. (podmět věty *la justicia* není vykonavatelem děje, *la justicia es administrada*)
- Se prohíben los Tribunales de excepción. (podmět věty *los Tribunales* není vykonavatelem děje, *los Tribunales son prohibidos*)
- Las sentencias serán siempre motivadas y se pronunciarán en audiencia pública. (podmět věty *las sentencias* není vykonavatelem děje, *las sentencias serán pronunciadas*)

- A tal fin, se constituirá un consejo, cuya composición y funciones se desarrollarán por ley. (podmět věty *composición y funciones* není vykonavatelem děje, *la composición y funciones serán desarrolladas*)
- Por ley se regularán el Patrimonio del Estado y el Patrimonio Nacional, su administración, defensa y conservación. (podmět věty *el Patrimonio del Estado y el Patrimonio Nacional* není vykonavatelem děje, *el Patrimonio del Estado y el Patrimonio Nacional serán regulados*)
- Si la Ley de Presupuestos no se aprobara antes del primer día del ejercicio económico correspondiente, se considerarán automáticamente prorrogados los Presupuestos del ejercicio anterior hasta la aprobación de los nuevos. (podmět věty *la Ley de Presupuestos* není vykonavatelem děje, *la Ley no fuera aprobada*)
- Si la Ley de Presupuestos no se aprobara antes del primer día del ejercicio económico correspondiente, se considerarán automáticamente prorrogados los Presupuestos del ejercicio anterior hasta la aprobación de los nuevos. (podmět věty *los Presupuestos* není vykonavatelem děje, *los Presupuestos serán considerados*)
- Los créditos para satisfacer el pago de intereses y capital de la Deuda Pública del Estado se entenderán siempre incluidos en el estado de gastos de los presupuestos y no podrán ser objeto de enmienda o modificación mientras se ajusten a las condiciones de la ley de emisión. (podmět věty *los créditos* není vykonavatelem děje, *los créditos serán entendidos*)
- Los créditos para satisfacer el pago de intereses y capital de la Deuda Pública del Estado se entenderán siempre incluidos en el estado de gastos de los presupuestos y no podrán ser objeto de enmienda o modificación mientras se ajusten a las condiciones de la ley de emisión. (podmět věty *los créditos* není vykonavatelem děje, *los créditos sean ajustados*)
- Las cuentas del Estado y del sector público estatal se rendirán al Tribunal de Cuentas y serán censuradas por éste El Tribunal de Cuentas, sin perjuicio de su propia jurisdicción, remitirá a las Cortes Generales un informe anual, en el que, cuando proceda, comunicará las infracciones o responsabilidades en que, a su juicio, se hubiere incurrido. (podmět věty *las cuentas* není vykonavatelem děje, *las cuentas serán rendidas*)
- El Estado se organiza territorialmente en municipios, en provincias y en las Comunidades Autónomas que se constituyan. (podmět věty *el Estado* není vykonavatelem děje, *el Estado es organizado*)
- El Estado se organiza territorialmente en municipios, en provincias y en las Comunidades Autónomas que se constituyan. (podmět věty *Comunidades Autónomas* není vykonavatelem děje, *las Comunidades son constituidas*)
- Se podrán crear agrupaciones de municipios diferentes de la provincia. (podmět věty *agrupaciones* není vykonavatelem děje, *las agrupaciones son creadas*)
- Las Haciendas locales deberán disponer de los medios suficientes para el desempeño de las funciones que la ley atribuye a las Corporaciones respectivas y se nutrirán fundamentalmente de tributos propios y de participación en los del Estado y de las Comunidades Autónomas. (podmět věty *las Haciendas locales* není vykonavatelem děje, *las Haciendas serán nutridas*)

- La reforma de los Estatutos se ajustará al procedimiento establecido en los mismos y requerirá, en todo caso, la aprobación por las Cortes Generales, mediante ley orgánica. (podmět věty *la reforma* není vykonavatelem děje, *la reforma será ajustada*)
- Si el Rey se inhabilitare para el ejercicio de su autoridad y la imposibilidad fuere reconocida por las Cortes Generales, entrará a ejercer inmediatamente la Regencia el Príncipe heredero de la Corona, si fuere mayor de edad. (podmět věty *el Rey* není vykonavatelem děje, *el Rey fuere inhabilitado*)
- La delegación se agota por el uso que de ella haga el Gobierno mediante la publicación de la norma correspondiente. (podmět věty *la delegación* není vykonavatelem děje, *la delegación es agotada*)

„Se“ v neosobní větě (bez syntaktické funkce)

Za věty odborného stylu, ve kterých „se“ funguje jako ukazatel neosobnosti, bylo označeno 39 vět ze 100.

Stejně jako v příkladech uměleckého a publicistického stylu, tak i v těchto větách odborného stylu se vyskytují tranzitivní slovesa (*reconocer, prohibir, garantizar*), která způsobují dvojí interpretaci vět. Znamená to, že pokud je ve větě podstatné jméno jednotného čísla závislé na slovesu, je velmi těžké určit, zda se jedná o podmět pasivních zvratných vět se „se“ nebo předmět neosobních vět „se“. Proto následující věty mohou být považovány i za pasivní zvratné.

Příklady:

- La extradición sólo se concederá en cumplimiento de un tratado o de una ley, atendiendo al principio de reciprocidad.
- Se garantiza la libertad ideológica, religiosa y de culto de los individuos y las comunidades sin más limitación, en sus manifestaciones, que la necesaria para el mantenimiento del orden público protegido por la ley.
- Se garantiza la asistencia de abogado al detenido en las diligencias policiales y judiciales, en los términos que la ley establezca.
- Asimismo, por ley se determinará el plazo máximo de duración de la prisión provisional.
- Se garantiza el derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.
- Se garantiza el secreto de las comunicaciones y, en especial, de las postales, telegráficas y telefónicas, salvo resolución judicial.
- Se reconoce el derecho de reunión pacífica y sin armas. El ejercicio de este derecho no necesitará autorización previa.
- En los casos de reuniones en lugares de tránsito público y manifestaciones se dará comunicación previa a la autoridad, que sólo podrá prohibirlas cuando existan razones fundadas de alteración del orden público, con peligro para personas o bienes.

- Se reconoce el derecho de asociación.
- La ley regulará los casos en que, por razón de parentesco o de secreto profesional, no se estará obligado a declarar sobre hechos presuntamente delictivos.
- Se reconoce la libertad de enseñanza.
- Se reconoce a las personas físicas y jurídicas la libertad de creación de centros docentes, dentro del respeto a los principios constitucionales.
- Se reconoce la autonomía de las Universidades, en los términos que la ley establezca.
- Se reconoce el derecho a la huelga de los trabajadores para la defensa de sus intereses.
- Se reconoce el derecho a la propiedad privada y a la herencia.
- Se reconoce el derecho de fundación para fines de interés general, con arreglo a la ley.
- Se reconoce el derecho de los trabajadores y empresarios a adoptar medidas de conflicto colectivo.
- Se reconoce la libertad de empresa en el marco de la economía de mercado.
- Se reconoce el derecho a la protección de la salud.
- Los derechos reconocidos en los artículos 17, 18, apartados 2 y 3; artículos 19, 20, apartados 1, a) y d), y 5; artículos 21, 28, apartado 2, y artículo 37, apartado 2, podrán ser suspendidos cuando se acuerde la declaración del estado de excepción o de sitio en los términos previstos en la Constitución.
- Se exceptúa de lo establecido anteriormente el apartado 3 del artículo 17 para el supuesto de declaración de estado de excepción.
- El Príncipe heredero, desde su nacimiento o desde que se produzca el hecho que origine el llamamiento, tendrá la dignidad de Príncipe de Asturias y los demás títulos vinculados tradicionalmente al sucesor de la Corona de España.
- Si no lo fuere, se procederá de la manera prevista en el apartado anterior, hasta que el Príncipe heredero alcance la mayoría de edad.
- En ambos casos, si no hubiera acuerdo entre Senado y Congreso, se intentará obtener por una Comisión Mixta compuesta de igual número de Diputados y Senadores.
- La delegación legislativa deberá otorgarse mediante una ley de bases cuando su objeto sea la formación de textos articulados o por una ley ordinaria cuando se trate de refundir varios textos legales en uno solo.
- Mediante la ley orgánica se podrá autorizar la celebración de tratados por los que se atribuya a una organización o institución internacional el ejercicio de competencias derivadas de la Constitución.
- Mediante la ley orgánica se podrá autorizar la celebración de tratados por los que se atribuya a una organización o institución internacional el ejercicio de competencias derivadas de la Constitución.
- Para la denuncia de los tratados y convenios internacionales se utilizará el mismo procedimiento previsto para su aprobación en el artículo 94.
- De no alcanzarse dicha mayoría, se someterá la misma propuesta a nueva votación cuarenta y ocho horas después de la anterior, y la confianza se entenderá otorgada si obtuviere la mayoría simple.
- Si efectuadas las citadas votaciones no se otorgase la confianza para la investidura, se tramitarán sucesivas propuestas en la forma prevista en los apartados anteriores.

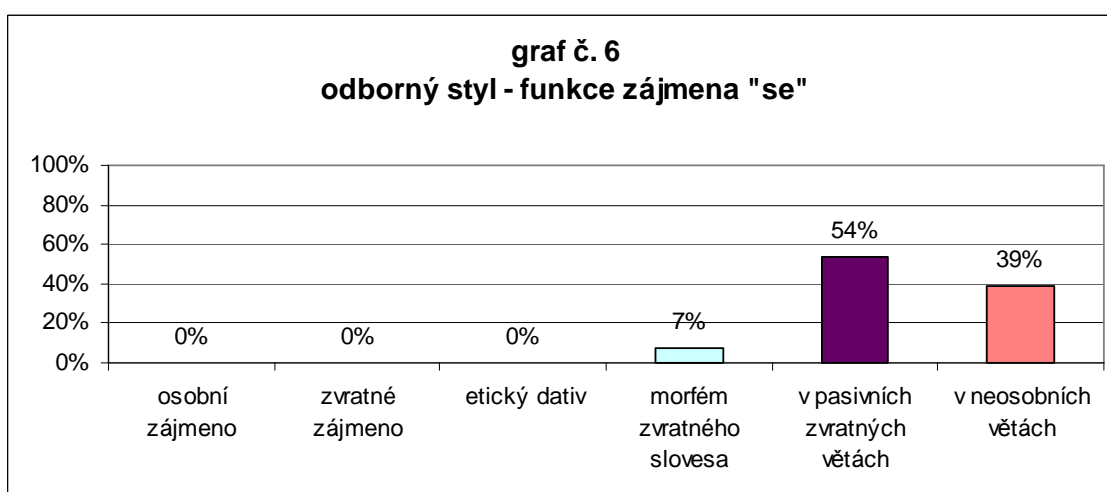
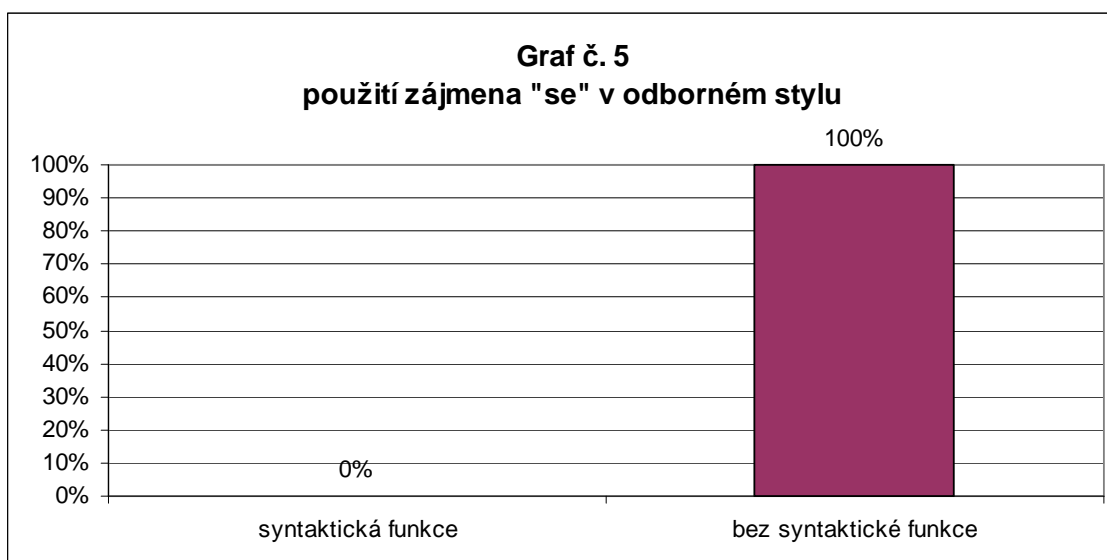
- Disuelto el Congreso o expirado su mandato, si se produjere alguna de las situaciones que dan lugar a cualquiera de dichos estados, las competencias del Congreso serán asumidas por su Diputación Permanente.
- Se reconoce la iniciativa pública en la actividad económica.
- Mediante ley se podrá reservar al sector público recursos o servicios esenciales, especialmente en caso de monopolio, y asimismo acordar la intervención de empresas cuando así lo exigiere el interés general.
- Con el mismo fin se dispensará un tratamiento especial a las zonas de montaña.
- A tal fin, se constituirá un consejo, cuya composición y funciones se desarrollarán por ley.
- Los Presupuestos Generales del Estado tendrán carácter anual, incluirán la totalidad de los gastos e ingresos del sector público estatal y en ellos se consignará el importe de los beneficios fiscales que afecten a los tributos del Estado.
- Las cuentas del Estado y del sector público estatal se rendirán al Tribunal de Cuentas y serán censuradas por éste El Tribunal de Cuentas, sin perjuicio de su propia jurisdicción, remitirá a las Cortes Generales un informe anual, en el que, cuando proceda, comunicará las infracciones o responsabilidades en que, a su juicio, se hubiere incurrido.
- Sustituir la iniciativa de las Corporaciones locales a que se refiere el apartado 2 del artículo 143.
- En ningún caso se admitirá la federación de Comunidades Autónomas.

7.3. Shrnutí výsledků odborného stylu

Z předchozího praktického rozboru vyplývá, že ze 100 případů vět nebyla ani jedna označena za větu, ve které má zájmeno „se“ syntaktickou funkci.

Ve zbytku příkladů vět „se“ syntaktickou funkci neplní. V 7 případech se jedná o morfém zvrtného slovesa. V 54 větách pak bylo „se“ označeno za ukazatele pasivní zvrtné věty a v 39 případech ukazatelem neosobní věty. Tyto výsledky jsou stejně jako u předchozích funkčních stylů vyjádřeny v grafu č. 5 a za ním následuje graf č. 6, ve kterém jsou zapsány jednotlivé funkce zájmena „se“ v odborném funkčním stylu.

Z rozboru vět odborného stylu na základě španělské ústavy z roku 1978 vyplývá, že „se“ má téměř většinové zastoupení ve větách, kde neplní syntaktickou funkci, jedná se tedy o „se“ ve funkci zvrtného morfému, ukazatele pasivních zvrtných a neosobních vět. I když španělská ústava není úplně typickým představitelem administrativně právního stylu, tak i přesto z daného rozboru vyplývá, že z hlediska diskurzu splňuje znaky tohoto stylu. Používá hlavně věty, ve kterých je skryt vykonavatel děje. Jedná se o věty pasivní zvrtné a neosobní se „se“.

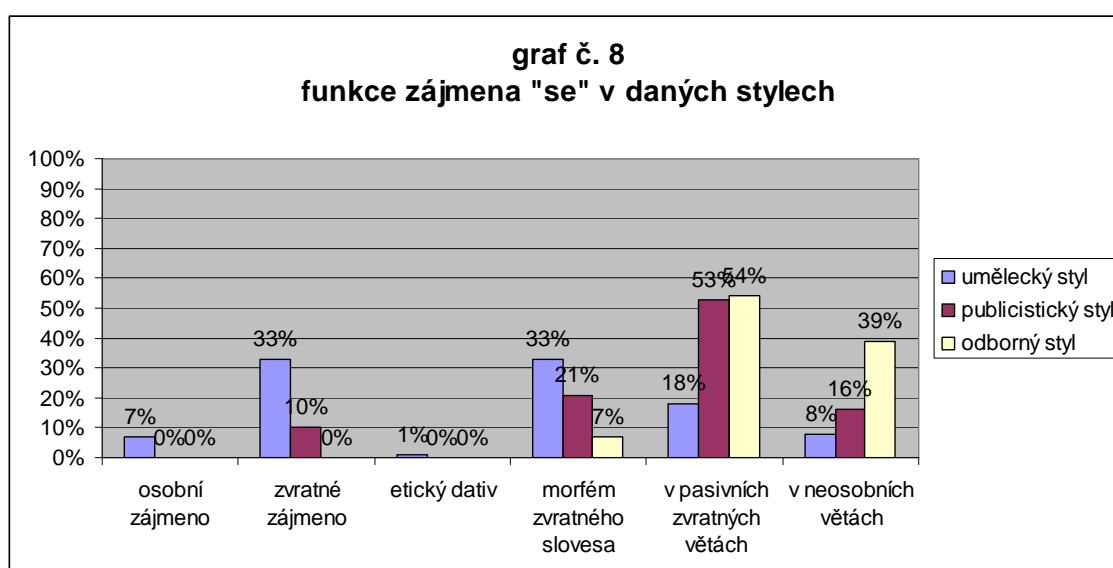
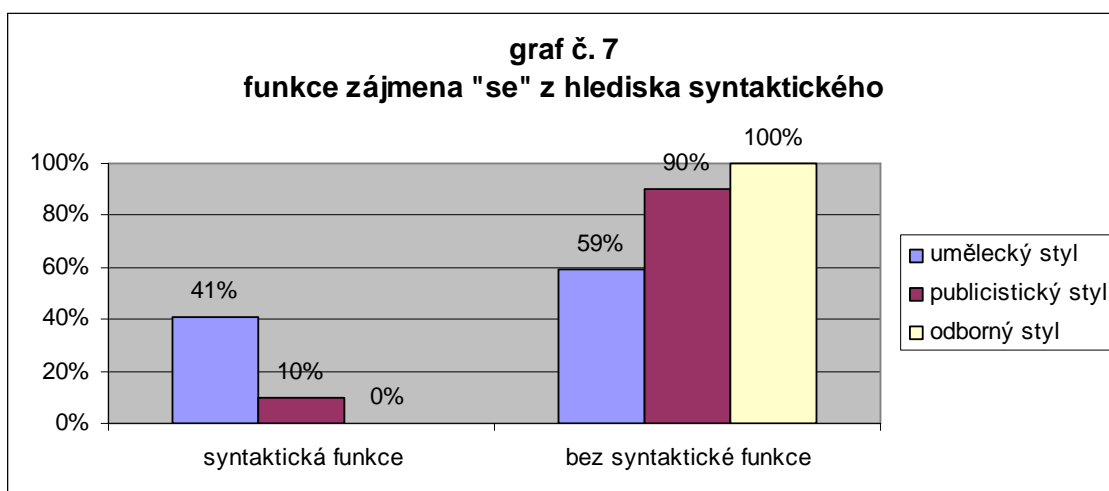
Celkové shrnutí praktické části

Předmětem praktické části bylo navázat na poznatky z teoretické části a aplikovat je na rozbor vět se „se“ ve třech funkčních stylech: umělecký, publicistický a odborný. V prvním případě se jednalo o rozbor románu *La mirada de la muñeca hinchable* od Javiera Tomea, ve druhém případě o noviny *El País* a ve třetím případě o španělskou ústavu.

Rozbor daných vět ukázal, že zájmeno „se“ má syntaktickou funkci, pokud je zájmenem osobním (zástupce za zájmeno *le, les*), zvrtným (přímý a nepřímý předmět) nebo etickým dativem. Syntaktickou funkci ale nemá v případech, kdy se jedná o

morfém zvrtného slovesa, o ukazatele pasivních zvrtných vět a neosobních vět. Rozdělení funkce z hlediska syntaktického znázorňuje i graf č. 7, který porovnává jednotlivé funkční styly. Graf č. 8 je pak souhrnem výsledků praktické části z hlediska jednotlivých funkcí zájmena „se“ ve větě.

Rozbor daných vět ukázal také to, že jednotlivé funkce zájmena „se“ jsou zastoupeny pouze v uměleckém stylu. V publicistickém a odborném stylu se „se“ vyskytuje hlavně ve větách, ve kterých neplní syntaktickou funkci. Z diskurzního hlediska z rozboru vyplývá, že tyto dva styly spojuje to, že v nich není znám vykonavatel děje nebo je záměrně skryt, proto se používají právě věty pasivní zvrtné nebo neosobní se „se“.

Závěr

Zájmeno „se“ představuje ve španělském jazyce diskutabilní téma pro mnoho gramatiků a ve španělské větě zastává několik zcela odlišných funkcí. Tématem diplomové práce byly syntaktické a diskurzní funkce zájmena „se“ ve španělské větě. Práce byla rozdělena na dva velké celky, a to na teoretickou kapitulu a její podkapitoly, a na kapitulu praktickou a její podkapitoly.

Teoretická část se zabývala zájmenem „se“ v rámci španělsky psaných gramatik, česky psaných gramatik, a španělských a českých učebnic. Ke studiu španělsky psaných gramatik byly použity publikace od významných španělských gramatiků jako je Gómez Torrego, Mendikoetxea, RAE a další. Ke studiu česky psaných gramatik byly také použity publikace významných českých lingvistů, jako je Králová, Hamplová a další. Ke studiu učebnic byly použity ty učebnice, se kterými se autorka práce za svého studia setkala a se kterými pracovala.

Ze studia jednotlivých publikací vyplynulo, že nejvíce se tématu zájmena „se“ věnují španělsky psané gramatiky a to proto, že jsou především určeny rodilým mluvčím a pro lingvistické účely. Ze studia také vyplývá, že ne všichni gramatikové mají na dané téma stejný názor. Je zřejmé, že se shodují v tom, že zájmeno „se“ buď syntaktickou funkci plní a nebo ji neplní. A v rámci těchto skupin je ještě rozdělují na zájmeno „se“ ve funkci osobního zájmena (*Le escribe la carta a María* – > *Se /CI/ la /CD/ escribe*), dále zvratného zájmena (*María se /CD/ peina*), kam patří i zájmeno „se“ ve funkci reciproční (*Juan y María se han enamorado*). Někteří autoři chápou tuto skupinu samostatně, ale v podstatě se jedná také o zvratné zájmeno „se“ s tím rozdílem, že podmět je mnohonásobný, proto je řazena právě do skupiny zájmeno „se“ ve funkci zvratného zájmena. Syntaktickou funkci má i jako etický dativ (*Ella se comió toda la tarta*).

Zájmeno „se“ nemá syntaktickou funkci v případech, kdy se jedná o pouhý morfém zvratného slovesa. Jedná se o slovesa vlastní zvratná (*quejarse*), dále o slovesa, která jsou nezvratná, ale díky přidání morfému „se“ se zvratnými stávají (*encontrar/se*), a nebo o slovesa, která morfémem „se“ úplně změní svůj význam (*ir – irse*). Syntaktickou funkci neplní, ani pokud stojí v neosobní nebo pasivní zvratné větě, jedná se o ukazatele těchto typů vět. Gómez Torrego uvádí, že v tomto případě nelze mluvit o zájmenu, protože z hlediska syntaxe „se“ zájmenem není. Ostatní autoři ovšem tento

termín neřeší a z hlediska morfologie je „se“ do kategorie zájmen zařazeno. Od dalších autorů se také oddělují Molina Redondo a Mendikoetxea, kteří se zabývají zájmenem „se“ ve větách se středním rodem. Jedná se o věty, které mají společné znaky s větami pasivními nebo neosobními, proto se jimi ostatní autoři nezabývají nebo je nepovažují za samostatnou skupinu.

Pokud jde o česky psané gramatiky, není v nich tématu „se“ věnováno tolik pozornosti jako ve španělsky psaných gramatikách. Většina autorů uvádí, že „se“ je zástupcem za *le*, *les* ve větách, kdy vedle sebe stojí dvě nepřízvučná zájmena. Dále se pak zabývají trpným rodem, což znamená, že podmět věty není vykonavatelem děje. Ale v rámci trpného rodu už nerozlišují mezi větami neosobními a pasivními zvrtnými.

Podobně je tomu i v českých a španělských učebnicích s tím rozdílem, že ve španělských učebnicích se dozvíme rozdíl mezi neosobní a pasivní zvrtnou větou a to, kdy se jedná o zvrtné zájmeno. České učebnice jsou především určeny žákům na základních školách, studentům na středních a jazykových školách a samoukům, proto není tato problematika zájmena „se“ tolik diskutována. Těmto studentům stačí znát, že se jedná o zájmeno, které ve větě zastupuje podstatné jméno, a že pomocí zájmena „se“ vytvoří trpný rod.

Druhým větším celkem diplomové práce byla praktická část. Praktická část měla za úkol prostudovat minimálně dva funkční styly a aplikovat dané poznatky na rozbor vět, ve kterých se vyskytuje zájmeno „se“. K rozboru byly zvoleny tři funkční styly a to styl umělecký, publicistický a odborný. V rámci těchto stylů byla zvolena za styl umělecký kniha *La mirada de la muñeca hinchable*, za styl publicistický noviny *El País* a za styl odborný pak španělská ústava *La constitución española*. U prvních dvou funkčních stylů se pracovalo s internetovým korpusem CREA a ke zkoumání stylu odborného bylo použito znění ústavy z internetových stránek španělské vlády. Každý funkční styl zastupovalo 100 vět, celkem tedy bylo v praktické části prozkoumáno 300 vět.

Rozbor daných vět měl ukázat v jakých funkcích se zájmeno „se“ nejčastěji vyskytuje. Ve všech daných stylech má větší zastoupení při použití, kdy neplní syntaktickou funkci. Ovšem umělecký styl má také velký počet vět, ve kterých zájmeno „se“ syntaktickou funkci plní, a to protože při tvorbě uměleckého díla má autor možnost použít všech literárních prostředků k vytvoření poutavého děje. Z výsledků je také patrné, že publicistický a odborný styl k sobě mají velice blízko, a to v tom smyslu, že hojně využívají neosobní a pasivní zvrtné vyjádření. V těchto větách není mnohdy

znám vykonavatel děje. V některých případech je těžké kategoricky říci, že daná věta je pasivní zvrtnou nebo neosobní větou se „se“. Dochází k tomu zejména v případech, ve kterých je podstatné jméno závislé na tranzitivním slovesu v jednotném čísle. Podstatné jméno lze považovat za podmět pasivní zvrtné věty nebo za předmět neosobní věty se „se“. K dané situaci dochází hlavně ve větách publicistického a odborného stylu (*Se garantiza la libertad ideológica, religiosa y de culto de los individuos y las comunidades sin más limitación, en sus manifestaciones, que la necesaria para el mantenimiento del orden público protegido por la ley...* věta pasivní: *la libertad es garantizada*; věta neosobní: „*la gente, el estado*“ *garantiza la libertad*). K rozporu může dojít i mezi větou pasivní zvrtnou a zvrtným slovesem, protože bez kontextu nelze zcela určit, jakou funkci „se“ plní (*Las fuentes consultadas explicaron que junto al vehículo de las hermanas de la cantante se encontró una camioneta que habría sido utilizada por los presuntos secuestradores para cerrarles el paso...* podmět věty *una camioneta* není vykonavatelem děje, *la camioneta fue encontrada*; může mít i význam zvrtného slovesa *encontrarse: hallarse*).

O diskurzní funkci se nedá mluvit v souvislosti se zájmenem „se“, ale spíše v souvislosti s větami, které „se“ obsahují. Z praktické části vyplynulo, že zájmeno „se“ je nejvíce používáno ve větách pasivních zvrtných a neosobních se „se“, a to v publicistickém a odborném stylu. Tyto funkční styly se ve španělském jazyce vyznačují tím, že v nich není znám vykonavatel děje. Je to z toho důvodu, aby mluvčí sdělení zůstal v anonymitě a text byl více objektivní.

Cílem této práce bylo porovnat názory jednotlivých gramatiků v teoretické části a dané poznatky pak aplikovat na rozbor vět v praktické části. Z daných vět pak udělat závěr, ve kterých funkcích je nejčastěji zájmeno „se“ používáno a jak se jednotlivé funkční styly od sebe liší nebo co mají společného. Dle názoru autorky, byl tento cíl splněn.

Resumen

El pronombre „se“ es un tema muy discutido para los gramáticos españoles y el „se“ tiene varias funciones en la oración española. El tema del trabajo son las funciones sintácticas y discursivas del pronombre „se“ en la oración española. El trabajo se divide en dos partes fundamentales y ellas se dividen en las partes parciales.

En la primera parte se presentan gramáticas escritas en español de los autores: Molina Redondo (1997); Gómez Torrego (1995, 1998: 114 – 119); Mendikoetxea (2000: 1631 – 1719); RAE (1991: 202 – 433); Alarcos Llorach (2002: 255 – 265); González Hermoso, Cuenot, Sánchez Alfaro (1996: 56, 111); Spitzová (2001: 56 – 59); Fernández, Fente, Siles (1990: 99 – 103).

Las opiniones de los gramáticos son un poco diferentes pero están de acuerdo en que el pronombre „se“ puede tener la función sintáctica o no la tiene. En el marco de estos dos grupos son divididas en otras funciones. Las funciones son siguientes: el pronombre „se“ personal (*Le escribí la carta a María – > Se /CI/ la /CD/ escribí*), el pronombre „se“ reflexivo en función de complemento directo o indirecto (*María se /CD/ peina; María se /CI/ el pelo /CD/*) que cubre el pronombre „se“ recíproco (*Juan y María se han enamorado*). Algunos de los autores piensan que es un grupo independiente pero tiene propiedades del grupo del pronombre „se“ reflexivo y por esto forma su parte. La única diferencia es que en las oraciones con el pronombre „se“ recíproco el sujeto es múltiple. El pronombre que funciona como dativo ético también tiene la función sintáctica (*Juan se merece un premio*).

El pronombre „se“ no tiene la función sintáctica cuando el pronombre es solamente el morfema de los verbos reflexivos que son los verbos reflexivos propios (*quejarse, arrepentirse*), verbos no reflexivos que se convierten en los reflexivos gracias al morfema „se“ (*quedar/se*) y los verbos que cambian su significado gracias al morfema „se“ (*ir – irse*). Sin la función sintáctica es pronombre „se“ en las oraciones impersonales y pasivas reflejas. Según Gómez Torrego el „se“ no es pronombre en estas oraciones porque no tiene la función sintáctica pero otros autores no lo mencionan y la palabra „se“ pertenece morfológicamente a la clase de pronombres. Los autores Molina Redondo y Mendikoetxea tienen la opinión diferente en caso de las oraciones medias. Las oraciones medias son aquellas que tienen el verbo en la voz media pero como tienen los rasgos comunes con las oraciones pasivas e impersonales y por esto otros autores no

se dedican a este tipo o no las consideran como el grupo independiente. Según estos autores la síntesis del uso del pronombre „se“ es siguiente:

El pronombre „se“ tiene la función sintáctica

- „se“ pronombre personal
 - sustituto de *le, les* (*Le di el libro a María – > Se lo di*)
- „se“ pronombre reflexivo
 - complemento directo (*Juan se lava*)
 - complemento indirecto (*Juan se lava las manos*)
 - recíproco (*Juan y María se besan*)
- „se“ dativo ético (*Se leyó el libro*)

El pronombre „se“ sin la función sintáctica

- „se“ en oraciones impersonales (*Se habla mucho*)
- „se“ en oraciones pasivas reflejas (*Se venden pisos*)
- „se“ el morfema de verbos reflexivos (*arrepentirse, ir – irse, quedar – quedarse*)

La parte teórica también muestra opiniones de las gramáticas escritas en checo: Baéz San José, Dubský, Králová (1994: 54 – 55, 174); Hamplová (1996: 103 – 104, 189 – 193); Mateos Ortega (2005: 77 – 78) Loessin, Lopéz (2007: 60 – 61, 78 – 79). En estas gramáticas los autores se dedican al uso del pronombre „se“ como el sustituto de los pronombres átonos *le, les*. También se dedican al tema de la voz pasiva. Lo significa que el sujeto de la oración no es el agente. Pero los autores no hacen diferencias entre las oraciones impersonales y pasivas reflejas.

El mismo problema tienen también los manuales pero en los manuales españoles el tema del pronombre „se“ es un poco más discutido que en los checos. Los manuales checos son usados por los estudiantes de las escuelas primarias y secundarias y por los autoadictos y por eso el tema del „se“ no es tan importante. Para los estudiantes es importante que sepan cuando „se“ significa el pronombre que sustitua el nombre y que sirve para formar la voz pasiva.

La otra parte fundamental del trabajo es la parte práctica. La parte práctica debería aplicar los conocimientos de la parte teórica a los estilos funcionales. Se trata de los

estilos artístico (literario), periodístico y técnico (jurídico). El estilo literario representa el libro *La mirada de la muñeca hinchable*, el periodístico el periódico *El País*, y el jurídico *La constitución española*. Para el análisis de los primeros dos se usó el corpus CREA y para el análisis de la constitución se usó el texto de las páginas del gobierno español. El corpus CREA sirve como buscador de varias palabras en los textos españoles y también de La América Latina, de varios períodos y temas cuáles son: ciencias y tecnología; ciencias sociales, creencias y pensamiento; política, economía, comercio y finanzas; artes; ocio, vida cotidiana; salud; ficción. De cada estilo se analizó 100 oraciones.

El análisis debería enseñar cuáles son las funciones del pronombre „se“ más usados en la lengua española y según el estudio son las funciones en oraciones en que el pronombre „se“ no tiene función sintáctica. Pero en estilo literario es también muy usado en la función sintáctica. Es así porque el escritor tiene las posibilidades independientes cuando escribe su obra. Según el análisis se ve que el estilo periodístico y jurídico son muy parecidos porque usan mucho las oraciones impersonales y pasivas reflejas. El agente de estas oraciones no es explícito. Las oraciones impersonales y pasivas son muy parecidas, principalmente cuando el sustantivo transitivo está en singular. Él puede funcionar como el sujeto de la oración pasiva refleja o como el objeto directo de la oración impersonal.

En resumen la diferencia entre los estilos funcionales según el discurso es que el estilo publicístico y técnico son muy parecidos porque usan las oraciones pasivas reflejas o impersonales. En fin no depende tanto de tipo de oración (pasiva refleja e impersonal) pero de que representa el dado discurso. En el discurso periodístico y jurídico no es conocido el agente y lo sirve también para protegerlo (Se garantiza la libertad ideológica, religiosa y de culto de los individuos y las comunidades sin más limitación, en sus manifestaciones, que la necesaria para el mantenimiento del orden público protegido por la ley... pasiva refleja: *la libertad es garantizada*; impersonal: „*la gente, el estado*“ *garantiza la libertad*).

El objetivo del trabajo fue analizar las opiniones de los gramáticos en la parte teórica y luego aplicarlas a la parte práctica, y de los conocimientos establecer cuáles son las funciones del pronombre „se“ y las diferencias entre estilos y lo que tienen en común. Según la opinión de la autora este destino fue cumplido.

Seznam literatury

- Alarcos Llorach E. (2002):** Gramática de la lengua española; Espasa Calpe; Madrid.
- Baéz San José V., Dubský J., Králová J. (1999):** Moderní gramatika španělštiny; Fraus; Plzeň.
- Bosque I., Demonte V. (2000):** Gramática descriptiva de la lengua española; Espasa-Calpe; Madrid.
- Brožová K., Ferrer Penaranda C. (2009):** Aventura 1; Klett; Praha.
- Castro F., Marín F., Morales R. (2006):** Nuevo ven 2 – pracovní sešit; Fraus; Plzeň.
- Castro F., Marín F., Morales R., Rosa S. (1995):** Ven 1 – pracovní sešit; Fraus; Plzeň.
- Fernandéz J., Fente R., Siles J. (1990):** Curso intensivo del español; Sociedad General Española de Librería; Madrid.
- Gómez Torrego L. (1998):** Gramática Didáctica del Español; Ediciones SM; Madrid.
- Gómez Torrego L. (1995):** Valores gramaticales de SE; Arco Libros; Madrid.
- González Hermoso A. (1994):** Gramática de española, lengua extranjera; Edelsa; Madrid.
- Hamplová S. (2002):** Stručná mluvnice španělštiny; Academia; Praha.
- Chamorro Guerrero M. D., Lozano Lopéz G., Martínez Gila P. (1995):** Abanico – libro del alumno; Los autores y Difusión, S. L.; Barcelona.
- Chloupek J. a kol. (1990):** Učebnice stylistiky; SPN; Praha.
- Králová J., Krbcová M., Hrubá H., Chacón Gil P. (2004):** Fiesta! 1; Fraus; Plzeň.
- Králová J., Krbcová M., Chacón Gil P., Hrubá H. (2003):** Fiesta! 3; Fraus; Plzeň.
- Loessin M. M. A., Sánchez López E. (2007):** Španělská gramatika, základní přehled; CPress; Praha.
- Masarykova univerzita (1997):** Příruční mluvnice češtiny; Nakladatelství Lidové noviny; Praha.
- Mateos Ortega Y. (2006):** Stručná gramatika španělštiny; Pons; Praha.
- Molina Redondo J. A. (1997):** Usos de "se" : cuestiones sintácticas y léxicas; Sociedad general española de librería; Madrid.
- Palek B. (1989):** Základy obecné jazykovědy; SPN; Praha.
- Real Academia Española (1991):** Esbozo de una nueva gramática de la lengua española; Espasa – Calpe; Madrid.

Romero Dueñas C., Gonzáles Hermoso A. (2006): ECO 3 (Curso Modula de español lengua extranjera) – libro del alumno; Edelsa Grupo Didascalía, S. A.; Madrid.

Spitzová E. (2001): Morfología española; Masarykova univerzita, Filozofická fakulta; Brno.

Internetové stránky

<http://www.rae.es/rae.html>

http://www.la-moncloa.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf

<http://www.elcastellano.org/index.html>

http://www.materialesdelengua.org/LENGUA/index_lengua.htm

<http://www.bubok.com/libros/187323/las-variedades-tematicas-del-texto>

<http://www.ucm.es/info/circulo/no4/demiguel.htm>